

Ислом КАРИМОВ

**ЎЗБЕКИСТОН
ДЕМОКРАТИК
ТАРАҚҚИЁТНИНГ
ЯНГИ БОСҚИЧИДА**

ТОШКЕНТ • «ЎЗБЕКИСТОН» • 2005

67.400
К 25

Ислом Каримов.

Ўзбекистон демократик тараққиётнинг янги босқичида.
Т.: «Ўзбекистон», 2005.— 144 б.

**ББК 67.400+66.4(5У)+
+65.9(5У)**

Ушбу китобдан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг биринчи йиғилишида сўзлаган нутқи, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби билан ўтказилган йиғилишдаги нутқи ўрин олган.

Шу билан бирга, Ўзбекистонда бўлиб ўтган парламент сайловлари ва Президент Ислом Каримовнинг Олий Мажлис палаталари қўшма мажлисидаги маърузаси юзасидан чет эл оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган фикр-мулоҳазаларнинг айримлари эътиборингизга ҳавола этилмоқда.

0804000000 - 05
К 2005
М351(04)2005

ISBN 5-640-03-227-8

© «ЎЗБЕКИСТОН», 2005 й.

Демократик жамиятнинг шаклланиши бир лаҳзада рўй берадиган жараён бўлмасдан, авваламбор одамлар онги ва тафаккурида янгиланиш ва демократик қадриятларни мустаҳкамлаш билан боғлиқ узоқ ва давомли жараёндир.

Ҳаёт юриши ва тараққиёти билан демократик ўзгаришлар, жамият демократик қадриятларининг тобора юксалиши давом этаверади.

Ислом КАРИМОВ

**ПАРЛАМЕНТ – ЖАМИЯТ
ҲАЁТИНИНГ КЎЗГУСИ**

— * —

**БИЗНИНГ БОШ МАҚСАДИМИЗ –
ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТЛАШТИРИШ
ВА ЯНГИЛАШ, МАМЛАКАТНИ
МОДЕРНИЗАЦИЯ ВА
ИСЛОҲ ЭТИШДИР**

— * —

**ЯНГИ ҲАЁТНИ
ЭСКИЧА ҚАРАШ ВА ЁНДАШУВЛАР БИЛАН
ҚУРИБ БЎЛМАЙДИ**

— * —

**ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТ
САРИ ЯНГИ КАДАМ**

ПАРЛАМЕНТ — ЖАМИЯТ ХАЁТИНИНГ КЎЗГУСИ

Ассалому алайкум, ҳурматли халқ ноиблари!

Аввало, барчангизни эл-юрт ишончини қозониб, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутаты деган юксак номга сазовор бўлганингиз билан самимий табриклайман. Мамлакатимизда ўтган парламент сайловларига тайёргарлик пайтида ва бевосита сайлов жараёнида халқимиз ўзининг фаоллиги, сиёсий онги ва савиясини ёрқин намоён этди. Шу боис бу сайловлар халқаро ҳамжамият, хорижий кузатувчилар томонидан юқори баҳоланди ва бунинг учун ҳаммамиз халқимизга, сайловчиларимизга таъзим қилсак арзийди.

Барчангизга маълумки, ушбу сайловлар ошкоралик, очиқлик ва қизгин курашлар билан ўтди. Уларни нафақат юртимизга келган халқаро эксперт ва кузатувчилар, балки бизга хайрихоҳ бўлган, бизни узоқдан биладиган дунё жамоатчилиги ҳам оммавий ахборот воситалари орқали кузатиб борди.

Шу маънода, бу сайловлар биз учун яна бир синов бўлди. Яратганга шукрлар бўлсинки, сайловчиларимиз, бутун халқимиз бу синовдан ёруғ юз билан ўтди. Бу синов бизнинг ҳеч кимдан кам

эмаслигимизни, юртимизда демократик давлат барпо этиш, ўз келажагимизни ўз кўлимиз билан қуриш йўлида салмоқли қадамлар қўяётганимизни яна бир бор кўрсатди. Шунинг учун ҳам бу сайловлар Ўзбекистоннинг янги тарихида алоҳида саҳифа бўлиб қолади.

Шуни таъкидлаш лозимки, ушбу сайловларнинг олдинги сайловлардан фарқи ҳар жиҳатдан катта бўлди. Бу ҳақиқатни биз билан бирга халқаро жамоатчилик ҳам эътироф этмоқда. Жаҳон матбуотида таниқли сиёсатчи ва шарҳловчиларнинг бу ҳақдаги хулосалари ҳамон чоп этилаётгани ҳам шундан далолат беради.

Мен Олий Мажлис Қонунчилик палатасига сайланган сиз, муҳтарам депутатларга ўзимнинг самимий ҳурматимни билдириб, шарафли ва масъулиятли фаолиятингизда муваффақиятлар тилайман. Гарчи ҳаммангизни яқиндан билмасам ҳам, сиртдан яхши танийман. Сайлов жараёнида телевидение ва матбуот орқали чиқишларингиз, билдирган фикр-мулоҳазаларингиз, дастурларингиз билан танишиб, чеҳрангизни кўриб, худдики, сизлар билан яқиндан танишгандек бўлганимни айтмоқчиман.

Фурсатдан фойдаланиб, Қонунчилик палатаси раҳбарлигига сайланган депутатларни ҳам чин қалбимдан табриклайман. Бугунги мажлис кун тартибидаги барча масалалар бўйича сизларнинг фаоллик кўрсатаётганингиз, уларнинг моҳиятини тўғри тушуниб, ўз фикрингизни эркин баён этаётганингиз — очиқ айтишим керак — мени қувонтирмоқда.

Шу билан бирга, кўнглимдаги бир хавотирни ҳам очик билдирмоқчиман. Бу муҳташам залга кирганда, одамни беихтиёр унинг салобати босади, албатта. Сизларнинг орангизда бу залга биринчи марта қадам қўйган депутатлар ҳам бор. Одам бундай салобатли, бетакрор бинога кирганда ўзининг қайси давлатда, қандай жамиятда яшаётганини, кимга, қандай улуғ мақсадларга хизмат қилаётганини ўзига аниқ тасаввур қилгандек бўлади.

Умуман, бу ерга илк бор келган одам ҳам, илгари бўлган киши ҳам ўзини озгина вазмин, босиқ тутишга уринади. Буни мен яхши тушунаман. Лекин доимо босиқ бўлиб жим ўтириш депутатлик фаолиятига тўғри келмайди. Чунки шу залга кириб, мамлакатимиз ҳаётига дахлдор долзарб масалаларни кўриб чиқаётганда, олдимизда турган вазифалар ҳақида гап кетганда, депутатлик мақомига эришган ҳар бир одам "Мана, энди мен депутат бўлдим, мени сайлаган сайловчилар олдида, эл-юртимиз олдида ўз бурчимни бажаришга, менга билдирилган ишонч-ни оқлашга ҳаракат қилишим керак", деб ўзининг бу борадаги позициясини яна бир бор қатъий белгилаб олиши лозим.

Шу маънода, ҳар қайси депутат ўз ваколати ва масъулиятини теран ҳис қилиши, муҳокамалар пайтида қадди-қоматини кўтариб, ўз фикрини дадил билдириши зарур. Бу залда вазирлар ҳам, улардан юқори лавозимдаги одамлар ҳам ўтиради. Лекин депутатлик вазифаси улар орасида алоҳида юксак вазифадир.

Депутат — бу мустақил фикрли инсон. У қайси партияга мансуб бўлмасин, аввало халқ олдида жавоб беради. Шунинг учун ана шу халқ манфаатлари йўлида парламентдаги ғоялар, ёндашув ва қарашлар хилма-хил бўлгани яхши. Мен бир фикрни қайта-қайта такрорламоқчиман: сиз, азиз депутатлар қонун лойиҳаларини муҳокама қилиш жараёнида эркин бўлиб, ўз фикрингизни тортинмай, бемалол билдирсангиз, айти муддао бўлур эди. Муҳокама қилинаётган масалалар бўйича қизгин тортишувлар, ҳатто баъзилар ўз фикрини жойидан туриб билдирса ҳам маъқул, нега деганда, бу жонли фикр алмашув белгисидир.

Шу билан бирга, мен ўзаро муносабатда, мана шу залда бўладиган муҳокама ва мунозаралар вақтида учта нарсани эсдан чиқармаслигимизни истардим.

Биринчидан, ҳар қайси депутат ўзининг қадрқимматини билиши лозим. Шундагина у бошқаларни ҳам ҳурмат қилади.

Иккинчидан, меҳр-оқибатлилиқ бизнинг халқимизга ярашадиган, бизнинг халқимизга хос бўлган фазилат эканини ҳеч қачон ёддан чиқармаслик даркор.

Сизларга руҳ ва мадад берадиган **учинчи фикр** шуки, биз киммиз, Амир Темур бобомиз айтганидек, қандай халқнинг фарзандимиз, деган саволни доимо ўзимизга беришимиз керак. Шу билан бирга, кеча ким эдиг-у, бугун ким бўлдик, деган саволни ҳам ҳеч қачон унутмаслигимиз лозим. Ўйлаб кўринг, биз 90-йилларда қандай

аҳволда эдик? Ўша давр билан солиштирганда бутун биз қандай улкан ютуқларга эришганимизни жаҳон аҳли кўриб турибди ва эътироф этмоқда.

Бугун Олий Мажлисимизнинг қуйи палатаси бўлмиш Қонунчилик палатаси раҳбарларини янгича тартибда сайладик. Хўш, бу ниманинг натижаси? Бу ҳақда ҳам ўйлаб кўришимиз лозим. Нима учун бугун биз айнан мана шундай янги қадамларни қўймоқдамиз? Бу янгиликлар бизнинг умумий ишимизга қандай таъсир кўрсатади?

Авваламбор, биз демократик давлат барпо этаётганимиз, фуқаролик жамияти асосларини шакллантираётганимизни таъкидламоқчиман. Юқорида айтилган биз ким эдик-у, ким бўлдик, деган саволга мана шундай ўзгариш ва янгиланишлар мисолида жавоб топиш мумкин. Ва ўйлайманки, бундай ҳақиқатни нафақат сиз, муҳтарам депутатлар, балки юртимизда яшаётган оддий одамлар ҳам бугун чуқур ҳис этмоқда. Яъни, биз демократик кадриятларни ўз ҳаётимизга жорий этишда салмоқли натижаларга эришяпмиз.

Шу ўринда ҳар қандай демократик парламентнинг асосий шарти бўлган кўппартиявийлик масаласига тўхталиб ўтмоқчиман. Модомики, биз демократик жамият қурмоқчи эканмиз, жамиятимизда албатта кўппартиявийлик тизими бўлиши керак.

Бу тизим нима учун зарур, деган саволга мен шундай жавоб берган бўлардим. Кўппартиявийлик, аввало, жамиятимизда ўз манфаат ва қарашларига эга бўлган ҳар қайси ижтимоий қатлам ва гуруҳнинг мақсад ва интилишларини тўлиқ

акс эттириш учун керак. Чунки ҳаёт бор экан, инсон бор экан, ҳар қайси тоифа ўзининг манфаатларини қандайдир йўллар билан амалга оширишга ҳаракат қилади, бу ҳаётни қандай ташкил қилиш лозим, инсон, оила қандай шароитда тинч ва бахтли яшаши мумкин, деган масалалар атрофида фикр юритади, керак бўлса, қонуний йўллар билан ўз мақсадларига эришишга интилади.

Шу маънода, ҳар бир партия ўзига бўлган ишончни, куч-қувватни халқ ичидан олади. Шунинг учун ҳам ҳар қайси партия — халқнинг маълум қатлами манфаатларини ифодаловчи сиёсий куч, десак, айна ҳақиқат бўлади.

Оллоҳ одамзотни шундай яратганки, ҳар бир инсон ўзига хос бир олам. Шу боис икки нафар инсон ҳеч қачон бир-бирига юз фоиз ўхшамайди. Бинобарин, иккита халқ, иккита давлат ҳам бир-биридан қандайдир хусусиятлари билан ажралиб туради. Худди шунингдек, сиёсий партиялар ҳам ўз ғояси, мақсад ва вазифалари билан бир-биридан фарқ қилиши зарур. Шундагина улар жамиятдаги хилма-хил қараш ва манфаатларни тўлақонли акс эттирган бўлади.

Шу билан бирга, сиёсий партиялар халқни, миллатни қадим-қадимдан бирлаштириб келаётган муштарак ғоялар ҳам борлигини доимо эсда тутиши зарур. Шу боис улар ўз манфаатларини ҳимоя қилишда бир-бирига рақиб ёки мухолифат бўлиши мумкин, лекин ягона Ватан, ягона халқ манфаатлари ҳақида гап кетганда ҳаммаси бир мушт бўлиб бирлашиши даркор. Бугунги кунда биз-

нинг юртимизда миллий истиқлол ғояси ана шундай бирлаштирувчи куч бўлиб ҳисобланади.

Албатта, ҳар бир инсон ўз фикри ва иродасини эркин ифода этишга ҳақли. У шунинг учун дунёга келган. Шундай экан, ҳар бир сайловчи ўзига маъқул бўлган партияни ўзи танлаши керак. Бошқача айтганда, ҳар қайси партиянинг ўз электорати — уни қўллаб-қувватлайдиган ижтимоий қатлам бўлиши лозим. Агар шундай бўлмаса, бу партия ҳақиқий сиёсий куч бўла олмайди.

Юртимизда бўлиб ўтган парламент сайловлари шуни кўрсатдики, ҳозир бизда ана шундай қатлам шаклланмоқда. Яъни, сайловчилар эндиликда дуч келган одамга эмас, балки ўзи дастур ва ғояларини ёқтирган, келажаги бор деб ҳисоблайдиган партияга овоз бермоқда.

Мана, бир мисол. Сайлов жараёнида Андижонда сайловчилар баъзи бир депутатликка номзодларга, эй оғайни, сиз икки марталаб депутат бўлиб, нима каромат кўрсатдингиз, деб очиқ айтди. Бизга бундай қуруқ савлатдан иборат депутатлар керак эмас, деган аччиқ гаплар ҳам бўлди. Ҳатто айрим партия раҳбарлари ҳам шундай сўзларни эшитишига тўғри келди. Демак, уларнинг шунчаки қуруқ гап билан юрганини одамлар билди ва шунга қараб баҳосини берди.

Бугун сайловчиларнинг номзодларга нисбатан бундай катта талаблар қўйиши халқимизнинг сиёсий савияси ортиб бораётганидан далолат беради. Партиялар ҳам шуни ҳис этиб, шунга яраша иш юритиши лозим. Ўзини номига "партия"

деб атаб, одамларнинг дарду ташвишларидан беҳабар юрадиган, ўз тарафдорларини билмайдиган, уларнинг манфаатларини ҳимоя қилмайдиган партия қандай қилиб сиёсий куч бўла олади? Нима, улар фақат пойтахтда, маълум бир одамлар доирасида партия бўлиб юрадими? Қачон улар халқнинг ичига кириб боради?

Бир фикрни ҳаммамиз чуқур англаб олишимиз керак. Бизда минтақавий партиялар йўқ ва бўлмади ҳам. Чунки турли минтақавий партиялар орқали ягона мамлакатимизнинг бўлиниб кетишига биз ҳеч қачон йўл қўймаймиз. Ўзингиз ўйланг, агар Сурхондарёда алоҳида, Қорақалпоғистон ёки Фарғона водийсида алоҳида партиялар ташкил этилса, юртимизнинг бугуни ва эртанги куни қандай бўлади? Ахир, биз бундай ҳолатда турли минтақалар ўртасидаги тортишув ва зиддиятлар гирдобида қолиб кетамиз-ку. Шунинг учун ўзини партия деган ҳар қайси сиёсий куч мана шу парламентга бўладиган сайловлар орқали саҳнага чиқиб, қонун доирасида фаолият юритиши даркор. Бу ҳақиқатни ҳеч қачон унутмаслик керак.

Шуни алоҳида таъкидлаб айтмоқчиман, ҳар қайси партия умуммиллий партия сифатида фаолият юритиши, фақат Марказда қолиб кетмаслиги ва жойларда албатта ўз аъзолари, фаоллари ва тарафдорларига эга бўлиши лозим. Агар шундай бўлмаса, ҳар қандай партия сиёсат саҳнасида тушиб кетади. Ўйлайманки, сиёсий партияларнинг раҳбарлари бу гаплардан тўғри хулоса чиқаради.

Яна бир бор айтаман, агарда ҳар қайси партия муайян ижтимоий тоифа ёки гуруҳнинг манфаатини ифода этадиган бўлса, демократиянинг энг таъсирчан механизми бўлган сайловлар ҳисобидан дастурини амалга ошириш, ўз мақсадига етиш имконига эга бўлади.

Демократия ва сайлов тушунчалари доимо ёнма-ён юради, улар ўзаро бирлашиб кетган. Сайлов — демократия дегани. Демократия — бу сайлов дегани. Чунки ҳар қайси партия айнан сайлов орқали ўзининг тарафдорларини аниқлайди, ким унга овоз беряпти, ким унинг ғоя ва дастурларини қўллаб-қувватляпти — буларнинг барчасини амалда кўришга муваффақ бўлади. Хуллас, ҳамма нарса сайлов пайтида маълум бўлади. Қайси партия кимни ўз ғояларига ишонтира олгани, кимнинг манфаатларини ифода этгани, шу билан бирга, кимнинг уларга эргашаётгани, кимлар ишонч билдиргани фақат сайлов натижаларига кўра аён бўлади. Айнан сайлов пайтида партиялар ўзининг асосий ва устувор фикр-қарашларини, ҳаётни қандай яхшилаш, ислохотларни қандай амалга ошириш, Ўзбекистон деб аталмиш мустақил давлатнинг эртанги ҳаётини қандай барпо этиш борасидаги ғояларини илгари суради.

Лекин амалда ҳамма вақт ҳам шундай бўлаётгани йўқ. Мана, масалан, "Миллий тикланиш" партиясини оладиган бўлсак, унинг таъсири жойларда унча сезилмаяпти. Ушбу партия фаоллари буни тан олиб, бу ҳақда ҳар томонлама ўйлаб кўрса, фойдадан холи бўлмасди.

Бўлиб ўтган сайловларда Ўзбекистон Либерал-демократик партияси нима ҳисобидан галаба қилди? Мен бу саволга, авваламбор амалий ишлари, аниқ дастури билан, деб жавоб берган бўлардим. Бу партия қисқа давр ичида қандай қилиб халқимизнинг турмуш даражасини яхшилаш, Ўзбекистонни тараққий топган давлатлар қаторига қўшиш, иқтисодий юксалишга эришиш мумкин, деган масалалар бўйича ўз гоё ва мақсадларини кўпчилиكنинг онига сингдириб, уларнинг ишончини қозона олди. Бу — биринчидан.

Иккинчидан, бу партия сайловга ташкилий жиҳатдан пухта тайёргарлик кўрди. Мен бошқа сиёсий партияларни ҳам шу партиядан ўрнак олишга чақирган бўлардим.

Ҳар қандай сайлов — бу жиддий сиёсий кампания. Шунинг учун унга енгил-елпи қараб бўлмайди. Чунки партияларнинг тақдири, таъбир жоиз бўлса, ҳаёт-мамоти сайловлар жараёнида ҳал бўлади. Бордию бирор-бир партия сайлов пайтида етарлича овоз ололмаса, инқирозга учраши муқаррар.

Халқ демократик партияси ҳам ана шу ҳақиқатни тушунган ҳолда сайловга яхши тайёргарлик кўргани қўлга киритган натижаларидан маълум бўлди. Мен ана шу икки партия, аввало, халқнинг ичига чуқур кириб боргани, замон талаблари асосида фаолият юритгани учун мана шундай натижаларга эришди, деб ўйлайман.

Айниқса, Халқ демократик партиясининг сайловлар арафасида аҳолининг кам таъминланган, ёрдамга муҳтож қатламларини қўллаб-қув-

ватлаш ҳақидаги дастурий чиқишлари унинг ижобий натижаларга эришишида муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Яна бир нарсага эътиборингизни қаратмоқчиман.

Парламентимизда ўз вакилларига эга бўлган партиялар бу натижалар билан кифояланиб қолмасдан, ҳозирданоқ кейинги сайловлар ҳақида ўйлаши, уларга жиддий тайёргарлик кўришлари керак. Бунда сайловчилар билан доимий мулоқотда бўлиш, уларни парламентдаги партия фракцияси томонидан қонунчилик борасида қилинаётган ишлардан хабардор этиб, эл-юрт олдида ҳисобот бериб туриш айниқса муҳим.

Бугунги кунда, худди эски даврда бўлгани каби, бир қишлоққа бориб бир хил, иккинчисида эса бошқача ваъда бериш замони ўтди. Энди бунақа йўллар билан ҳеч нарсага эришиб бўлмайди.

Мана шу сайловлар давомида 54 та ташаббускор гуруҳлардан 12 нафар депутат сайланди. Бу депутатлар ўзларини оддий одамлар орасидан чиққан, уларнинг дарду ташвишларини яхши биладиган номзодлар деб кўрсатгани, сайловчиларни шунга ишонтира олгани учун ҳам шундай натижаларга эришди. Лекин, шуни ҳам тан олишимиз керакки, сайлов пайтида "оддий одамлар орасидан чиққанман", деб кўксига уриб гапирадиган, иши битганидан кейин эса депутатлик ваколати тугагунча уларга қорасини ҳам кўрсатмай юрадиган кишилар ҳам топилади. Шунинг учун ҳам депутат деган юксак ишончга сазовор ҳар қайси инсон авва-

ло ўзи учун овоз берган одамлар ҳақида ўйлаши зарур. Бу ҳам демократиянинг яна бир белги-аломати, деса бўлади.

Ҳурматли дўстлар, мана, сизларни халқ депутат этиб сайлади. Энди шу палатада қонунларни ишлаб чиқиш ва уларни ҳаётга татбиқ этиш, қонун устуворлигини таъминлаш — сизларнинг асосий вазифангиз бўлади.

Бу вазифаларни тўлиқ адо этиш учун ҳар қайси депутат, ҳар қайси фракция мамлакатимизда ҳуқуқий давлат куриш ишига муносиб ҳисса қўшиши лозим. Нима учун биз қонун устуворлигига катта аҳамият бермоқдамиз? Бунинг сабаби шундаки, қонунчилик давлатнинг куч-қудратини, унинг халқ хоҳиш-иродасига таяниб иш олиб боришини кўрсатади.

Шуни ҳам эсда тутишингизни истардим: Қонунчилик палатасининг ҳозирги таркиби аввалги Олий Мажлис таркибидан тубдан фарқ қилади.

Яширишнинг ҳожати йўқ, ўтган чақирик парламентдаги партия фракциялари номигагина фаолият кўрсатган эди. Мен улардан бирортасининг муайян бир қонун лойиҳасини таклиф қилиб, уни сессия мажлиси тасдиғидан ўтказиш, ҳаётга татбиқ қилиш бўйича аниқ ташаббус билан чиққанини эслай олмайман. Қани, ўзингиз айтинг, қайси фракция қайси қонуннинг асосий муаллифи ёки муҳаррири бўлди? Уларни ишлаб чиқиб, муҳокамалардан ўтказишда жонкуярлик кўрсатиб, қаттиқ кураш олиб борди?

Бугун эса вазият бутунлай бошқача. Энди ҳар бир фракция ўзи Қонунчилик палатасидаги қайси қўмита раҳбарлигига номзод кўрсатган бўлса, ўша қўмитанинг фаолиятига жавобгар бўлади. Шу маънода, Ўзбекистон Либерал-демократик партияси 3 та қўмита, Халқ демократик партияси ва Фидокорлар партияси 2 тадан қўмита фаолияти учун масъулдир. "Миллий тикланиш" партияси эса замонавий ахборот коммуникациялари бўйича иш олиб боради. "Адолат" социал-демократик партияси эса кўпроқ давлат бюджети билан боғлиқ масалалар билан шуғулланади.

Мухтасар айтганда, бугун Қонунчилик палатасида қонунларни ишлаб чиқиш партиялар ваколатига топширилди ва барчамиз буни яхши англашимиз лозим. Биз ишни ана шу мақсаддан келиб чиққан ҳолда ташкил қилишимиз, бунга ўрганишимиз зарур.

Бизнинг заиф томонимиз — ҳақиқий оппозиция йўқ. Ҳукмронлик қилаётган кучга нисбатан оппозиция йўқ. Биз оппозиция деганда расмий сиёсатга қарши кучни тушунамиз. Қонунчилик палатасида ҳақиқий оппозиция пайдо бўлиши лозим. Бу ерда тортишувлар бўлиши керак. Бўлмаса, ҳақиқатни юзага чиқариб бўлмайди. Ҳақиқат баҳсларда туғилади, деб бежиз айтилмаган.

Шу сабабли қонун лойиҳаларини шошилмасдан, атрофлича муҳокама қилиш даркор. Такрор айтишга тўғри келади, "вақтни тежаш" деган сўз бу залда бўлмаслиги керак. Қонунлар пухта ишланиши, бу палатада ишчанлик муҳитини қарор топтириш лозим.

Шу билан бирга, ўз рақибига, бошқа партия вакилига ҳурмат билан қараш — бу олижаноблик ифодаси. Бордию бирор-бир тажрибасиз депутат ўз фикрини билдирса ва у унча тўғри бўлмаса, шунга ҳам ҳурмат билан қараш даркор. Буни ҳам эсдан чиқармаслигингизни хоҳлардим.

Парламент — бу жамият ҳаётини ойнадек яққол акс эттирадиган кўзгу. Бинобарин, жамиятда қандай интилиш, фикр ва қарашлар мавжуд бўлса, улар парламентдаги муҳокама ва мунозараларда ўз ифодасини топиши керак. Ана шунда парламент халқнинг хоҳиш-иродаси, эзгу мақсадларини мужассам эта олади. Шундан кейин одамлар бундай қонунчилик ҳокимиятига ишонади. Улар бирон-бир янгиликни биз парламент минбаридан эшитдик, деб ўз қишлоғи ёки маҳалласида гапириб юрса, шундагина депутатлар ишининг самараси, таъсири сезилади. Умуман, депутат дегани доимо ўз сайловчилари, уларнинг ташвиш ва муаммолари билан яшаши керак.

Энг ёмон нарса — бу одамнинг оёғи ердан узилишидир. Агарда ким қаерда туғилгани, кимнинг фарзанди эканини, қайси замин, қайси тупроқнинг сувини ичиб, тузини тотганини эсдан чиқарса, билингки, у ўзини бутунлай йўқотган бўлади. Бундай одамнинг келажаги бўлмайди.

Бизнинг олдимизда турган яна бир масала — қабул қилинган қонунларимиз ижросини таъминлашдан иборат. Маълумки, қонун ижросини Ҳукумат амалга оширади. Унинг асосий вазифаси қонунларни сўзсиз ижро этишдир.

Қонунлар сўзсиз бажарилгандагина биз ҳуқуқий давлат қуришимиз мумкин. Сиз, муҳтарам депутатлар қонунларни қабул қилар экансиз, уларнинг ижроси билан ҳам қизиқишингиз, керак бўлса, тегишли мутасадди раҳбарлардан, биринчи навбатда, ижро ҳокимиятидан шуни талаб қилишингиз лозим. Шунинг учун ҳам ҳар бир қонун қабул қилинганда унинг регламентида ижросини таъминлаш механизмлари ҳам кўрсатиб ўтилади.

Агарки, қаердадир бирон-бир муаммо пайдо бўлса, сизлар, авваламбор, бу масала бўйича қонун қабул қилинганми ёки йўқми, деб ўзингизга савол беришингиз, имкон қадар шундай вазиятга йўл қўймасликка ҳаракат қилишингиз зарур. Лекин, афсуски, қонунчилик ишида шу пайтгача бундай ёндашув, бундай тажриба бўлгани йўқ ва энди бундай ҳолатни бартараф этиш фурсати етди.

Бордию ижро ҳокимияти қонунни бузса, уни поймол қилса, унинг танобини тортиб қўядиган куч — бу мустақил суд ҳокимиятидир. Чунки суд ҳокимияти қабул қилинган қонунларнинг ижросини адолатни жой-жойига қўйиш нуқтаи назаридан назорат қилиб боради.

Юқорида санаб ўтилган учта ҳокимият тармоғини бирлаштирадиган нарса — бу миллий ғоя. Буни барчамиз яхши тушуниб олишимиз керак. Бизнинг миллий ғоямиз эса юрт тинчлиги, Ватан равнақи, халқ фаровонлиги каби юксак тушунчаларни ўз ичига олиши, ўйлайманки, сизларга яхши аён.

Ҳаммамизнинг мақсадимиз шу муқаддас она юртимизнинг тинчлиги ва тараққиётини таъминлаш экан, баҳамжиҳат бўлиб, ҳар биримиз ўз вазифамизни сидқидилдан бажаришимиз керак.

Шу йўлда барчангизга бахт ва омад ёр бўлишини тилайман.

*Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик
палатасининг биринчи
йиғилишида сўзланган нутқ,
2005 йил 27 январь*

**БИЗНИНГ БОШ МАҚСАДИМИЗ – ЖАМИЯТНИ
ДЕМОКРАТЛАШТИРИШ ВА ЯНГИЛАШ,
МАМЛАКАТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯ
ВА ИСЛОҲ ЭТИШДИР**

Ҳурматли депутатлар!

Қадрли дўстлар!

Авваламбор, сиз, азизларни Қонунчилик палатаси депутати ва Сенат аъзоси деган юксак номга, халқимиз ишончига сазовор бўлганингиз билан табриклаб, барчангизга ўзимнинг ҳурмат-эҳтиромим ва эзгу тилаklarимни билдиришга рухсат бергайсиз.

Илк бор икки палатали парламентга бўлиб ўтган сайловлар Ўзбекистоннинг янги тарихида алоҳида, гоаят муҳим ўрин эгаллади, десак, ҳеч қандай муболага бўлмайди.

Конституциямиз, республикамизнинг сайлов қонунчилиги талаблари ҳамда халқаро меъёр ва қоидаларга тўлиқ амал қилган ҳолда, очиқлик ва сиёсий бағрикенглик шароитида ўтган сайловлар, мамлакатимиз демократик қурилиш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш йўлидан дадил қадамлар билан илгари бораётганининг яна бир ёрқин далили бўлди.

Бугун Ўзбекистонда бўлиб ўтган сайловларга яқун ясар эканмиз, қўйидаги хулосаларни чиқаришимизга тўлиқ асос бор.

Биринчидан, ушбу сайловлар биз учун чинакам демократик тамойиллар, сайловнинг меъёр ва механизмларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда яхши мактаб вазифасини ўтади.

Иккинчидан, мамлакатимизда икки палатали парламентга сайловлар ўтказиш бўйича қабул қилинган кўп жиҳатдан ўзига хос тизим ҳамда сайловлар жараёнининг ўзи республикамизда фаолият юритаётган сиёсий партиялар, жамоат ташкилотларининг кескин жонланиши ва фаоллигини кучайтиришда, айтиш керакки, уларнинг масъулияти ортишида ғоят кучли омил бўлди.

Сайловларда қатнашган барча сиёсий партияларнинг қонунга мувофиқ равишда бугун парламентнинг Қонунчилик палатасида ўз фракцияларини ташкил этиш учун етарли ўринга эга бўлганининг ўзи ҳам уларнинг сайловчилар томонидан муносиб эътироф этилганидан далолат беради.

Сайловчилар ташаббускор гуруҳлари томонидан Қонунчилик палатасига кўрсатилган 54 та номзоддан 12 нафар мустақил депутат сайлангани ҳам алоҳида эътиборга лойиқ, деб ўйлайман.

Учинчидан, сайловларни ўтказиш жараёнида сайловчиларимиз ўзларининг сиёсий ва фуқаролик савияси етуклигини, ўз ҳаёти, ўз келажагини умумэътироф этилган демократик қадриятлар асосида қуришга қодир эканликларини намоён этдилар.

Тўртинчидан, бўлиб ўтган сайловлар яна бир ҳақиқатни яққол тасдиқлади: мамлакатимизнинг

демократик янгилашиш ва эркин ижтимоий тузумга хос бўлган барча асосий қадриятларни ўзида мужассам этган фуқаролик жамияти барпо этиш йўлидаги босқичма-босқич, изчил ҳаракати ҳозирги кунда ҳеч қандай куч тўхтата олмайдиган муқаррар, қонуний жараёнга айланди. Шундай деб айтишга бугун бизнинг барча асосларимиз бор.

Ва ниҳоят, бўлиб ўтган сайловлар аввалгиларидан наинки очиқлиги ва кескин кураш олиб борилиши билан, балки, аввало, аксарият сайловчиларнинг бу жараёнлардан ҳар томонлама хабардорлиги, уларга онгли муносабати билан ҳам тубдан фарқ қилди.

Фуқароларимиз сайловларга мамлакатимиз ҳаётидаги энг муҳим, жамиятимизнинг барча жабҳаларида амалга оширилаётган ислохотларнинг мазмун-моҳиятига, демакки, ҳар бир сайловчи тақдирига таъсир кўрсатадиган сиёсий воқеа сифатида ёндашдилар. Бу ҳам бизнинг энг катта ютуқларимиздан биридир.

Хурматли халқ вакиллари!

Бугун мен Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг биринчи қўшма мажлисида сўзга чиқар эканман, асосий мақсадим — жамиятимизни демократлаштириш ва янгилашнинг концепциясини, шунингдек, мамлакатимизни 2005 йил ва келгуси даврда модернизация ва ислоҳ этиш бўйича олдимизга қўйиладиган асосий вазифаларни қисқача баён этишдир.

Бизнинг асосий узоқ муддатли ва стратегик вазифамиз аввалгича қолади —бу демократик

давлат, фуқаролик жамияти қуриш жараёнлари ва бозор ислоҳотларини янада чуқурлаштириш, одамлар онгида демократик қадриятларни мустақамлаш йўлидан оғишмай, изчил ва қатъият билан боришдир.

Мамлакатимизни ривожлантириш стратегияси ҳақида гапирганда, шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, “бошқариладиган иқтисод” ёки “бошқариладиган демократия” деб аталмиш моделлар бизга мутлақо тўғри келмайди.

Албатта, биз, аввалгидек, давлат ва жамиятни ислоҳ этиш ҳамда модернизация қилишда ўзбек моделининг муҳим таркибий қисми бўлган босқичма-босқичлик тамойилига бундан буён ҳам қатъий амал қиламиз. Аммо, мустақил тараққиётимизнинг ўтган даврида ўзини оқлаган бу тамойилнинг юқорида тилга олинган моделларга ҳеч қандай алоқаси йўқ.

Биз бугунги кунда минтақамизда яшаётган халқлар гўёки ҳали демократия учун тайёр эмас, бу борада “нишиб етилмаган”, улар олдин камбағаллик ва қашшоқлик билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилишлари зарур, шундан кейингина демократия қуриш, сиёсий ва иқтисодий ислоҳотлар учун шарт-шароит юзага келади, деган гапларни ҳам қўп эшитамиз.

Бундай баёнот ва ёндашувлар — аввало, тарихни билмаслик, халқнинг бунёдкорлик салоҳиятига, куч-қудратига ишонмаслик, айтиш мумкинки, ҳозирги дунёни жадаллик билан ўзгартириб бораётган объектив, глобал жараёнларни тушунмаслик натижасидир.

Бугун, ҳамма бўлмаса ҳам, лекин кўпчилик одамлар яхши англайдики, фақат замон билан тенг қадам ташлаётган, тез ўзгараётган дунёнинг қатъий шарт ва талабларига жавоб беришга интилаётган мамлакатнинг келажаги ёруғ бўлиши мумкин.

Шу маънода, мустақилликни мустаҳкамлаш, жамиятни демократлаштириш ва янгилаш биз учун ҳамиша биринчи даражали устувор мақсад ва вазифа бўлиб қолаверади. Фақат мана шу асосда, мана шу негизда мамлакатдаги камбағаллик ва қолоқлик муаммоларини ҳал этиш мумкин ва зарур. Инкор этиб бўлмайдиган ушбу ҳақиқат шу муқаддас заминимизда яшайдиган ҳар бир инсоннинг қон-қонига, вужудига сингиб кетишини истардим.

Муҳтарам депутатлар!

Биз бугун ҳаётимизни ислоҳ қилиш ва янгилаш ҳақида гапирар эканмиз, ўз олдимизга қўйган қўйидаги устувор вазифа ва йўналишларга алоҳида эътибор қаратиш зарур.

І. Давлат қурилиши ва бошқаруви соҳасидаги энг муҳим вазифа бу қонунчилик ҳокимияти бўлмиш мамлакат Парламентининг роли ва таъсирини кучайтириш, ҳокимиятнинг қонунчилик, ижро ва суд тармоқлари ўртасида янада мутаносиб ва барқарор мувозанатга эришишдан иборат.

Шу борада:

Президент ваколатларининг бир қисмини Парламентнинг юқори палатаси — Сенатга ва ҳукуматга ўтказиш, профессионал, доимий асосда ишлайдиган қуйи — Қонунчилик палатасини

шакллантириш, унинг ваколат ва ҳуқуқларини кенгайтириш;

иккинчидан, Бош вазир ва умуман, мамлакат ҳукуматининг ролини ва шу билан бирга, масъулиятини кучайтириш;

учинчидан, суд ҳокимиятининг мустақиллиги ва эркинлигини мустаҳкамлашга қаратилган аниқ, қонуний чора-тадбирларни амалга ошириш.

Биз олдимизга қўйган мақсадни соддагина ифодаламоқчи бўлсак — ҳар қандай ҳокимият, у қонунчилик ёки ижро ва суд ҳокимияти бўладими — буларнинг барчаси қуйидаги талабларга жавоб бериши шарт. Яъни, ҳар қайсиси ўз вазифасини англаши, ўз масъулиятини ҳис қилиши, ўз юкини кўтариши ва таъбир жоиз бўлса, ўз аравагини мустақил равишда тортиши даркор.

Икки палатали парламентни барпо этишдан мақсад:

Биринчи — парламент ўз ваколатларини самарали амалга ошириши, ҳар томонлама асосли ва пухта қарорлар қабул қилиши учун зарур бўлган ўзаро мувозанат ва чекловлар тизимини яратиш.

Иккинчи — Қонунчилик палатаси ўз фаолиятини доимий профессионал тарзда олиб боришини назарда тутган ҳолда, парламентнинг қонун ижодкорлиги борасидаги ишининг сифатини кескин ошириш.

Учинчи — Сенат асосан маҳаллий Кенгашлар, ҳудудларнинг вакилларида иборат бўлишини ҳамда вакиллик вазифасини бажаришини инобатга олиб, умумдавлат ва ҳудудий манфаатларнинг мутаносиблигига эришиш.

Тўртинчи — аҳолининг мамлакат ижтимоий ва сиёсий ҳаётидаги ишгиروي кўламини янада кенгайтириш.

Айнан шу мақсад юқори палата — Сенатнинг вилоят, шаҳар ва туман вакиллик органлари депутатларидан сайланиши замирида ҳам мужассам.

Юқорида зикр этилган мақсад ва йўналишларнинг барчаси аввало мамлакатимизни модернизация қилиш борасида узокни кўзлайдиган “**Кучли давлатдан — кучли фуқаролик жамияти сари**” деган тамойилни ўзида ифода этади.

Бунда нималар назарда тутилмоқда?

Авваламбор, ҳокимият ваколатларининг маълум бир қисмини марказдан маҳаллий ҳокимият органларига ўтказишга қаратилган мавжуд қонун ва ҳуқуқий ҳужжатларни бир тизимга келтириш ва уларга қўшимча тарзда янгиларини ишлаб чиқиш.

Яна бир муҳим вазифа — ўзини ўзи бошқариш органлари — маҳалла, маҳалла қўмиталари ва қишлоқ фуқаролик йиғинларининг роли ҳамда ваколатларини амалда кучайтириш лозим.

Иккинчидан — сиёсий партиялар ва фуқаролик институтларининг давлат аҳамиятига молик энг муҳим қарорларни қабул қилишдаги роли ва таъсирини тубдан кучайтириш.

Шу муносабат билан партиялар аҳоли ўртасида обрў-эътибор қозониш мақсадида изчил иш олиб бориши, сиёсий тажриба орттириши, сиёсий етукликка интилиши ва энг муҳими, молиявий мустақилликка эришиш, жамиятда ўз ўрнини топиш ва ўзининг доимий

сайловчиларига таяниш учун фаол ҳаракат қилиши керак. Дастури ва йўналишидан қатъи назар, шак-шубҳасиз, барча партияларимиз мана шундай йўлни босиб ўтиши муҳим аҳамиятга эга.

Мен шу борада аҳолининг турли ижтимоий ва социал гуруҳлари манфаатларини ифодаловчи, мамлакатимизда шаклланаётган фуқаролик жамиятининг асосий институтлари бўлган ноҳукумат ва жамоат ташкилотларининг нуфузи ва таъсирини оширишга катта эътибор бераётганимизни ҳам алоҳида таъкидламоқчиман.

Одамлар онгида демократик кадриятларни мустаҳкамлашда, уларнинг сиёсий ва фуқаролик фаоллигини оширишда, мамлакатда рўй бераётган демократик ўзгаришларнинг кўламини кенгайтириш ва чуқурлаштиришда бу ташкилотларнинг ўрни ва аҳамияти беқиёсдир.

Ҳеч шубҳасиз, менинг назаримда, депутатлар корпуси, сиёсий партиялар ва нодавлат, ноҳукумат жамоат ташкилотларининг жамиятда обрў-эътибори ортиб бориши, мавқеи мустаҳкамланиши билан, улар давлат ва ҳокимият тузилмалари фаолияти устидан жамоатчилик назоратининг асосий воситасига айланади.

Айни вақтда, имкониятдан фойдаланиб, ноҳукумат жамоат тузилмаларини шакллантириш жараёнига хос баъзи масалалар хусусида ҳам тўхталиб ўтмоқчиман.

Шуни ҳам таъкидлашга тўғри келадикки, уларнинг айримларини, аввало турли ҳомийлик кўмагида тузилган нодавлат ноτιжорат ташкилотлари-

ни текшириш натижалари шуни кўрсатмоқдаки, бундай ташкилотлар фаолияти улар рўйхатдан ўтиш чоғида тақдим этган низом ва дастурлари доирасидан анчагина четга чиқиб кетмоқда ва муайян буюртмага асосланган мақсадларни кўзламоқда.

Табиийки, биз бундай ҳолатлар билан муроСа қила олмаймиз. Қонунчилигимизга зид бўлган бу каби лойиҳаларнинг Ўзбекистонда келажаги йўқ эканини айтишга ҳожат бўлмаса керак, деб ўйлайман.

Яна бир бор такрорлайман, биз мамлакатни модернизация ва ислоҳ этиш масалаларида турли инқилоблар ва ақидапарастликнинг ҳар қандай кўринишларига қаршимиз.

Маълумки, инқилоблар, одатда, ҳамма даврларда ҳам зўравонлик, қон тўкиш ва аждодлар яратган барча нарсани жоҳиллик билан вайрон қилиш воситаси ва қуроли бўлиб келган.

Ақидапарастлик эса, у қандай қиёфада бўлишидан қатъи назар — бу диний ақидапарастлик бўладими ёки коммунистик ақидапарастлик бўладими — ўз мафкурасига, ҳаётга қарашларига мос келмайдиган ҳамма нарсани инкор этади ва «кимки биз билан эмас экан, у бизга қарши» деган тамойил асосида ҳаракат қилади.

Ишончимиз комилки, демократияни ва турли «очиқ жамият моделлари»ни экспорт қилиб бўлмаганидек, давлат қурилишининг универсал лойиҳасини ҳам ташқаридан импорт қилиш ёки тикиштириш мумкин эмас. Аслида, ҳаммага бирдек маъқул бўладиган бунақа моделнинг ўзи умуман йўқ.

Лўнда қилиб айтганда, биз тадрижий, яъни эволюцион изчиллик хусусиятларига эга бўлган ислоҳот ва ўзгаришлар тарафдоримиз. Фақат бу янгиланишлар ижтимоий муносабатлар ва турмуш тарзининг ўзгариши, одамлар онгида демократик қадриятларни мустаҳкамлаш билан чамбарчас боғлиқ ҳолда амалга оширилиши даркор.

II. Биз ҳокимиятнинг учинчи тармоғи — суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш ва янада либераллаштиришга алоҳида аҳамият берамиз.

Ўтган йиллар мобайнида мамлакатимизда ҳуқуқий давлатни шакллантиришнинг муҳим таркибий қисми бўлган суд-ҳуқуқ тизими қурилишининг мутлақо янги Концепцияси амалда жорий этилди.

Судларнинг жиноий, фуқаролик ва хўжалик ишлари бўйича ихтисослашуви амалга оширилди. Қонунчиликка биноан суд ишларини апелляция ва кассация тарзида кўриб чиқиш институтлари жорий этилди, тергов-суриштирув ва кишиларни ҳибсда сақлаш муддатлари сезиларли даражада қисқартирилди, ишларни судларда кўриб чиқишнинг қатъий муддатлари белгиланди.

Суд соҳасида кадрларни танлаш ва тасдиқлашнинг самарали ва демократик ҳуқуқий механизми яратилди, суд қарорларини ижро этиш бўйича етарлича ваколатларга эга бўлган департамент фаолият кўрсатмоқда, судларнинг ўзи эса уларга хос бўлмаган вазифалардан озод этилди.

Прокуратура органларининг суд жараёнига аралашувини жиддий чеклаш бўйича қонунчи-

лик нормаларига зарур ўзгартишлар киритилди. Бугунги кунда суд жараёнида тортишув тамойили, яъни прокурор билан адвокат ҳуқуқларининг тенглиги таъминланмоқда. Мамлакат жиноий қонунчилигини эркинлаштириш юзасидан муҳим чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Жиноятларнинг таснифи тубдан қайта кўриб чиқилди ва ўзгартирилди, ўта оғир бўлмаган тоифага кирувчи ҳамда ижтимоий хавф туғдирмайдиган жиноий ҳаракатлар таркиби сезиларли даражада кенгайтирилди.

Натижада фақат сўнгги икки ярим йил ичида катта ижтимоий хавф туғдирмайдиган қонунбузарликка йўл қўйган беш мингта яқин киши озодликда сақланди ва улар томонидан 11 миллиард сўмдан ортиқ миқдордаги моддий зарар қопланди.

Жиноят-ижроия кодексига киритилган ўзгартишлар жазони ўташ шароитларини анча яхшилаш, маҳкумларга муддатидан илгари озод бўлиш ҳуқуқини берадиган моддаларни кўпайтириш, жазони ўташ жойларида яшаш тартиби ва шароитини сезиларли даражада энгиллаштириш имконини яратди.

Натижада жазони манзил-колонияларда ўтаётган шахсларнинг улуши қамоқда сақланаётганлар сонига нисбатан анча кўпайди. Яъни, 1990 йилда манзил-колонияларда жазони ўтаётган шахслар маҳбусларнинг умумий сонига нисбатан 7 фоиз бўлган бўлса, бугунги кунда бу рақам 21 фоизни ташкил этмоқда.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда ҳар 100 минг аҳолига нисбатан қамоқдагилар сони 158 киши-

ни ташкил этади. Айни пайтда ушбу кўрсаткич, масалан, АҚШда — 715, Россияда — 584, Украинада — 416, Қозоғистонда — 386, Қирғизистонда — 390, Эстонияда — 339 кишидан иборат.

Шуни таъкидлаш лозимки, қонунчиликда одил судловни амалга ошириш шаклларида бири — ярашув институтининг жорий этилиши қонунийликни мустаҳкамлашда ижобий омил бўлди.

Халқимизнинг табиатига мос келадиган мана шундай усулдан фойдаланиш ўтган давр мобайнида 26 мингдан ортиқ кишини жиноий жавобгарликдан озод қилиш имконини берди.

Суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш бўйича амалга оширилган ижобий ишларни қайд этар эканмиз, бу соҳада ҳали ечимини кутиб турган жиддий муаммолар борлигини ҳам инкор эта олмаймиз. Бу муаммолар, биринчи галда, судларнинг ҳақиқий мустақиллиги ва эркинлигини таъминлаш билан боғлиқдир.

Суд — одил судловнинг олий нуқтаси ва унинг ролини ошириш ҳуқуқий давлат барпо этиш йўлидаги қонуний жараён. Шу муносабат билан прокуратура ваколатларининг бир қисмини судларга ўтказиш ҳозирги замоннинг мантиқий талабидир. Ва бу, энг аввало, инсоннинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларини, дахлсизлигини чеклаш билан алоқадор масалаларга тегишлидир.

Бугунги кунда жиноий ва процессуал қонунчилигимизнинг дастлабки тергов ва судгача бўлган жараён устидан суд назоратини кучайти-

риш билан боғлиқ айрим қоидаларини қайтадан кўриб чиқиш зарурати вужудга келди.

Бошқа демократик давлатлар каби Ўзбекистонда ҳам шахсни ушлаб туриш, ҳибсга олиш, шунингдек, бошқа процессуал мажбурий чораларини қўллаш учун санкция бериш ҳуқуқларини ҳам судларга ўтказиш керак, деб ўйлайман.

Бироқ, ушбу жараён ташкилий-ҳуқуқий масалаларни пухта ва жиддий тарзда ишлаб чиқишни ҳамда суд тизими ва у билан боғлиқ бошқа ҳуқуқ-тартибот ва прокуратура органларининг ушбу ўзгартишларни киритиш учун зарур тайёргарликка эга бўлишини тақозо этади.

Суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштириш борасида биз ҳал этишимиз лозим бўлган яна бир масала — бу жазолаш тизимидан ўлим жазосини чиқариб ташлашдир.

Бу ўринда гап, айрим мамлакатларда бўлганидек, ўлим жазосига мораторий қўллаш, яъни маҳкум йиллар давомида ушбу жазо чораси қачон ижро этилишини кутиб ётиши тўғрисида эмас, балки уни бутунлай бекор қилиш ҳақида бормоқда.

Биз мустақиллигимизнинг дастлабки кунларидан бошлаб ушбу масалани ҳал қилиш устида иш олиб бормоқдамиз. Ўтган ўн йилдан ортиқроқ вақт мобайнида ўлим жазоси қўлланилиши мумкин бўлган жинойтлар таркиби 33 тадан 2 тагача қисқартирилди.

Эндиликда фақат террорчилик ва оғирлаштирувчи вазиятларда қасдан одам ўлдирганлик учунгина ўлим жазоси берилиши кўзда тутилган. Айни вақтда қонунчилигимиз ўлим жазосининг

хотин-қизларга, вояга етмаганлар ва 60 ёшдан ошган шахсларга нисбатан қўлланилишини ман этади.

Бундан битта хулосага келиш мумкин — ушбу масала етилиб келмоқда ва уни ҳал қилиш лозим, лекин, бунинг учун, фикримизча, камида икки-уч йил вақт керак.

Биринчи навбатда аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ишларини олиб бориш лозим, чунки бугунги кунда уларнинг кўпчилиги ўлим жазосининг бекор қилинишига қарши. Иккинчидан, ўлим жазоси ўрнига умрбод ёки узоқ муддатли жазони ўташга ҳукм қилинадиган шахслар учун тегишли жойлар қуриш керак.

Яна бир ўта муҳим масала — суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимларининг масъулиятини кучайтириш ҳақида алоҳида тўхталишни ўринли, деб биламан.

Такрор-такрор айтишга тўғри келади, бу соҳада хизмат қиладиган одамлар ўзининг профессионал ва фуқаролик бурчини, ўз вазифасини қанчалик ҳалол ва сидқидилдан ижро этиши, ҳеч муболағасиз, бутун ҳокимиятнинг обрўси ва кишиларимизнинг адолатга ишончи қай даражада бўлишини белгилайди.

Ҳеч шубҳасиз, мамлакатда коррупцияга қарши курашнинг даражаси, унинг амалий самараси кўп жиҳатдан ҳуқуқ-тартибот, прокуратура ва суд органлари тизимининг ўзида бу иллатга қарши қандай кураш олиб борилаётгани билан боғлиқдир.

Яна бир масала. Биз барчамиз, биринчи навбатда қонун ҳимоячилари, шўро давридан қолган эски иллатлардан тўла халос бўлишимиз, тадбиркорлик, бизнес ва хусусий сектор вакилларига нисбатан муносабатимизни тубдан ўзгартиришимиз керак. Минг афсуски, ўзимиз яхши қонунлар яратамиз-у, ўзимиз уларга қатъий риоя қилмаймиз.

Тадбиркорлар фаолиятига ноҳолис, тирноқ остидан кир қидириш кайфияти билан қарашдан бутунлай воз кечиш, аксинча, уларнинг манфаатлари ва қонуний ҳуқуқлари ҳимоясини тўла таъминлаш фурсати етди.

Мамлакатимиз келажагини белгилаб берадиган бу тоифа вакилларига шундай ҳуқуқий замин, имтиёз ва кафолатлар тизимини яратиш керакки, улар ўзи, ўз оиласи, бутун мамлакат иқтисодиётининг равнақи йўлида эмин-эркин ва аниқ мақсад билан меҳнат қила олсинлар.

III. Ўзбекистонда демократик янгиланишлар жараёнини чуқурлаштириш ва фуқароларнинг эркинликларини таъминлашнинг гоят муҳим шарт — бу оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш учун демократик андозаларни жорий этиш бўйича аниқ ва изчил чораларни амалга оширишдир.

Бу борадаги асосий вазифа — мамлакатимизда ислохотларни чуқурлаштириш жараёнининг муҳим таркибий қисми бўлмиш матбуот, телевидение, радио фаолиятини янада либераллаштириш, уларнинг мустақиллиги ва эркинлигини амалда таъминлашдан иборат.

Халқимиз оммавий ахборот воситаларидан мамлакатимиз ва хорижда содир бўлаётган воқеалар тўғрисида холис ва тезкор ахборотлар олишни, шу билан бирга, биринчи навбатда, ҳокимият органлари ва бошқарув тузилмалари фаолияти ҳақидаги танқидий фикрларни, ислохотлар ва янгиланишлар йўлидан илгари боришимизга тўсиқ бўлиб турган нуқсонлар, ҳаётдаги долзарб муаммолар хусусида ошкора, профессионал таҳлилий материалларни кутади.

Шуни тан олиш керакки, биз мустабид тузум мероси ва ақидаларидан, унинг мафкура-си, маъмурий назорати ва цензурасидан жуда катта қийинчилик билан халос бўляпмиз.

Ҳалигача журналистлар фаолиятида ўз-ўзини цензура қилиш, юқоридан буйруқ кутиш кайфиятлари сезилиб турибди.

Айни пайтда, шуни ҳам қайд этиш зарурки, ахборот эркинлигини таъминламасдан, оммавий ахборот воситаларини одамлар ўз фикри ва ғояларини, содир бўлаётган воқеаларга муносабатини эркин ифода этадиган минбарга айлантирмасдан туриб, демократияни чуқурлаштириш ва аҳолининг сиёсий фаоллигини ошириш, фуқароларнинг мамлакат сиёсий ва ижтимоий ҳаётидаги амалий иштироки тўғрисида сўз юритиб бўлмайди, деган тушунча жамоатчилигимиз ўртасида тобора кучайиб ва мустаҳкамланиб бормоқда.

Ушбу вазифаларни амалга оширишда қуйидагилар муҳим аҳамият касб этади:

Биринчидан — аввало, оммавий ахборот воситаларининг иқтисодий эркинлигини таъминлаш

керак. Бу уларнинг мустақил фаолият юритиши ва ривожланиши учун асосий омил бўлиши лозим.

Биз матбуот ва ахборот эркинлигининг кафолатини бозор муносабатлари, ахборот майдонида соғлом рақобат тамойилларининг ривожланишида кўрамиз.

Шу муносабат билан оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш бўйича мустақил жамоатчилик фонди тузиш фурсати етди, деб ўйлайман.

Бу фонднинг ташкил этилиши мамлакатимизда иқтисодий жиҳатдан ўзини ўзи таъминлай оладиган электрон, босма ва бошқа турдаги, шу жумладан, хусусий ахборот воситаларини ўз ичига олувчи давлат ва нодавлат оммавий ахборот воситаларининг яхлит тизимини шакллантириш жараёнини қўллаб-қувватлашга ёрдам берган бўлар эди. Лекин бу — оммавий ахборот воситалари фақат ушбу фонд маблағлари ҳисобидан фаолият юритади, деган гап эмас. Барчага аёнки, улар ўз фаолиятлари ҳисобидан вужудга келадиган молиявий манбаларга ҳам эга бўлиши лозим.

Ушбу фонднинг молиявий асосини ҳам ички, ҳам ташқи, шунингдек, давлат ва нодавлат тижорат тузилмаларининг ҳомийлик маблағлари ташкил этмоғи керак.

Фонд маблағлари нафақат нодавлат электрон ва босма оммавий ахборот воситаларини ривожлантириш, уларнинг моддий-техника базасини модернизация қилиш ва мустаҳкамлашга, айни пайтда журналистлар ва техник ходимларни тай-

ёрлаш ва қайта тайёрлаш, малакасини ошириш каби муҳим масалаларга ҳам йўналтирилиши даркор.

Бу иш, жумладан, мамлакатимиз ва хориждаги етакчи таълим муассасалари ва теле-радио журналистика марказларида малака ошириш, тренинглар ташкил этиш орқали амалга оширилиши лозим.

Иккинчидан, бугунги кунда давлат телевидениеси негизида жамоатчилик телевидениеси каналини босқичма-босқич шакллантириш масаласи ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда.

Теле-радио индустрия бозорини ривожлантириш, тижорат ва ҳудудий нодавлат теле-радиостудияларнинг фаолият юритиши учун зарур шарт-шароит яратиш, бу соҳада фоялар ва дастурларнинг ижодий рақобат муҳитини вужудга келтириш бўйича аниқ чора-тадбирлар мажмуини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш керак.

Замонавий рақамли ахборот технологияларини жорий этишни жадаллаштириш зарур. Афсуски, бугунги кунда вилоятлар телеканаллари ва студияларининг моддий-техника базаси ва уларда ишлаётган ходимларнинг касб маҳорати ҳали-бери заифлигича қолмоқда.

Ўйлайманки, ҳозирги ахборот, коммуникация ва компьютер технологиялари асрида, интернет кундан-кунга ҳаётимизнинг барча жабҳаларига тобора чуқур ва кенг кириб бораётган бир пайтда, одамларнинг онги ва тафаккури учун кураш ҳал қилувчи аҳамият касб этаётган бир вазиятда

бу масалаларнинг жамиятимиз учун нақадар долзарб ва устувор бўлиб бораётгани ҳақида гапириб ўтиришга ҳожат йўқ.

IV. Навбатдаги ўта муҳим масала — ташқи сиёсатимизнинг устувор йўналишлари ҳақида ҳам алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.

Бугун ҳеч муболағасиз, гурур ва ифтихор билан айтиш мумкинки, мустақилликка эришганимиздан буён ўтган тарихан қисқа давр ичида мамлакатимиз дунё ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрнини эгаллади.

Ўзбекистоннинг жаҳондаги обрў-эътибори юксалиб бораётгани энг аввало:

— юртимизда демократик ва бозор иқтисодиёти ислохотларини амалга ошириш натижасида қўлга киритилаётган улкан ижобий ўзгаришларда, уларнинг халқаро ҳамжамият томонидан эътироф этилишида мужассам бўлмоқда;

— бу — давлатимизнинг жаҳон аҳлига яхши маълум бўлган, минтақамизда барқарорлик ва хавфсизликни мустаҳкамлашга қаратилган ташаббусларининг амалий самарасида ўз ифодасини топмоқда;

— ва ниҳоят, бу — мамлакатимизнинг халқаро сиёсат майдонида олиб бораётган ҳар томонлама пухта ишланган, чуқур ўйланган ташқи сиёсатининг натижаси сифатида намоён бўлмоқда.

Бугун биз 2005 йил ва кейинги йиллар учун мўлжалланган ташқи сиёсатимизнинг устувор йўналишларини белгилашда бу масалага дунёда ва минтақамизда вужудга келаётган мураккаб ва

зиддиятли вазиятни инобатга олиб, ҳаётий аҳамиятга эга бўлган миллий манфаатларимиз ва мамлакатимиз хавфсизлигини таъминлаш нуқтаи назаридан ёндашмоғимиз керак.

Бугун мана шу юксак минбардан туриб айтмоқчиман: давлатимиз ташқи сиёсатининг маъно-мазмуни ва мақсади битта — у ҳам бўлса, Ўзбекистон манфаати ва яна бир бор Ўзбекистон манфаатидир.

Биз миллий манфаатларимиз мос келадиган барча мамлакатлар билан фаол ҳамкорлик қилишга тайёرمىз. Айти пайтда халқаро ҳаётнинг муайян принципиал масалалари бўйича қарашларимизда тафовут бўлган давлатлар билан ҳам очиқ мулоқот олиб боришга ҳозир эканлигимизни билдирамыз.

Биз халқаро муносабатларни мафкуралаштиришга бўлган ҳар қандай уринишга қатъиян қаршимиз.

Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорликни сақлаш, бу минтақани барқарор хавфсизлик ҳудудига айлантиришни ташқи сиёсатимизнинг муҳим устувор йўналиши этиб белгилаб олганмыз.

Биз интеграция жараёнлари ва бозор ислоҳотларини ривожлантиришга, Марказий Осиё минтақасида умумий бозорни шакллантиришга алоҳида аҳамият берамыз.

Фақат ўзининг тор миллий қобиғида қолиб кетмаган бозоргина хорижий инвестицияларнинг катта оқимини жалб қилиб, минтақа мамлакатларининг барқарор ривожланиши ва фаровонлигини таъминлай олади.

Минтақамиздаги ҳозирги мавжуд аҳволни реал ва холис баҳолар эканмиз, Афғонистондаги вазиятни барқарорлаштириш ва қайта тиклаш борасида давом этаётган ижобий жараёнлар билан бир қаторда, минтақада стратегик мавҳумлик сақланиб қолаётганини ҳам тан олишга тўғри келади.

Бу ерда жаҳондаги йирик давлатлар ва бизга қўшни мамлакатларнинг геостратегик манфаатлари мавжуд бўлиб, баъзида улар бир-бири билан келишмаслигини ҳам кузатиш мумкин. Халқаро терроризм, экстремизм, наркоагрессия ва минтақавий хавфсизликка нисбатан бошқа трансмиллий таҳдидлар ҳамон сақланиб қолмоқда.

Бугун Афғонистонда гиёҳванд моддалар ишлаб чиқариш ҳажмининг ортиб бораётгани жаҳон ҳамжамияти ва минтақа давлатларини қаттиқ ташвишга солаётир.

Бироқ, бу иллатга қарши фақат гиёҳванд моддалар ишлаб чиқарилаётган ҳудуд атрофида “хавфсизлик зона”сини ташкил этиш, жазолаш ва маъмурий чора-тадбирларни кучайтириш билангина курашиш кифоя қилмайди.

Бу муаммони биринчи навбатда Афғонистон иқтисодиётини чуқур таркибий ўзгартириш, аҳолини тинч ва бунёдкорлик меҳнати билан банд этиш орқали ҳал қилиш мумкин ва лозим.

Бундай таҳдидларга қарши самарали чоралар кўриш, минтақада хавфсизлик ва барқарор ривожланишни таъминлаш билан боғлиқ бошқа вазифаларни фақат шу заминда жойлашган давлатларнинг фаол иштироки билан ҳал этиш мумкин.

Айнан шу боис бу ерда яшаётган халқларнинг муҳим ҳаётгий манфаатларига дахлдор бўлган иқтисодий, сув-энергетика, транспорт-коммуникация, экологик характердаги умумминтақавий масалаларни ечиш учун ўзаро ҳамжиҳатлик ва амалий ҳаракатлар механизмини шакллантириш муҳим аҳамият касб этади.

Бу борада халқимиз асрлар давомида шаклланган “Кўшнинг тинч — сен тинч” деган ҳаётгий нақлга доимо амал қилиб келмоқда. Биз бундан буён ҳам шу тамойилга қатъий риоя қиламиз.

Шуни таъкидлаш лозимки, Шанхай Ҳамкорлик Ташкилоти, Марказий Осиё Ҳамкорлиги Ташкилоти, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ва бошқа ташкилотлар билан ҳамкорлигимиз минтақада хавфсизлик, тинчлик ва барқарор ривожланишни таъминлашнинг муҳим шарти ҳисобланади.

Ўзбекистон ташқи сиёсат соҳасидаги вазифаларни ҳал этишда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти доирасидаги ҳамкорликни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратади.

Биз бу нуфузли ташкилотнинг минтақавий ва глобал хавфсизликни таъминлаш ҳамда ҳозирги замоннинг бошқа долзарб муаммоларини ҳал этиш борасидаги иштироки кенгайишидан манфаатдормиз.

Шу билан бирга, жаҳон майдонида халқаро хавфсизлик масаласи билан боғлиқ мутлақо янги тенденция ва вазиятлар, шунингдек, янги таҳдидларнинг пайдо бўлиши, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти тузилмаларини, биринчи навбат-

да, унинг етакчи органи — Хавфсизлик Кенгаши-ни ислоҳ қилиш ва таркибини қайта кўриб чиқишни тезлаштиришни тақозо этмоқда.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотини модернизация ва ислоҳ қилиш қанчалик зарур бўлмасин, биз бугунги кунда бу ташкилотнинг муқобили йўқ, деб ҳисоблаймиз.

Биз Европа қитъасидаги **Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилоти, Европа Иттифоқи ва НАТО** каби муҳим тузилмалар билан юртимизда демократик ва бозор ислохотларини чуқурлаштириш, мамлакатимизда ва умуман минтақада хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш борасида ҳамкорликни мустаҳкамлашдан манфаатдормиз.

Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Осиё тараққиёт банки, Ислом тараққиёт банки ва бошқа йирик, нуфузли халқаро молия ва иқтисодиёт тузилмалари ҳамда ташкилотлари билан ҳамкорлик келгусида ҳам ташқи сиёсатимизнинг устувор йўналишларидан бўлиб қолаверади.

Юртимизда амалга оширилаётган янгиланиш ва иқтисодий ислохотлар жараёнида ушбу ташкилотларнинг роли ва ўрни бениҳоя катта.

Ўзбекистон жаҳондаги йирик, халқаро майдонда етакчи ўрин тутадиган давлатлар — АҚШ, Россия, Япония, Хитой, Германия, Франция ва Европа Иттифоқининг бошқа мамлакатлари билан ҳамкорлик муносабатларини ривожлантириш ва мустаҳкамлашга алоҳида эътибор беради.

Биз Жанубий Корея Республикаси, Ҳиндистон, Жанубий ва Жануби-Шарқий Осиё, Яқин

Шарқ ва Араб Шарқининг кўплаб мамлакатлари билан яқин муносабатлар ўрнатганмиз.

Бугунги кунда халқаро терроризм, экстремизм ва радикализмга қарши кураш дунё мамлакатларини бирлаштирадиган асосий омил бўлиб қолмоқда. XXI аср вабоси бўлган ушбу иллатга қарши жаҳон ҳамжамиятининг мурасасиз курашини Ўзбекистон тўла қўллаб-қувватлайди.

Айни пайтда, биз фақат терроризмнинг ташқи кўринишларига, бегуноҳ одамларни гаровга оладиган, портлатадиган ва ўлдирадиган кимсаларга қарши курашиш билангина бу офатни бартараф этиб бўлмаслигини бир неча бор таъкидлаганмиз. Ҳаётнинг ўзи шуни кўрсатмоқдаки, авваламбор, ушбу бало-қазонинг бирламчи манбаларига қарши курашиш даркор.

Яъни, ислом динини сиёсатга айлантираётган, ёвузлик ва террорчилик мафкурасини яратётган кўплаб радикал ва экстремистик марказларнинг, биринчи навбатда, ёшлар онгини заҳарлаб, зомбига айлантириб, улардан террорчилар тайёрлаш бўйича конвейер ташкил этаётган, халифалик тузишдек турли хом-хаёлларни амалга оширишга уринаётган қабиҳ кучларнинг илдизини қирқиб ташлаш керак.

Бугун мана шу минбарда туриб, яна бир бор таъкидламоқчиман: биз халқаро терроризмни отабоболаримиздан қолган муқаддас динимиз — ислом дини билан боғлашдек хавфли ният ва уринишларни кескин қоралаймиз. Бундай оқибати ўйланмаган ва ифвогарона хатти-ҳаракатлар би-

ринчи галда “Ал-Қоида” ёки “Ҳизбут-таҳрир” каби энг ашаддий экстремистик ҳаракат ва ташкилотларга қўл келади.

Барчамиз бир ҳақиқатни чуқур англаб олишимиз керак — бугун ислом динининг ичида кескин қарама-қаршилик мавжуд. Шу муносабат билан бор куч ва салоҳиятни сафарбар этган ҳолда, маърифатли, бағрикенг ислом динига мусулмонликни ниқоб қилиб олиб, унинг устидан ҳукмронлик қилишга уринаётган жангари, мутаассиб кучларга қарши курашишда ёрдам бериш даркор.

Биз наркоагрессия, халқаро терроризм, диний экстремизм ва сепаратизм учун ҳеч қандай “транзит” мамлакат йўқ ва бўлиши мумкин ҳам эмас, деб ҳисоблаймиз. Ишончим комил, бундай тажовузкор кучлар билан “ўйин” қилиш, уларга қарши курашдан ўзини четга олишга ҳар қандай уришиш катта хатодир.

“Сен менга тегма — мен сенга тегмайман” деган ақидага асосланган тактика тобора хавфли тус олиб, авваламбор, шундай позицияда турган мамлакатларнинг ўзи учун ўта хатарли бўлиб бормоқда.

Бизнинг шунга ишончимиз комилки, Марказий Осиё нафақат ядровий, балки ҳар қандай бошқа оммавий қирғин қуроллари, чунончи, биологик ва кимёвий қуроёллардан ҳам холи ҳудудга айланиши лозим.

Айниқса, халқаро терроризм бундай қуроёлларга эга бўлишга интилаётган бутунги кунда бу масала янада долзарб аҳамият касб этмоқда.

Минтақамиз шароитида ҳар бир давлат оммавий қирғин қуролини тарқатмаслик режимида сўзсиз амал қилиши, икки хил мақсадда ишлатилувчи материаллар сақланадиган ва фойдаланиладиган объектларнинг хавфсизлик тизимини такомиллаштиришни таъминлаш тўғрисидаги мажбуриятни ўз зиммасига олиши даркор.

Боз устига, шубҳали ва ҳавойи иқтисодий манфаатларни кўзлайдиган айрим раҳбарларнинг бутун бир ҳудудларни жаҳоннинг ядро чиқиндилари ва заҳарловчи моддалар ахлатхонасига айлантириш учун уринишига йўл қўйиб бўлмайди.

Агарда бундай уринишлар амалга ошгудек бўлса, минтақанинг экологик тизими, ҳозирги пайтда шу заминда яшаётган одамлар ва келажак авлодлар соғлиғи учун ҳалокатли оқибатлар юзага келиши мумкин.

Бугунги кунда минтақамизни деярли ҳамма томондан ядро қуролига эга бўлган давлатлар ўраб турибди. Марказий Осиё ядровий таҳдидлардан ҳимояланган эмас.

Айнан шунинг учун Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудуд сифатида ҳуқуқий жиҳатдан расмийлаштириш бўйича 1998 йилда бошланган ишларни охирига етказиш ва бу борадаги тегишли келишувларни кучга киритиш минтақамиз давлатлари ташқи сиёсатининг устувор вазифаларидан бири бўлмоғи лозим.

Ўзбекистоннинг 2005 ва кейинги йиллардаги ташқи сиёсатининг асосий устувор вазифалари ана шулардан иборат.

V. Иқтисодий соҳадаги муҳим устувор вазифаларга тўхталишдан олдин 2004 йилда мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришнинг асосий яқунларини қисқача баён қилишга ижозат бергайсизлар.

Гарчи ўтган йил биз учун осон кечмаган бўлса-да, 2004 йилда эришилган ютуқлар барчамизни қувонтиради.

Авваламбор, иқтисодиётнинг барқарор ўсиши таъминланди, макроиқтисодий ва молиявий барқарорлик мустаҳкамланди, иқтисодиёт ва унинг айрим соҳаларидаги мутаносиблик кучайди.

Ислоҳот йиллари давомида ялпи ички маҳсулот илк бор 7,7 фоиз ўсди. Иқтисодиётнинг деярли барча тармоқ ва соҳалари жадал ва изчил ривожланмоқда — саноат ишлаб чиқариш ҳажми 9,4 фоизга, истеъмол моллари ишлаб чиқариш 13,4 фоизга, жумладан, саноат товарлари ишлаб чиқариш 18,6 фоизга ўсди.

Иккинчидан, қатъий пул-кредит сиёсатини ўтказиш натижасида ислоҳот йиллари давомида биринчи марта инфляция даражаси энг паст — 3,7 фоиз бўлишига эришдик. Бу аҳолининг реал даромадлари ўсишига ҳам ўз таъсирини кўрсатди — 2004 йилда бу кўрсаткич 15 фоизга ўсди.

Учинчидан, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йили 10,1 фоизга ошди. Бошоқли дон экинларидан тахминан 5 миллион тоннага яқин ҳосил олинди. Кейинги йилларда биринчи марта пахта хом ашёси етиштиришда энг катта натижага эри-

шилди — 3,5 миллион тонналик пахта хирмони бунёд этилди.

Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этиш тизими тубдан ўзгармоқда, фермерлик қишлоқда хўжалик юритишнинг энг истиқболли ва самарали шакли сифатида етакчи ўринни эгалламоқда.

Бугун республикамизда 85,5 минг фермер хўжалиги фаолият кўрсатмоқда ва айнан улар ҳозирги кунда муҳим қишлоқ хўжалик экинларини етиштирадиган асосий ишлаб чиқарувчиларга айланмоқда.

Тўртинчидан, маҳсулот экспорти бўйича ҳам сезиларли натижалар қўлга киритилди — унинг ҳажми 30 фоизга ошди. Шу билан бирга, экспорт таркиби сифат жиҳатидан ўзгариб бормоқда. Тайёр маҳсулотларнинг экспортдаги улуши 52 фоизга ўсди. Ташқи савдо айланмасида жами 1 миллиард АҚШ долларидаан ортиқ миқдордаги ижобий сальдога эришилди.

Бешинчидан, 2004 йилда мамлакат иқтисодиётида кичик бизнес ва хусусий тармоқ кўлами ҳамда ҳажми салмоқли даражада ўсди. Кичик бизнес корхоналари сони ўтган йилда 14 фоизга кўпайди.

Хусусий тадбиркорликни ривожлантириш ҳисобига 425 мингдан зиёд янги иш ўринлари ташкил этилди. Бу 2003 йилга нисбатан 14 фоиз кўп демакдир. Кичик бизнеснинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши ортди ва 2004 йилда 35,6 фоизни ташкил этди.

Бу натижаларга эришишда тадбиркорларнинг эркин фаолият юритишларини кафолатлаш, уларни давлат рўйхатига олишнинг содалаштирилган механизмини жорий қилиш, маҳсулот ва хизматларни сертификатлаштириш тартибини унификация қилиш, кичик бизнес субъектларининг кредит ресурсларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш бўйича кўрилган чора-тадбирлар муҳим омил бўлди.

Олтинчидан, мамлакат реал иқтисодиётига йўналтирилган инвестициялар ҳажми сезиларли даражада ошди. Ўтган йили бу кўрсаткич 5,2 фоизга ўсди ва ялли ички маҳсулотнинг 20 фоизини ташкил этди. Бунда марказлаштирилган манбалар улуши кескин камайди ва марказлаштирилмаган манбалар, аввало, корхоналарнинг ўз маблағлари улуши ошиб, жами инвестицияларнинг 43 фоиздан ортиғини ташкил этди.

Иқтисодиётимизга тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар жалб этиш кескин — яъни, 1,5 баробар кўпайди. Айниқса, нефть, газ, тўқимачилик саноатида уларнинг улуши янада салмоқли бўлди.

Иқтисодиётни таркибий ўзгартиришга қаратилган чора-тадбирлар босқичма-босқич амалга оширилди. Ўз маблағларимиз ва жалб қилинган сармоялар ҳисобидан йирик саноат, коммуникация, инфратузилма объектлари ва бошқа иншоотлар бунёд этилди.

Транспорт коммуникацияларини ривожлантириш тўғрисида алоҳида тўхталиб ўтиш жоиз, деб

биламан. Бу йўналишда кўпгина салмоқли ишлар амалга оширилди.

Амударё узра узунлиги 681 метрлик замонавий автомобиль-темирйўл кўприги барпо этилди. Янги Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон темир йўл магистрали қурилиши жадал суръатлар билан давом этмоқда. Бу йўлнинг 57 километрлик Тошгузар — Деҳқонобод участкасида ўтган йили ишчи поездлар қатнови бошланди.

Тошкент — Самарқанд ва Тошкент — Ангрён йўналиши бўйича электр поездлар қатнови йўлга қўйилди. Бугунги кунда Ўзбекистон йўллари кўплаб параметрлар бўйича халқаро андозалар ва замонавий талабларга жавоб беради.

Еттинчидан, иқтисодиётда давлат иштирокини камайтиришга қаратилган маъмурий ислохотлар босқичма-босқич татбиқ этилмоқда ва ўзининг ижобий натижаларини бермоқда.

Давлат бошқаруви органларининг вазифалари тубдан қайта кўриб чиқилди, эски маъмурий-буйруқбозлик тизимига хос, ўз умрини яшаб бўлган ортиқча бўғин ва вазифалар, биринчи галда, тақсимлаш функциялари кескин тарзда қисқартирилди. Давлат ва хўжалик бошқаруви органлари ўртасидаги ваколатлар аниқ чегаралаб қўйилди.

Маъмурий ислохот жараёнида 20 га яқин давлат бошқаруви органи қайта ташкил этилди ва 40 мингдан ортиқ штат бирлиги тугатилди ёки бошқарув ходимлари сони 22 фоизга қисқартирилди.

Моддий ресурсларни турли квоталар, лимитлар ва разнарядкалар асосида тақсимлашнинг эски тузумдан мерос бўлиб қолган марказлаштирилган тизимига барҳам берилди. Товар-хом ашё биржалари фаолияти тубдан ўзгартирилди.

Маҳсулотларнинг катта қисми, жумладан, юқори ликвидли ва харидоргир товарлар — пахта толаси, линт, бензин, дизель ёнилғиси, минерал ўғитлар, ўсимлик ёғи, ун каби маҳсулотлар бугунги кунда биржа савдолари орқали сотилмоқда.

Ўтган йилнинг декабрь ойида Ўзбекистонда бўлган Халқаро валюта фонди миссияси 2004 йилда мамлакатимизда иқтисодий ислохотларни амалга ошириш йўлидаги саъй-ҳаракатларимизга юқори баҳо берди. Хусусан, миссия ўз меморандумида 2004 йил Ўзбекистон учун туб иқтисодий ўзгаришлар жараёнининг муҳим бурилиш даври бўлганини қайд этди.

Айниқса, юқори иқтисодий натижаларга эришилгани, бюджет кўрсаткичлари муваффақиятли бажарилгани, иқтисодий ислохотлар жараёни жадаллаштирилгани, жумладан, кенг қўламли хусусийлаштириш ишлари амалга оширилгани, зарар кўриб ишлаётган ва паст рентабелли қишлоқ хўжалиги ширкатлари тугатилиб, уларнинг негизида фермер хўжаликлари ташкил этилгани, маъмурий ислохотлар ўтказилганига алоҳида эътибор қаратилди.

Халқаро валюта фонди миссияси Ўзбекистон ҳукуматининг макроиқтисодий дастури ва 2005 йилда амалга ошириш мўлжалланган таркибий

ислоҳотларни тўлиқ қўллаб-қувватлашини баён этди.

2004 йил якунларига кўра “Наследие” фонди ва “Уолл стрит жорнэл” томонидан тайёрланган ҳамда машҳур “Вашингтон таймс” газетасида чоп этилган Иқтисодий эркинлик индекси бўйича Ўзбекистоннинг жаҳондаги сезиларли тараққиётга эришган ўнта давлат қаторига киритилгани бизга катта мамнуният бағишлайди.

Муҳтарам дўстлар!

Энди, ижозатингиз билан, 2005 йилда иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишнинг энг муҳим устувор вазифалари ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.

Асосий устувор вазифа аввалгидек —бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштиришдан иборат.

Мамлакатни модернизация қилиш ва аҳолига муносиб турмуш шароити яратиб бериш борасида ўз олдимизга қўйган мақсад ва вазифаларимиз ҳамда минтақа ва жаҳон бозорларида рўй бераётган ўзгаришлар, кучли талаб ва рақобат иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштиришни объектив шарт қилиб қўймоқда.

Бу борада ҳам жуда кўп ечилмаган муаммолар бор. Яъни, эски маъмурий-тақсимот тизими қолипларидан бутунлай воз кечиш, давлатнинг иқтисодиётга аралашувини янада чеклаш, эркин тадбиркорлик фаолияти учун амалий кафолатларни таъминлаш, иқтисодиёт ва бизнесни барқарор ривожлантириш, тўлақонли бозор инфратузилмасини шакллантириш йўлидаги

мавжуд ғов-тўсиқларни бартараф этишимиз зарур.

Бу йўналишда кўп ишлар қилинди, аммо яқин вақт ичида ҳал қилишимиз лозим бўлган масалалар ҳам оз эмас. Ана шундай масалалардан бирига сизларнинг эътиборингизни қаратмоқчиман.

Бугун мамлакатимизда аҳолининг иш ҳақи ва даромадларини босқичма-босқич ошириб боришни таъминлаш учун зарур шарт-шароитлар яратилди.

Ишлаб чиқаришнинг жадал модернизация қилиниши, замонавий қувватларнинг ишга туширилиши истеъмол бозорини сифатли ва рақобатга бардошли маҳсулотлар билан тўлдириш имконини бермоқда.

Бу вазифани ҳал этишда инфляция даражасини пасайтиришга эришганимиз, пул массаси назорат қилинаётгани, миллий валютамиз — сўмнинг конвертацияси ва барқарор курси асосий омил бўлмоқда.

Ўз навбатида, аҳоли даромадларининг ўсиши унинг харид қобилиятини ошириш, ишлаб чиқариш ҳажмини кенгайтириш ва мамлакатда барқарор иқтисодий ривожланишни таъминлашда муҳим роль ўйнайди.

Лекин, шуни унутмаслик керакки, аҳоли даромадларининг ўсиши нарх-навонинг кўтарилишига, яъни инфляцияга олиб келмаслиги лозим. Бунинг учун эса пул маблағларини, биринчи навбатда, нақд пулни банк айланмасига жалб этиш бўйича чора-тадбирлар комплекси ва механизмини амалга ошириш зарур. Шу билан бирга,

аҳолига, айниқса, қишлоқ жойларида кўрсатилаётган хизматлар ва сервиснинг ҳажми ҳамда турларини кескин кўпайтиришга эришиш лозим.

Бу борада уй-жой қурилишини рағбатлантириш, молиявий оқимни йўналтириш мумкин бўлган, бозор иқтисодиёти талабларига жавоб берадиган самарали уй-жой бозорини шакллантириш муҳим аҳамият касб этади.

Тижорат банклари аҳолининг ўз пул маблағларини депозитларда, айниқса, узоқ муддатли депозитларда сақлашдан манфаатдорлигини кучайтириш учун жиддий ишлашларига тўғри келади.

Иккинчи устувор вазифа — хусусий тармоқнинг жадал ривожланишини, унинг мамлакат иқтисодиётидаги улуши кўпайишини таъминлаш.

Кейинги йилларда республика ҳукумати томонидан амалга оширилган чора-тадбирлар натижасида хусусий бизнес фаолият кўрсатаётган макроиқтисодиёт ва тадбиркорлик муҳити анча яхшиланди. Буни мамлакатимиз тадбиркорлари ҳам, хорижий экспертлар ҳам эътироф этмоқда. Бироқ, бу борада барча муаммолар ҳал қилинди, деб айтишга ҳали эрта.

Бу соҳадаги энг муҳим вазифалар қуйидагилардан иборат:

Биринчидан, давлат тузилмаларининг хусусий тадбиркорлик фаолиятига аралашувини янада кўпроқ чеклаш.

Дунёнинг ривожланган мамлакатларида бўлгани каби, бизда ҳам текширишлар натижалари бўйича молиявий ва маъмурий жазоларни (мисол учун, хўжалик субъекти фаолиятига жид-

дий таъсир кўрсатадиган катта миқдорда жари-
ма солиш, корхона фаолиятини тўхтатиб қўйиш
ёки тугатиш, ҳисоб рақамидан фойдаланишни
тақиқлаш ва ҳоказоларни) фақат суд томони-
дан тайинлаш тизимига ўтиш вақти етди.

Иккинчидан, хўжалик субъектларига нисба-
тан қўлланадиган жазо чоралари тизимини тўлиқ
қайта кўриб чиқишнинг ҳам фурсати келди. Қасд-
дан содир этилмаган ва катта бўлмаган қоида-
бузарликлар учун жазо чораларини камайтириш
ва тадбиркорлар етказилган зарарни ихтиёрий
равишда тўлиқ қоплаган ҳолларда жазони қўл-
лашдан воз кечиш керак.

Шу муносабат билан Адлия, Иқтисодиёт ва
Молия вазирликлари тез муддатда манфаатдор
тузилмалар билан биргаликда хусусий тадбир-
корлик учун ана шундай кафолатлар яратишга
қаратилган таклифларни киритишлари лозим.

Учинчидан, хусусий тадбиркорларга зарур
ресурсларни сотиб олиш ва ўз маҳсулотини со-
тиш учун бозорларга чиқиш имкониятларини
кенгайтириш бўйича бошланган ишларни да-
вом эттириш, биржа ва аукцион савдолари ор-
қали сотилаётган товарлар тури ва ҳажмини кен-
гайтиришга қаратилган қатъий чора-тадбирлар
кўриш, марказлаштирилган тақсимот тизимига
қайтишга бўлган ҳар қандай уринишларга бар-
ҳам бериш айниқса муҳим аҳамиятга эга.

Тўртинчидан, хусусий тадбиркорликни ривож-
лантириш, шубҳасиз, бу соҳага молиявий кўмак,
қўшимча солиқ имтиёзлари ва преференциялар
беришни тақозо этади.

Бу ёрдамни замонавий ривожланган банк тизими орқали, ишлаб чиқариш корхоналарига фоиз ставкалари унча юқори бўлмаган кредитлар ажратиш йўли билан амалга ошириш мумкин. Микрокредитлаш тизимини кенгайтириш, бу ишни Халқаро молия корпорацияси, Жаҳон банки, Осиё банки каби халқаро молия ташкилотлари ёрдамида амалга ошириш талаб этилади.

Учинчи муҳим устувор вазифа — кичик бизнес ва фермерликни ривожлантириш борасидаги ишларни чуқурлаштириш ва кўламини кенгайтиришдан иборат.

Биз 2007 йилга келиб кичик бизнеснинг ялпи ички маҳсулотдаги улушини камида 45 фоизга етказиш вазифасини ўз олдимизга қўймоқдамиз.

Шу мақсадда Иқтисодиёт вазирлиги, Давлат мулкани бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси, Молия ва Адлия вазирликлари Савдо-саноат палатасини, бошқа манфаатдор тузилмаларни жалб қилган ҳолда, кичик бизнес учун қўшимча кафолат, имтиёз ва преференциялар бериш бўйича ҳукумат қарорлари лойиҳасини тайёрлаши лозим. Бунда қуйидаги масалалар кўзда тутилиши зарур:

1. Солиққа тортиш тизимида қўшимча имтиёзлар ва преференциялар бериш, солиқ қонунчилигининг барқарорлигини таъминлаш, солиқларни ҳисоблаш ва тўлашнинг ошқора, соддалаштирилган усулларини ишлаб чиқиш.

2. Фаолиятнинг айрим турлари билан шуғулланиш учун рухсат бериш тартибларини қисқартириш ва соддалаштириш, кичик бизнесни ари-

за бериш асосида рўйхатга олиш тизimini босқичма-босқич жорий этиш.

3. Йирик корхоналарнинг буюртмалари асосида майда бутловчи қисмларни ишлаб чиқариш билан шуғулланадиган янги кичик корхоналар ташкил этиш, хонадонларда майда хусусий цехлар очишни рағбатлантириш.

4. Кичик корхоналарда ишлайдиган, айниқса, қишлоқ жойларида касаначилик билан шуғулланадиган фуқаролар учун моддий-техник таъминот бўйича хизмат кўрсатадиган ва улар томонидан тайёрланган маҳсулотларни сотишга кўмаклашадиган тузилмалар яратиш.

Шу ўринда мамлакатимиз қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида фермер хўжалиklarини ривожлантиришнинг аҳамияти нечоғли катта эканини яна бир бор таъкидлаш жоиз, деб биламан.

Кейинги йиллар тажрибаси фермер хўжалиklarининг ширкатларга нисбатан анча юқори рентабелли бўлиши ва зарар кўрмай фаолият юртишини яққол тасдиқлади.

Биз зарар кўриб ишлаётган ва паст рентабелли ширкатларни фермер хўжалиklarига айлантириш борасида яқинда қабул қилинган, 2005—2007 йилларда 1100 та, жумладан, бу йил 406 та ширкат хўжалигини қайта ташкил этиш вазифаси белгиланган янги дастур ижросини қатъий назоратга олишимиз даркор.

Бу масалада ер ажратиш ва фермерларни танлаш ишлари ошқора, адолатли тарзда ва қатъий танлов, тендер асосида ўтказилиши жуда муҳим-

дир. Бунда маҳаллийчилик, уруғ-аймоқчилик ва порахўрлик ҳолларига кескин барҳам бериш лозим.

Фермерларга хизмат кўрсатиш, уларни зарур моддий ресурслар ва техника билан таъминлаш бўйича бозор инфратузилмасини шакллантириш жараёнини тезлаштириш зарур.

Фермерларга бўлғуси ҳосил ҳисобидан имтиёзли ставкалар асосида кредитлар беришга ўтишни таъминлаш керак. Ва энг муҳими — барча томонларнинг қабул қилинган шартнома мажбуриятларини бажариши юзасидан қатъий интизом ўрнатилиши даркор.

Тўртинчи устувор вазифа — банк ва молия тизимларидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш.

Ҳап молия ва банк тузилмаларининг қатъий пул-кредит сиёсатини ўтказиш, инфляция даражасининг барқарорлигини, миллий валютамиз ва унинг алмашув курси мустаҳкамлигини сақлашдаги масъулиятини ошириш ҳақида бормоқда.

Ҳап банкларни капиталлаштириш, уларнинг низом ва айланма фондларини кўпайтириш ва маблағларини инвестиция мақсадларига, биринчи навбатда, реал иқтисодиётга йўналтиришга қаратилган аниқ чора-тадбирлар кўриш ҳақида бормоқда.

Банк айланмасидан ҳали-бери четда қолаётган салмоқли молия маблағлари ва пул оқимларини ушбу тизимга жалб қилиш учун аниқ ва қатъий чоралар кўриш лозим.

Юксак ривожланган мамлакатлардаги тижорат ва хусусий банкларнинг мижозларга хизмат

кўрсатиш борасидаги тажрибаларини синчиклаб, янада кенг ўрганиш, хўжалик субъектлари ва аҳолининг банкларга нисбатан ишончини оширишга эришиш керак.

Бу вазифа кўплаб низом ва меъёрий ҳужжатларни қайта кўриб чиқишни, аввало, банк хизматчиларининг масъулияти ва маданиятини оширишни тақозо этади.

Навбатдаги устувор вазифа — уй-жой-коммунал хўжалигини ислоҳ қилишга ниҳоятда жиддий эътибор қаратишдан иборат.

Коммунал хизматлар, айниқса, иссиқлик энергияси, иссиқ ва совуқ сув истеъмолини ҳисобга оладиган асбоб-ускуналарнинг етарли даражада эмаслиги ҳамон жиддий муаммо бўлиб қолмоқда.

Бу эса ана шу ресурсларнинг кўплаб исроф бўлишига, тарифларнинг асоссиз ўсишига, аҳоли қарздорлигининг юзага келишига сабаб бўлмоқда.

Шуни тан олиш керакки, бизда коммунал тармоқлардан самарали фойдаланиш тизими, бу тармоқларни капитал тарзда алмаштириш ва модернизациялаш, умуман олганда, аҳолига коммунал-маиший хизмат кўрсатишнинг таъсирчан механизми амалда яратилмаган.

Кўп қаватли уй-жой фондиди бошқариш иши мутлақо қониқарсиз аҳволда. Ташкил этилган уй-жой мулкдорлари ширкатлари турар-жойлардан фойдаланиш ва сақлаш ишидан умуман беҳабар бўлган, тасодифий кишиларга топшириб қўйилган.

Уй-жой коммунал хўжалигидан фойдаланиш ва уни сақлаш борасида ҳам бозор механизми амалда шакллантирилмаган. Буларнинг барча-

си ҳақли равишда аҳолининг жиддий эътирозларига сабаб бўлмоқда, мавжуд муаммолар эса шошма-шошарлик билан, юзаки ҳал қилинмоқда.

Бундай ҳолат учун, аввало, ҳукумат, вилоят ва шаҳар ҳокимликлари, Тошкент шаҳар ҳокимлиги жавобгардир. Мавжуд аҳволни ўнглаш учун кўп ишларни бошидан бошлашга тўғри келади.

Қисқа муддатда уй-жой коммунал хўжалигини ислоҳ қилишга қаратилган кенг кўламли Дастур тайёрлаш, унинг ижроси бўйича барча қатъий чораларни кўриш даркор.

Принципал муҳим устувор вазифалардан бири — солиқ сиёсатини янада такомиллаштиришдир. Айтиш жоизки, юқорида зикр этилган устувор вазифаларнинг барчаси солиқ сиёсатимизни такомиллаштириш билан бевосита боғлиқ.

Бусиз ҳеч қандай масалани ҳал этиб бўлмайди. 1997 йилда ишлаб чиқилган ва қабул қилинган Солиқ кодекси иқтисодий ислохотлар соҳасида бугунги куннинг янги ва устувор вазифалари талабларига жавоб бермайди.

Фақат сўнгги икки йил давомида Солиқ кодекси ва солиқ қонунчилигига юздан ортиқ ўзгартиш ва қўшимчалар киритилгани ҳам шундан далолат беради.

Солиққа тортиш масаласида амалиётда синалган принцип ва ёндашувларни ишлаб чиқиш, бу борада бошқа мамлакатларнинг илғор тажрибасидан фойдаланиш ўта муҳим аҳамиятга эга. Солиқ тизими нафақат солиқларни ундириш, бал-

ки биринчи галда, рағбатлантириш хусусиятига эга бўлиши лозим.

Шунга эришмоғимиз керакки, ҳар бир солиқ тўловчи, у хоҳ жисмоний, хоҳ юридик шахс бўлсин, солиқ тўлашдан бўйин товламасдан, даромадларини яширишга уринмасдан, аксинча, ўз ишлаб чиқаришини ривожлантириш ва даромадини оширишга интилсин.

Бугун ҳаётнинг ўзи солиқлар адресли бўлишини тақозо этмоқда. Солиқ тўловчи нима учун ва қанча солиқ тўлаши ҳақида аниқ тасаввурга эга бўлмоғи даркор. Бу ўринда асосий юк табиий, минерал-хом ашё, ер-сув ва бошқа захира-лардан тежамкорлик билан ва оқилона фойдаланишни рағбатлантирувчи ресурс солиқларига тушиши лозим.

Солиқ органларини ташкил этишнинг бутун тизимида ҳам туб ўзгаришларни амалга ошириш зарур.

Бу идораларнинг бош вазифаси солиқларнинг бюджетга ўз вақтида ва тўлиқ тушишини таъминлашгина эмас, балки, энг муҳими, солиққа доир жиноятларнинг олдини олиш мақсадида солиқ тўловчиларга ёрдам бериш ва уларнинг бу борадаги билимларини оширишга кўмаклашиш, улар билан мунтазам иш олиб боришдан иборатдир.

Шу муносабат билан Молия ва Иқтисодиёт вазирликлари, Давлат солиқ кўмитаси, Адлия вазирлиги Савдо-саноат палатасини жалб қилган ҳолда, амалдаги солиқ қонунчилигини танқидий нуқтаи назардан таҳлил қилиб, шу асосда

уни янада соддалаштириш, солиқларни унификация қилиш, солиқ юкини енгиллаштириш, солиқ бошқарувини такомиллаштириш ва эркинлаштиришни назарда тутадиган янги таҳрирдаги Солиқ кодексини тайёрлашлари ва тасдиқлаш учун киритишлари зарур.

Биз бугун мамлакатимизни ислоҳ қилиш ва янгилаш мақсадида олдимизга қўяётган ва ўз татбиғини кутаётган энг муҳим йўналиш ва устувор вазифалар асосан мана шулардан иборат.

Қадрли дўстлар!

Мамлакатимиз сиёсий ҳаётида икки палатали парламентнинг фаолият юритиши барчамизнинг олдимизга янги талаблар қўяди, зиммамизга катта масъулият юклайди.

Депутатларнинг Қонунчилик палатасида доимий ва профессионал асосда ишлаши, биз учун мутлақо янги, тажрибамизда синалмаган фаолият шаклидир. Шу маънода, қонунчилик ҳокимиятини бундай шаклда, бундай асосда ташкил қилиш барчамиздан нечоғли сафарбарликни талаб этишини ўзимизга тасаввур қилишимиз қийин эмас.

Айни пайтда бу юқори палата — Сенатда ҳам мутлақо янги бўлган ишни ҳар тарафлама ўзлаштириб олишимизни талаб қилади.

Энг муҳими, парламентимизнинг қуйи ва юқори палаталарининг бир-бирини тушуниб, баҳамжиҳат, самарали ишлашини таъминлаш учун икки томондан ҳам ўзаро ҳурмат, сабр-тоқат кўрсатиш кераклигини ҳаммамиз яхши англаймиз, деб ўйлайман.

Бу ҳақда гапирганда, бир томондан, мен барчамиз олдимизда турган вазифа нақадар мураккаб ва масъулиятли эканини чуқур ҳис қилишимиз лозимлигини, бизнинг ишимизни нафақат сайловчилар, нафақат халқимиз, балки кўп-кўп мамлакатларнинг жамоатчилиги ҳам диққат билан кузатиб боришини таъкидламоқчиман.

Иккинчи томондан эса, муҳтарам депутатлар ва сенаторлар, бугун сизларнинг барчангизга мурожаат қилиб, масъулиятли фаолиятингизга бардам ва тетик кайфият билан, ўз кучингиз ва эртанги кунга ишонч билан қараган ҳолда киришишингизни тилайман.

Шуни асло унутмаслигимиз керак — биз ҳеч қачон, ҳеч кимдан кам бўлмаганмиз ва бўлмаймиз ҳам.

Барчангизга сиҳат-саломатлик, депутатлик фаолиятингизда янги куч-ғайрат ва муваффақиятлар, оилавий ҳаётингизда бахт ва фаровонлик ёр бўлсин.

*Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик
палатаси ва Сенатининг қўшма
мажлисидаги маъруза,
2005 йил 28 январь*

ЯНГИ ХАЁТНИ ЭСКИЧА ҚАРАШ ВА ЁНДАШУВЛАР БИЛАН ҚУРИБ БЎЛМАЙДИ

Аввал хабар қилинганидек, шу йил 7 февраль куни Президент Ислам Каримов Оқсарой қароргоҳида Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби билан йиғилиш ўтказди. Давлатимиз раҳбари ушбу мажлисда нутқ сўзлаб, Ўзбекистон ҳукуматининг 2005 йил ва келгуси даврдаги асосий вазифалари, Вазирлар Маҳкамасининг комплекслари, вазирлик ва идоралар ишини янги асосда самарали ташкил этиш билан боғлиқ долзарб масалалар ҳақида атрафлича фикр юритди.

Куйида ана шу нутқ матни эълон қилинмоқда.

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Ҳаммангизга маълумки, Конституциямизга асосан шу йилнинг 28 январь куни Бош вазир ва ҳукуматимиз янги сайланган парламент олдида ўз ваколатини зиммасидан соқит қилди. Шундан сўнг парламентнинг қуйи ва юқори палаталари Бош вазир номзодини тасдиқлади, ҳукумат аъзоларининг таркиби эса 4 февралдаги Президент Фармони билан тасдиқланди.

Бугун Президентнинг Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби билан биринчи учрашувини ўтказишдан мақсад ҳукуматимизнинг жорий йил ва келгуси даврдаги асосий вазифалари ҳақида қисқача фикр алмашиб олишдан иборат.

Авваламбор, муҳим бир масалани аниқлаб олишимиз керак. Янги ҳукумат, унинг таркибида иш бошлаётган ҳар қайси вазир, Вазирлар Маҳкамасининг комплексларини бошқарадиган Бош вазир ўринбосарлари ва уларнинг барчасига раҳбарлик қилиб, бошини қовуштириб турадиган Бош вазирнинг ўзи ана шу вазифа ва йўналишларни, уларнинг устувор жиҳатларини қандай тушунади ва уларни қандай бажармоқчи, ишни нимадан бошламоқчи?

Ёдингизда бўлса, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенати қўшма мажлисида 2005 йил ва келгуси йилларда олдимизда турган асосий ва устувор йўналишлар ҳақидаги Президент маърузасида бош вазифа — жамиятимизни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ қилиш, ҳаётимизнинг барча соҳаларида либераллаштириш, яъни, эркинлаштириш жараёнларини чуқурлаштиришдан иборат экани аниқ белгилаб берилди.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил якунларига бағишлаб 18 февраль куни ўтказиш мўлжалланаётган мажлисининг кун тартибига, ислоҳотларни амалга ошириш ва эркинлаштириш жараёнларига нималар, қандай муаммолар ғов-тўсиқ бўлиб турибди, деган савол асосий масала қилиб қўйилгани албатта бежиз эмас. Бунинг замирида катта маъно бор.

Эътибор берган бўлсангиз, биз илгари масалани жорий йилда олдимизда турган вазифаларнинг асосий йўналишлари қуйидагилардан иборат ва уларни тез кунда бажариш шарт, деган

мазмунда кўяр эдик. Бугун эса, кун тартибидаги масала мутлақо бошқача тарзда, аниқ ва лўнда қилиб кўйилмоқда.

Биз мустақил тараққиёт йўлида ўн тўрт йилдан буён кенг кўламли ислохотларни изчиллик билан олиб бормоқдамиз. Бу борада биз танлаган модель, жамият ҳаётини эркинлаштириш жараёнлари амалда ўзини оқлаганини кўп-кўп мисолларда кўришимиз қийин эмас. Бу — ҳаётимизнинг деярли барча жабҳаларида ўз тасдиғи ва исботини топган, кўпчилик томонидан тан олинган ҳақиқатдир.

Шу маънода, биз охириги йиллар, жумладан, 2004 йилда эришган ютуқларнинг асосий омили нимада, деб сўраса, мен, бу ютуқларнинг замини — жамиятимизда амалга оширилаётган туб ислохотларда, ислохотларнинг маъноси, самараси эса эркинлаштириш жараёнлари билан узвий боғлиқ, деб жавоб берган бўлардим.

Олий Мажлиснинг Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузада ана шу устувор мақсад ва вазифаларнинг барчаси аниқланиб, уларнинг бугунги ва келгуси ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамияти кўрсатиб берилди. Лекин шу борада бир нарсани таажжуб билан қайд этишга тўғри келади.

Ушбу маърузада баён этилган масалалар — босиб ўтган йўлимизни танқидий баҳолаш, олдимизда турган энг муҳим ва етакчи вазифаларни белгилашда мана шу ерда ўтирган ҳукумат аъзоларининг ҳиссаси ва улуши қандай бўлди, деган саволга, афсуски, ижобий жавоб бериб бўлмайдди.

Табий савол туғилади: бу маърузада қўйилган устувор вазифаларга юртимиз жамоатчилиги, керак бўлса, халқаро миқёсдаги эксперт ва кузатувчилар, ҳатто бизга танқидий кўз билан қарайдиган мамлакатларнинг мутахассислари ҳам алоҳида эътибор бериб, агарки бу ғоялар амалга оширилса, Ўзбекистон ўзининг кўзлаган мақсадларига албатта эришади, деган фикрларни матбуот ва телевидениедаги чиқишларида очиқ айтаётган бир пайтда бу масалаларга бевосита дахлдор ва масъул бўлган шахсларнинг бундай пассив қарашларини қандай тушуниш мумкин?

Юртимизнинг бугунги куни ва истиқболини ўйлаб яшайдиган одамлар бу маърузада илгари сурилган мақсадларни тўғри англаб, қўллаб-қувватламоқда. Ҳаётимизни юқори босқичга кўтаришга қаратилган бу янги вазифалар ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканини таъкидламоқда. Нега деганда, биз мамлакатимизни модернизация қилиш, барча соҳаларда ислохотларни чуқурлаштириш, эркинлаштириш жараёнларини изчил давом эттирмас эканмиз, бир жойда депсиниб, тақа-тақ тўхтаб қолишимиз, ҳаттоки, кечаги кунга қайтишимиз ҳам ҳеч гап эмас.

Шу сабабли мен бу масаланинг нақадар муҳим ва долзарблигини яна бир бор таъкидлаб, сизлардан сўрамоқчиман: бу жараёнга бугун ҳар қайсингиз ўз соҳангизда қандай амалий ҳисса қўшяпсиз?

Масалани айнан шундай қўйишни ўринли, деб биламан.

Ўзингиз бир ўйлаб кўринг. Ҳозирги кунда ҳаётимизда ўз ечимини кутаётган қанчадан-қанча му-

аммолар, аввало, жамиятимизни янгилаш ва ислоҳ қилиш, халқимизнинг оғирини енгиллатиш йўлида ғов-тўсиқ бўлиб турган салбий ҳолатлар ҳақида кўп гапириш мумкин. Айниқса, аҳолини иш ва даромад билан таъминлаш, одамларимизнинг бошқалардан кам бўлмайдиган ҳаёт кечирishi учун шароит туғдириб бериш каби қатор долзарб масалаларнинг жойларда ҳанузгача ҳал бўлмай келаётганини таъкидлаш лозим.

Жумладан, инсон ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялаш, аҳолининг таъминоти ва ижтимоий муаммоларни ечиш сингари муҳим масалаларга беписандлик билан қараш, қонунбузарлик, тамагирлик, ўз вазифасини сунистеъмол қилиш ҳолатлари ҳамон учраб турганини, бундай салбий кўринишларни қонун асосида бартараф этиш ҳақида ҳали кўп бош қотириш кераклигини шу залда ўтирганларнинг барчаси яхши биледи, деб ўйлайман.

Умуман, ҳукумат ва унинг аъзолари зиммасига юкланган қайси масалаларни олмайлик — бу иқтисодиётимизга ва хўжалик субъектларига ҳар томонлама эркинлик бериш бўладими, саноат ёки қишлоқ хўжалиги бўладими, ер ости, ер усти бойликларидан оқилона фойдаланиш бўладими, хусусийлаштириш, маҳсулот ишлаб чиқаришни монополиядан холи қилиш ва соғлом рақобатни ташкил этиш бўладими, қўшни давлатлар ва хорижий ҳамкорларимиз билан иқтисодий муносабатлар, савдо-сотиқ масалалари бўладими, таълим-тарбия ва соғлиқни сақлаш ёки бандлик ва ижтимоий муҳофаза масалалари бўладими — уларнинг барчасида мавжуд муаммоларни ечиш

учун, очиқ тан олиш керак, кўпчилик раҳбарларда масъулият, қатъият ва азму шижоат етишмаслигини кўриш қийин эмас.

Бугунги кунда ҳукумат олдида турган вазифаларнинг тўлақонли бажарилиши учун, менинг фикрим бўйича, авваламбор, иккита нарсани талаб қилиш керак.

Биринчи талаб — ҳар бир мутасадди раҳбарнинг ўз ишига бўлган масъулиятини тубдан ўзгартириш, шахсий жавобгарликни ошириш. Бизда баъзи вазирлар борки, йил давомида бирон нарсани сўрамасангиз, ўзича ҳеч қандай таклиф ва ташаббус билан чиқмайди. Уларнинг хаёлида бир гап: ҳеч ким менга тегмаса бас, тинчгина куним ўтса бўлди. Бу энг номаъқул, керак бўлса, энг зарарли ёндашувдир.

Иккинчи масала — ҳукумат аъзоси сифатида сизларга катта ишонч, катта вазифа юклатилган. Лекин шу ишонч, шу вазифага муносиб бўлиш учун ҳар қайсингиз тегишли билим ва тажриба, юқори малакага эга бўлишингиз шарт. Рус тилида буни “компетентность” дейди. Яъни, ўз соҳасида компетентли бўлиш — бу замон талаби. Ўзбекча айтганда, ўз ишининг устаси бўлиш, ўз соҳасининг сирларини ҳар томонлама чуқур билиш керак.

Биз ҳар бир раҳбарнинг фаолиятига мана шу иккита талабга қай даражада жавоб беришига қараб баҳо берамиз ва хулоса чиқарамиз. Мен бу икки талабдан биринчисига, яъни, масъулият масаласига кўпроқ эътибор бераман. Майли, раҳбарнинг билими етишмасин, уни ўрганса бўлади. Лекин у масъулият ва жавобгарликни унут-

са, ишда ҳеч қандай силжиш ва ўзгариш бўлмайди.

Бугун халқимиз, жамоатчилигимиз сайлов пайтида ва ундан кейин айтилган шунча яхши гаплар, шунча ваъда ва даъватлардан сўнг, мана, сайлов ўтди, қанча одам депутат, қанчаси сенатор бўлди, ҳукумат аъзолари тасдиқланди, энди ҳаётимизда албатта янги ўзгаришлар бўлади, деган ишонч билан яшамокда. Узоқ Қашқадарё, Сурхондарё, Фарғона ёки Қорақалпоғистондами — шу заминда яшаётган барча юртдошларимизнинг кўнглида шундай ишонч бор.

Бизнинг зиммамиздаги энг муҳим вазифа — эл-юртимизнинг ана шу ишончига муносиб бўлиш, одамларнинг ҳаётини амалий ишлар билан яхшилашдан иборат.

Биз раҳбарлар бир нарсани кулоғимизга кўрғошиндай қуйиб олишимиз керак. Агарки, бизга катта умид ва ишонч билан қарайдиган одамларнинг дастурхонида, оилавий аҳволида, рўзгор тебратишида, умуман, кундалик ҳаётида ижобий ўзгаришлар кўзга ташланмаса, бу аҳолининг ҳақли эътирози ва норозилигига олиб келиши табиий ҳол.

Шунинг учун ҳам биз қаерда, қайси лавозимда ишламайлик, раҳбарлик ишимизнинг самараси ва маҳсули охир-оқибатда ана шундай мезон билан ўлчанади, десак, айнаи ҳақиқатни айтган бўламиз.

Агар шу мезон асосида баҳо берадиган бўлсак, шуни ҳам афсус билан тан олишга тўғри келади — бугун замон шиддат билан ўзгаряпти, аммо бизнинг онгимиз, дунёқарашимиз жуда секинлик билан ўзгаряпти. Мени ташвишга солади-

ган, керак бўлса, қийнайдиган оғир муаммо ана шу.

Яширишнинг ҳожати йўқ, ҳозирги кунда биз турли қийинчиликларни бошимиздан кечиряпмиз, ҳали ечилмаган муаммоларимиз ҳам кўп. Лекин, инкор этиб бўлмайдиган бир ҳақиқат борки, агар ўзимиз жон куйдирмасак, ўзимиз ишламасак, ҳеч ким четдан келиб бизнинг ўрни-мизга ишламайди, бу муаммоларни ҳал қилиб бермайди.

Бу масалаларнинг асосий ечими эса, ҳеч шубҳасиз, юртимизда бошланган ислоҳотлар ва эркинлаштириш жараёнини изчиллик билан давом эттириш ва мантиқий яқунига етказишдан иборат.

Содда қилиб айтадиган бўлсак, эркинлаштириш дегани — бу қўл-оёғимизни кишан каби боғлаб турган ҳар қандай тўсиқлардан бутунлай халос бўлиш дегани. Аслида иқтисодиётга нисбатан ишлатилган бу сўз бугунги кунда суд-ҳуқуқ масаласи бўладими, давлат ва жамият қурилиши ёки фуқаролик идораларини шакллантириш бўладими, оммавий ахборот воситалари ёки инсон ҳуқуқлари бўладими, жамиятимизнинг барча соҳасига дахлдор бўлган ғоят муҳим масалага айланмоқда.

Эркинлаштириш жараёнлари аввало иқтисодиётда, биринчи галда, кичик бизнес ва тадбиркорлик соҳасида ижобий ўзгаришларга олиб келмоқда. Айниқса, одамларнинг ўз имкониятларини рўёбга чиқариши учун, ўз кучига, ақл-заковатига ишониб яшаши учун мустаҳкам пойдевор бўлмоқда.

Лекин савол туғилади: бугун бу жараённи янада чуқурлаштириш учун нималар тўсиқ бўлмоқда?

Очиқ айтишим керак — бунга авваламбор бюрократик аппарат тўсқинлик қилмоқда.

Мана, мисол учун, қишлоқ туманларидан бирида фаолият кўрсатаётган ҳокимнинг фаолиятини олайлик. Аслида бу масала ҳаммангизга тегишли. Шу ҳоким фермерлик ҳаракатини ривожлантириш, бу соҳа вакилларини қўллаб-қувватлаш, уларни ер билан, кредит ресурслари билан таъминлаш, мухтасар айтганда, фермер хўжаликларининг мустақил оёққа туриб олишига имконият яратиб бериш учун қай даражада жон куйдиради? Айтинглар, шундай шароит туғдириб бермасдан туриб, бирон-бир давлатда бу соҳа ривожланганми ўзи? Дунёда бундай тажриба йўқ.

Ҳозирги пайтда республикамизда 159 та қишлоқ тумани бор ва уларнинг ҳар бири учун фермерлик ҳаракатини ривожлантириш ҳаётнинг энг муҳим талаби бўлиб турибди. Бу соҳада олдимиздаги асосий мақсад ҳам шундан иборат. Чунки эски колхоз ва совхозларнинг даври аллақачон ўтиб бўлганидек, бугунги ширкатларнинг ҳам даври ўтиб бормоқда.

Модомики, фермерлик қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг самарали усули экан, бу ҳаракатга кенг йўл очиб бериш, фермерларни мулк эгасига айлантириш, масъулиятини ошириш, ерни уларга 50—100 йиллик муддатга ижарага бериш, ҳисоб-китоб ишларини тўғри йўлга қўйиш орқали бу мақсадга эришиш мумкин.

Шуларнинг ҳаммасини инобатга оладиган бўлсак, биз фермер хўжаликларини, таъбир жоиз бўлса, бамисоли ёш боладек асраб-авайлаб тарбиялашимиз лозим. Майли, буларнинг орасида 10—15 фоиз номига фермерлик қиладигани ҳам бўлсин. Улар ерни олади-ю, ерёнгоқ, қовун-гарвуз экиб, уни фақат ўз манфаати учун ишлатади. Шартномага амал қилмайдиган бундай фермерларга нисбатан эса қонун асосида иш олиб бориш даркор.

Айтайлик, ер бир йил ҳосил бермаслиги мумкин. Шундай ҳолатда унинг эгасини секин чақириб, сабабини аниқлаш лозим. Агарда ижарага олинган ер икки-уч йил узлуксиз ўз харажатини оқламаса, фермер уни қайтариб топшириши керак. Буларнинг ҳаммаси қонунда акс эттирилган. Фермерликни эплолмаганлар бориб бошқа иш топсин. Нега деганда, шуни ҳам айтиш керакки, дангасалар ҳеч қачон фермер бўлолмайди.

Бутунги кунда ҳокимлар бу ўта муҳим масалага айнан мана шундай кўз билан қараши даркор. Лекин амалда нима бўляпти? Кўпчилик жойларда фермерлик ниқоби остида ерни биринчи навбатда ўз қариндош-уруғларига бериш ҳаракатлари учрамоқда. Шундай сохта “фермер”ларга сувга яқин, ҳосилдор, сифатли ерлар бериляпти. Уларга бошқа масалаларда ҳам алоҳида ғамхўрлик кўрсатиляпти. Албатта, шундан кейин адолат бузилади, шундан кейин фермерлар нафақат ҳокимга, балки давлатга ҳам ишонмай қўяди.

Хўш, бундай ҳокимларга давлат манфаатларини ҳимоя қиладиган шахс деб баҳо бериш

мумкинми? Албатта, қонунни менсимасдан, ўз манфаатини устун қўядиган мансабдорларга нисбатан тегишли чораларни қўллаш — ўз йўли билан, лекин жамиятимизда илдиз отаётган бундай иллат, бундай кайфият билан биз асло муро-са қилолмаймиз.

Мухтасар қилиб айтганда, биз учун устувор вазифа бўлган фермерлик ҳаракатини ҳар томонлама ривожлантириш мақсадида мунтазам иш олиб бориш, бу борада таъсирчан ва самарали механизмларни қўллаш керак. Масалан, ўтган йили қарздор бўлиб қолган фермерлардан қарзлар ундириб олинди. Чунки фермер шартнома режасини бажармасдан, давлат манфаатига бе-писанд қарайдиган бўлса, бу албатта яхшиликка олиб келмайди.

Афсуски, кейинги пайтларда қишлоқ хўжалиги соҳасида катта лавозимда ўтирган айрим собиқ амалдорлар ҳокимларни ёмон бир одатга ўргатиб қўйган. Яъни, “фишка” деган қонунсиз кўрсатмаларни жорий қилиб, минерал ўғит, ёнилғи-мойлаш материаллари учун олдиндан ҳисоб-китоб қилмасдан, бу моддий ресурсларни хўжаликларга бериб юбораверган. Ҳосил топшириш вақти келганда эса, бу йил баҳор серёғин келди, ёзда сув етишмади, ғўзани дўл ёки сел уриб кетди, деган баҳоналар рўкач қилинаверган. Ана шундай раҳбарлар ва жойлардаги ҳокимлар, кузда битта ёмғир ёғса, қанийди, деб худога ёл-вориб юради, чунки номига бир томчи ёғса, ўз айбини ёпиш учун уларга баҳона топилади.

Оқибатда минерал ўғит, ёнилғи-мойлаш ма-териаллари, кимёвий воситалар ва бошқа маҳсу-

лотларни ишлаб чиқарган, етказиб берган заводларда ишчиларга ойлик йўқ, у ёқда дебиторлик, бу ёқда кредиторлик қарзлари кўпайиб кетган.

Энг ёмони, бундай раҳбарлар йил охирида, шунча қарзни нима қилиш керак, мана шу ҳужжатга имзо чекинг, давлат шундан воз кечсин, деб келади, келаверади. Минг афсуски, бундай пайтда юқори ҳукумат мансабида ўтирган айрим шахслар бу масалада етарли даражада масъулият кўрсатмайди ва бунинг натижасида давлатга жуда катта зарар етади.

Шунинг учун ҳам мен бугун масъулиятни ошириш масаласини биринчи талаб сифатида сизларнинг олдингизга кескин қилиб қўймоқдаман.

Ҳозирги кунда республикада мингдан зиёд ширкат хўжалиги бўлса, уларнинг аксарияти қарзга ботган. Бу муаммони ечиш учун нима қилиш керак? Аввало қарзни узиш керак. Қарзини узмаса, уларга яна бир йилга олдиндан минерал ўғит, ёнилғи, уруғлик бериш керак бўлади. Бозор иқтисодиёти талабларига зид бўлган бундай ҳолатлар учун биз одатда ана шу моддий ресурсларни ишлаб чиқарадиган ва сотадиганларни айбдор қиламиз. Лекин бу иллатнинг шунчалик томир отиб кетишига фақат шулар жавобгарми? Юқорида ўтириб, шу ишларга рухсат бераётганлар-чи?

Мана шундай номаъқул ҳолатларга бутунлай барҳам бериш учун бошқарув соҳасида, авваламбор, самарали ишлайдиган изчил система, тизимни шакллантириш керак. Ва бу тизим шундай ишлаши керакки, **бордию бирор-бир мансабдор**

шахс давлат сиёсатидан чекиниб, қонунга хилоф ишлар билан шуғуланадиган, ўз манфаатини давлат, халқ манфаатидан устун кўядиган бўлса, у кимлиги, кимнинг қариндоши, қайси раҳбарнинг оғайниси эканидан қатъи назар, муқаррар равишда жазосини олиши шарт. Яъни, бундай жазонинг муқаррарлигини шу одамдан юқори лавозимда ўтирганлар эмас, балки тизимнинг ўзи талаб этиши зарур.

Жамиятда ана шундай қараш, ана шундай тушунча шаклланган тақдирдагина қонунга итоат қилиб яшаш ҳаётий меъёрга айланади, қонун устуворлиги сўзда эмас, амалда таъминланади.

Шу муносабат билан мен ҳуқуқ-тартибот органлари ва олимларимиздан, қандай қилиб шундай тизимни вужудга келтириш мумкин, қандай қилсак, қонунга итоат қилмайдиганлар ёўзсиз жазога тортиладиган бўлади, нима ҳисобидан аҳолининг ҳуқуқий маданияти ва онгини оширишимиз керак, деб сўрамоқчиман.

Шу масала юзасидан мутасадди давлат ва ҳукумат идоралари тегишли таклифларни тайёрлаши лозим. Ушбу таклифларда бу мақсадга эришиш учун қайси қонунларни ўзгартириш, қандай янги қонунларни қабул қилиш ва уларни амалга ошириш механизмларини ишлаб чиқиш кераклиги ўз ифодасини топиши зарур.

Агар Фарб давлатларининг биздан устунлиги нимада, деб сўраса, мен, қонун устуворлиги ва жазонинг муқаррарлигида, деб айтган бўлардим.

Бизда эса кимдир қонунни бузса, айтайлик, солиқни ўз вақтида тўламаса, кечирамиз. Боз ус-

тига, солиқчи текшириб келса, айбдор унинг чўнта-
гига бир нарса солса, бўлди — олам гулистон.

Мана шундай иллатга чек қўйиш учун солиқ
идораларидаги раҳбарларни тумандан туманга тез-
тез алмаштириб туриш тажрибасини кенг қўллаш
зарур, деб ўйлайман.

Яна бир муҳим масалага эътиборингизни қарат-
моқчиман. Бу — давлат ходимларини лавозимга
танлаш ва тайинлаш билан боғлиқ.

Бу ҳақда гапирганда, кўп учрайдиган нохуш
бир ҳолатни таассуф билан айтишга мажбур-
ман. Масалан, бир номзодга ишонч билдириб,
уни вазирлик лавозимига қўямиз. Ярим йил-
бир йил ўтгач, қани, ишларингизни бир кўрай-
лик, деб, у бошқараётган соҳанинг аҳволи би-
лан қизиқсангиз, ҳар қайси бўлим ёки тармоққа,
бошқарув ишига ўзининг таниш-билишлари,
қариндошларини, бир пайтлар Фаллаоролдами
ёки бошқа жойдами, бирга ишлаган оғайниси-
ни қўйган бўлиб чиқади. Яъни, маҳаллийчи-
лик ва ошна-оғайнигарчилик касалига дучор
бўлади.

Қачонки, биз кадрлар масаласининг ишимизга
энг катта зиён етказадиган мана шундай салбий
томонларини бартараф эта олсак, кўп муаммо-
ларни ечишга имкон туғилади. Бизнинг асосий
вазифамиз қаерда шундай касаллик пайдо бўлди,
қаерда илдиз отди — шуни аниқлаб, ўз вақтида
чорасини кўришдан иборат. Бордию касаллик
кучайиб кетса, уни жарроҳлик йўли билан кесиб
ташлаш, лўнда қилиб айтганда, нопок ва ноқо-
бил кадрлардан воз кечишдан бошқа илож қол-
майди. Чунки битта бемаза раҳбар нафақат ишни

барбод қилиши, балки минглаб инсонларнинг ҳаётини бузиши мумкин.

Шуни таъкидлаш зарурки, давлат хизматчилари орасида коррупцияга, хизмат вазифасини суниестемол қилиш ҳолатларига қарши доимий кураш олиб бориляпти. Қонунни бузган, жиноятга қўл урган нопок ходимларни ҳуқуқ-тартибот идоралари вақтида ушлаб, жазосини беряпти. Лекин бу масалада олиб борилаётган ишлар мутлақо етарли эмаслигини таъкидлаш жоиз.

Ҳаммангизга маълумки, бизда давлат — бош ислоҳотчи деган тамойил бор. Бугун шу иборани янгича тарзда, янгича мазмунда қўллаб айтадиган бўлсак, асосий ислоҳотчи давлат ходими бўлиши керак. Ҳозирги кунда ислоҳотлар тақдирини энг аввало давлат ва ҳукумат идораларида масъул лавозимда ўтирган одамлар ҳал қилишини, бинобарин, улар шу масалага бевосита жавобгар эканини барчамиз чуқур англаб олишимиз шарт.

Муҳтарам дўстлар!

Бугун сизлар Ўзбекистон ҳукуматининг янги аъзолари этиб тасдиқландингиз. Мен сизларни билдирилган бундай ишонч билан табриклаш билан бирга, огоҳлантириб ҳам қўймоқчиман. Буни ҳаммангиз тўғри тушунасиз, деб умид қиламан. Огоҳлантириш шундан иборатки, бу ишончни оқлай олмасдан, қандайдир лоқайд, бепарво бўлиб юриш, сезгирликни, ташаббускорликни йўқотиш сизларга ярашмаслигини, энг муҳими, мендан кетгунча — эгасига етгунча, деган касалликдан бутунлай жудо бўлиш вақти келганини эсингиздан чиқарманг.

Мен юқорида ҳукумат аъзоларининг кўпчилиги ҳақида ўз фикримни, керак бўлса, танқидий гапларни ҳам очиқ билдирдим. Шундан хулоса — гўёки ҳаётда ҳеч нарса ўзгармагандек, яна эскича ишлайвераман, деганлар қаттиқ хато қилади.

Нега деганда, бугун биз барпо этаётган янги ҳаётни — фаровон ва эркин жамиятни эскича қараш ва ёндашувлар билан қуриб бўлмайди. Сафларимизни ана шундай одамлардан ўз вақтида тозалаш, давлат аппаратининг бутун кучи, имконият ва салоҳиятини шу йўлда сафарбар этиш — бу Президент сифатида менинг асосий бурчимдир.

Бугун барчангиз янги вазифага киришар экансиз, бошиданоқ масъулиятни сезиб, масалани қаттиқ ва принципиал қўйишингиз зарур. Аввало, масалани ечиб бериш, кейин шу бўйича ижросини талаб қилиш лозим.

Айтиш мумкинки, ҳар қайси вазирлик бу — ўзига хос бир штаб. Штаб дегани эса вазиятни чуқур ва атрофлича таҳлил этадиган, мавжуд хавфхатарларни аниқлаб, жорий ва истиқбол режаларини тузадиган, шу мақсадда конкрет чоратадбирларни амалга ошириш учун масъул бўлган марказдир.

Мен ҳар қайси вазирликнинг ўз ишига мана шундай қарашини талаб қиламан. Қўлингизда ишлаётганлардан қайси бири талабга жавоб бермайдиган бўлса, тегишли муддатда шу тўғрида ўз таклифларингизни билдиринг.

Мен аввало ташкилий ишлар, кадрлар масаласини назарда тутяпман. Қайси вазирликда хо-

димларни кўлайтириш, кўшимча штат бериш керак? Буни ҳам асослаб, таклифларингизни беринг. Қайси вазирликда кимни алмаштириш керак бўлса, буни ҳам сўранг. Майли, бу масалаларни ечишни мен ўзимга оламан. Чунки, кўпчилигингиз кимнидир жойидан қўзғатишдан кўрқасиз. Ишга тайинласангиз, ўз номингиздан тайинлайсиз, лекин ишдан олсангиз, нима қиласиз — юқоридан, яъни Президентдан шундай буйруқ бўлди, дейсиз. Эй, ака, энди хафа бўлмайсиз, менга буюрса, ишингизни давом эттирсангиз бўларди, лекин на илож, тепадан тушган буйруқни бажариш керак, дейсиз.

Аслида, қандай раҳбар қўл остидаги кишилардан кўрқади? Кимнингки, бир /муттаҳамчилиги бўлса, тили қисик жойи бўлса, ўша одам кўрқади ва бундай жойда соғлом муҳит бўлмайди.

Яна бир муҳим масалага тўхталиб ўтмоқчиман.

Ҳаммангизга маълумки, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг кўшма мажлисидаги маърузада Конституциямизга киритилган ўзгартишлар бўйича, Президент зиммасидаги айрим вазифалар нафақат Сенатга, балки ҳукуматга ҳам берилгани баён этилди.

Мана шу масалаларга аниқлик киритиш учун мен 5 февраль куни бир фармойишга имзо чекдим. Ана шу ҳужжатда Вазирлар Маҳкамасига юкланган қандай вазифалар Президент билан албатта келишув асосида ҳал қилиниши, қайси масалаларни ҳукумат ўзи ечиши, умуман бу борада ишни ташкил этиш принциплари аниқ-равшан кўрсатилган.

Мисол учун, Ташқи ишлар ёки Мудофаа вазирлигининг вазифаси бўладими, хавфсизликни таъминлаш ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар фаолияти бўладими, чегараларнинг дахлсизлигини сақлаш масаласи бўладими — буларнинг барчаси ана шу ҳужжатда аниқ ифода этилган.

Ўйлайманки, ана шу оғир ва масъулиятли вазифаларни Президент ўз зиммасига олиши зарур. Албатта, Вазирлар Маҳкамасининг ҳам бу масалаларга алоқаси бор, лекин масъулият юз фоиз Президент зиммасида бўлиши керак.

Масалан, иқтисодиётни оладиган бўлсак, катта-катта режаларни ишлаб чиқиш, мамлакат ривожининг келгуси йўналишларини, бир йиллик, уч йиллик прогнозларни белгилаш, баланслар масаласи, жумладан, олтин-валюта баланси, унинг захиралари қандай бўлиши сингари жиддий масалалар ҳам Президент билан келишилган ҳолда ҳал қилиниши мақсадга мувофиқдир.

Шу муносабат билан Вазирлар Маҳкамаси, унинг таркибий тузилмаси, департаментларининг ишини замонавий асосда, самарали ташкил этиш, ҳукумат барча бўғинларининг фаолияти бир-бири билан узвий боғланиб кетишини таъминлаш ғоят муҳим аҳамиятга эга.

Эътибор берган бўлсангиз, нима учун ҳамма масалалар, вазифалар соҳа-соҳа қилиб, яъни комплекслар бўйича бўлиб берилди? Бундан мақсад шуки, ишда аввало қатъий, аниқ тартиб-интизом ва албатта натижа бўлиши керак.

Бинобарин, Бош вазир ўринбосарлари ўз комплекси бўйича ишни бошқариб, жавобгарликни

охиригача ўз зиммасига олиши лозим. Ҳар қайси ҳукумат аъзоси, ҳар қайси вазир ўз соҳасига масъул бўлиб, Президент олдида жавоб беради. Керак бўлса, Парламентга бориб, депутатлар олдида ҳам ҳисоб беради.

Биз юртимизда давлат ва жамият қурилиши борасида ҳеч кимдан нусха олмасдан, ўз мустақил йўлимизни танлаб, шу йўлдан изчиллик билан бормоқдамиз. Давлат қурилиши, давлат бошқаруви, содда қилиб айтганда, давлатни идора қилишда биз, ким нима демасин, ўзимизга мос, ўзимизга хос йўлдан ҳеч қачон қайтмаймиз. Биз бугун — орадан ўн тўрт йил ўтиб, ким бизга дўст, хайрихоҳ, ким душман эканини жуда яхши билиб олдик.

Давлат қурилиши ва бошқаруви соҳасида бугун жорий этилаётган янги ўзгаришлардан кўзланган асосий мақсад нима? Мақсад — ҳокимият барча тармоқлари, жумладан, ижро ҳокимияти бўлмиш ҳукумат фаолиятининг масъулияти ва самарасини ошириш.

Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, Президент ижро ҳокимиятининг фаолияти билан боғлиқ асосий масалалардан ҳеч қачон четда турмайди. Нега деганда, менда масъулиятни бошқаларга юклаш истаги ҳам, имконияти ҳам йўқ. Айттайлик, қайсидир вазир бирор-бир муаммони бошқаларга юклашни ўйлаши мумкин. Аммо Президент кимга юклайди? Охир-оқибатда ҳар қандай масала бўйича Бош вазир ва унинг ўринбосарларига ҳам, ҳар қайси вазирга ҳам Президент жавобгар.

Маълумки, Ўзбекистон Республикасида давлат бошқарув усули Президентлик бошқарув шаклига асосланади ва бу қоида Конституция-мизда муҳраб қўйилган. Шунинг учун бу масалада ҳеч қандай тушунмовчилик бўлмаслиги керак.

Юқорида зикр этилган маърузада мен «бошқариладиган иқтисод» ёки «бошқариладиган демократия» деб аталмиш моделлар бизга мутлақо тўғри келмайди», деб бежиз айтганим йўқ.

Такрор айтаман, одамларимизнинг сиёсий онги ва савияси қанчалик юксалса, биз демократия йўлида қанча кўп ижобий ўзгаришларга эришсак, эркинлаштириш жараёнлари ҳам шунча тезлашади ва шу асосда Президент 90-йиллардаги мураккаб бир шароитда ўз зиммасига олишга мажбур бўлган ваколатларни тегишли тузилмаларга бериши учун имконият туғилади.

Эътибор қилган бўлсангиз, мен Россиянинг «Независимая газета»си мухбирига берган интервьюда ҳам шу ҳақда фикр юритилган. Яъни, 90-йилларда мен кўп вазифаларни, демакки, масъулият ва жавобгарликни ҳам ўзимга олишга мажбур эдим. Ўша пайтда бу ишларни ишониб топшириш учун атрофимда бошқа ҳеч ким йўқ эди. Топширсам ҳам бажармасди. Бажариш у ёқда турсин, бир кўзи билан чапга, бир кўзи билан ўнга қарайдиган одамлар ҳам жуда кўп эди. Уларнинг аксарияти ишлаш ўрнига, айтайлик, кимнинг тарафини олиш, кимнинг орқасидан эргашиш ҳақида ўйлар эди. Шукрки, энди у кунлар ортда қолди.

Бугун биз ҳукумат ўз вазифасини тўлақонли адо этиши, таъбир жоиз бўлса, ўз аравасини ўзи тортиши учун Р. Азимовни Бош вазирнинг биринчи ўринбосари лавозимига тасдиқладик. Айтмоқчиманки, Бош вазир Ш. Мирзиёевнинг юкини енгиллаштириш учун унга биринчи ўринбосар тайинланди.

Биринчи ўринбосарнинг зиммасига, авваламбор, энг мураккаб соҳалар, яъни иқтисодиёт, банк ва молия масалалари учун жавоб бериш масъулияти юкланди. Энди хусусийлаштириш ёки молия-банк соҳаси бўладими, пул муомаласини тартибга солиш ёки миллий валютамыз — сўмни мустаҳкамлаш, унинг курсини барқарор сақлаш бўладими, ана шундай муҳим ва устувор йўналишлар бўйича олиб борилаётган ишларни тўлиқ Р. Азимовдан сўраймиз.

Айни пайтда, унга истеъмол товарлари ишлаб чиқариш ва савдо соҳаларини бошқариш вазифаси ҳам топширилди. Бу эса бугунги кунда ушбу масалаларнинг алоҳида эътиборга лойиқ эканини кўрсатади.

Мен шу борада Молия вазирлигининг масъулияти ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.

Молия вазири С.Раҳимовга асосий эътироз шуки, агар сиз масалага жуда енгил қараб, ҳамма нарсага имзо чекаверадиган бўлсангиз, билиб қўйинг, янглишасиз.

Молия — бу ўзбек тилида “ҳазина” дегани. Хазинанинг ўзи нима? Давлатнинг хазинаси, унинг даромад ва буромадини, бугунги ва эртанги кунини белгилайдиган бойлик қаерда сақланади, ким уни ҳимоялайди? Албатта, Молия

вазирлиги. Шу маънода, агар менга қолса, Молия вазирлигини Хазина вазирлиги деб атаган бўлардим.

Шунинг учун барчани огоҳлантириб қўймоқчиман: бордию бирон-бир ҳужжатда Молия вазирининг имзоси бўлмаса, бу ҳужжат устида ишни давом эттиришнинг ҳеч қандай маъноси йўқ.

Бу масалада асло зуғум ўтказиш ва зўравонлик бўлмаслиги зарур. Олдиндан айтмоқчиман, шу залда ўтирган Бош вазир ўринбосарлари ва вазирларнинг ҳар бири ўз соҳаси манфаатини ўйлайди. Лекин давлатнинг хазинаси битта. Мен хазина деган сўзни бекорга ишлатмадим. Миллий хазина битта — фақат давлатники.

Агар қўйиб берсангиз, бир раҳбар енгил саноатни ривожлантириш учун пул керак, деб келади. Иккинчиси эса, ўзи бошқарадиган нефть ва газ соҳасига маблағ сўрайди. Ўзимизникилар етмагандек, чет элдан ҳам турли корчалонлар келади, гапни фақат шундан бошлайди.

Бир қарашда, ният яхшига ўхшайди. Масалан, хорижий молия ташкилотлари сизга 8 ёки 10 фоизли эмас, 5 фоизли кредит берамиз, дейди. Лекин, ҳисоблаб кўрсангиз, фоизининг ўзи отнинг калласидек пул бўлади. Бугун бизга кўпроқ таклиф қилинадигани — 10 фоизли кредитлардир. Бу — олган кредитни 10 йилда икки баробар қилиб қайтарасиз, дегани. Баъзи вазирлар ва уларнинг қўлида ишлайдиганлар эса кредит дегани осмондан тушади, деб ҳисоблайди шекилли, масаланинг шу томонларини ўйлаб кўрмайди. Мана, у давлатдан, бу банк-

дан келди, кредит бермоқчи, деб хурсанд бўлади.

Аммо улар кредитни қайтариш нима ҳисобидан бўлади, бизнинг шундай имкониятимиз борми ёки шу тариқа қарз ботқоғига ботиб қолмайми, деб ўйламайди. Ота-бобомиздан қолган бир нақл борки, шуни эслаш ўринли, деб биламан. Яъни, қарз олишдан олдин узишни ўйлаш керак, деган ҳикматни ҳеч қачон эсимиздан чиқармаслигимиз лозим.

Бизнинг бугунги ҳаракатимиз шундайки, биз мавжуд имкониятлардан, яъни, валютаимиз бақувват, инфляция даражаси паст бўлганидан фойдаланиб, кўпроқ одамларнинг иш ҳақини, пенсия ва нафақа пулларини ошириш ҳақида ўйлайлик. Ҳозир биз учун аввало шу нарса муҳим.

Бугунги кунда умумтаълим мактаблари, академик лицей ва коллежларга бюджет маблағларининг қарийб 50 фоизи сарфланяпти. Табиийки, ҳар қандай давлат ҳам бундай катта харажатларни кўтариши қийин, аммо биз, қанчалик оғир бўлмасин, бунинг учун зарур маблағ ва ресурсларни излаб топяпмиз.

Лекин, минг афсуски, бу соҳада баъзи бир хунук ишлар кўзга ташланмоқда. Мана, шунча замонавий коллежлар қурилди, лекин уларда кимлар ишляяпти? Коллеж директорларини тасдиқлаш расман Вазирлар Маҳкамасининг ваколатига киритилган. Лекин амалда бу иш қандай йўлга қўйилган?

Янги-янги коллежлар ишга туширилди, уларда ўқиш бошланди, деган гапларни эшитяпмиз, телевизорда кўряпмиз. Хўш, уларнинг раҳбарла-

рини қачон тасдиқлаш керак — ишга киришидан олдинми? Янги директор иш бошлашдан аввал хўжаликни қабул қилиб олиши лозимми? Ўқитувчиларни тайёрлаш керакми? Коллежларнинг моддий-техник базаси, ўқув жиҳозлари, моддий бойликлар учун кимдир жавоб бериши зурурми? Р. Қосимовнинг шу соҳа бўйича раҳбар бўлиб тайинланганига тўрт ой бўляпти, аммо тартиб ўрнатиш борасида ҳали-бери ҳаракати сезилмаяпти.

Биз катта-катта минбарлардан туриб таълим ислоҳоти ҳақида кўп гапирамиз, жойларда эса, афсуски, аҳвол бошқача. Мисол учун, бир туманда коллеж қурилишига ажратилган маблағнинг 30 фоизи қўшиб ёзиш йўли билан ўзлаштириб юборилган. Қурилган коллежнинг эса усти ялтироқ, ичи қалтироқ. Мактабларнинг аҳволи ҳам бундан қолишмайди. Шу тариқа бир тўда қаллоб бу борадаги давлат сиёсатини чиппакка чиқаряпти. Туман, вилоят ҳокимларининг эса бу билан иши йўқ. Нима учун бирор киши бундай кимсаларнинг жиловини тортиб қўймайди?

Кеча Бош вазирга учта вилоятдаги коллежларнинг аҳволини ўрганиш тўғрисида топшириқ бердим. Прокуратура ҳам шу масалани текшириши керак. Ўрганишлар, лицей-коллежларда ким директор, ким ўқитувчи, у ерларда қандай ишлар бўляпти? Барчамизнинг эртанги умидимиз бўлмиш фарзандларимизнинг таълим ва тарбия олиши қандай ташкил этилган?

Бу масалада менинг фикрим шуки, Тошкент Техника университети қошида коллежлар учун ўқитувчилар тайёрлайдиган қўшимча факультет

ташқил этиш керак. Бу факультетни сентябрь ойини кутиб ўтирмасдан, июль ойидаёқ очиш лозим.

Бир сўз билан айтганда, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг ҳал қилувчи бўғини бўлмиш лицей ва коллежлардаги мавжуд аҳволни яхшилаш юзасидан аниқ чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқиш, унинг ижросини таъминлашга алоҳида эътибор бериш зарур.

Ҳурматли дўстлар!

Бугунги учрашувда мен тараққиётимизнинг янги босқичида давлат ва жамият қурилиши, жумладан, ҳукумат фаолиятини ташқил этиш билан боғлиқ асосий вазифалар ҳақида тўхталиб ўтдим.

Энг муҳим масала — ижтимоий-иқтисодий ривожланиш борасида ўзимиз танлаган моделга асосланган ҳолда, халқ ҳаётини яқиндан билиб, одамларнинг ташвиш ва муаммоларини ҳар томонлама юрагимиздан ўтказиб, олдимизда турган мавжуд гов-тўсиқларни бартараф этиш, замоннинг ўзи олдимизга қўяётган долзарб вазифаларни виждонан ва масъулият билан бажаришдан иборат.

Шу йўлда барчангизга муваффақият ва омад тилайман.

ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТ САРИ ЯНГИ ҚАДАМ

(Ўзбекистонда икки палатали парламентга бўлиб ўтган сайловлар ҳамда Президент Ислон Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасига халқаро ҳамжамият вакиллариининг муносабатлари)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси ва маҳаллий кенгашларга 2004 йилнинг 26 декабрида бўлиб ўтган сайловлар мамлакатимиз тарихидан алоҳида саҳифа сифатида жой олди. Бу сайловлар ўзининг мазмун-моҳиятига кўра халқимизнинг демократик давлат барпо этиш йўлидаги фаоллиги, сиёсий онги ва савияси ортиб бораётганини яна бир бор яққол намоён этди. Ошкоралик, очиқлик ва қизгин курашлар билан ўтган бу сайловлар дунёнинг 40 дан ортиқ давлати ва қўшлаб нуфузли халқаро ташкилотлардан ташриф буюрган 227 нафар эксперт ва кузатувчилар томонидан юқори баҳоланди. Жаҳон жамоатчилиги ва оммавий ахборот воситалари Ўзбекистонда бўлиб ўтган парламент сайловларининг халқаро андозаларга мос ҳолда, демократик тамойиллар асосида ўтганини кенг эътироф этди.

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримовнинг 2005 йил 28 январда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлиси-

даги “Бизнинг бош мақсадимиз — жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир” номли дастурий маърузаси ҳам халқаро ҳамжамият ва чет эл оммавий ахборот воситалари вакилларида катта қизиқиш уйғотди. Дунёнинг таниқли давлат ҳамда жамоат арбоблари, сиёсатшунос олимлар, халқаро эксперт ва кузатувчилар, журналистлар ушбу маърузада кўтарилган, ҳар томонлама асослаб берилган улкан аҳамиятга молик долзарб масалаларга ўз муносабатини билдириб, уни кенг шарҳлагани ҳам шундан далолат беради.

Куйида Ўзбекистонда бўлиб ўтган парламент сайловлари ва Президент Ислон Каримовнинг Олий Мажлис палаталари қўшма мажлисидаги маърузаси юзасидан чет эл оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган фикр-мулоҳазаларнинг айримлари эътиборингизга ҳавола қилинмоқда.

* * *

“Президент Ислон Каримовнинг маърузасини катта қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Ўзбекистон раҳбари томонидан баён этилган, ислохотларни янада чуқурлаштириш ва мамлакатни модернизация қилишга қаратилган асосий йўналишларни қўллаб-қувватлайман”.

*Ж. БАРОЗА,
Европа комиссияси президенти*

* * *

“Мен Ўзбекистон раҳбарининг Европа Иттифоқи билан яқин ҳамкорликни ривожлантиришга бўлган қатъияти ҳамда демократия, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, самарали бошқарув сингари умумий қадриятларни қўллаб-қувватлаш юзасидан билдирган фикрларини олқишлайман”.

*Б. ФЕРРЕРО-ВАЛЬДНЕР,
Европа Иттифоқи ташқи алоқалар
ва яхши қўшничилик сиёсати комиссари*

* * *

“Аввало, сизларни Ўзбекистонда парламент сайловларининг муваффақиятли ўтгани билан қутлайман. Европа парламенти Ташқи ишлар қўмитаси мамлакатингиздаги демократик ўзгаришлар жараёнини диққат билан кузатиб бормоқда.

Шуни эътироф этиш керакки, Ўзбекистон фуқаролик жамиятини шакллантириш, иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш ва одамлар онгида демократик қадриятларни мустаҳкамлаш йўлида дадил қадамлар ташламоқда”.

*Э. БРОК,
Европа парламенти Ташқи
ишлар қўмитаси раиси*

* * *

“Биз Ўзбекистонда бўлиб ўтган парламент сайловлари ҳамда янги парламентнинг дастлабки мажлиси иш жараёнларини катта қизиқиш билан кузатдик ва буларнинг ҳаммаси ўзбек жамиятини янада демократлаштириш йўлидаги муҳим қадамлар, деб ҳисоблаймиз”.

*И.ТИММЕТМАН-БУК,
Нидерландия парламенти
Сенати Президенти*

* * *

“Президент Ислом Каримовнинг парламент палаталарининг қўшма мажлисидаги маърузаси қатор соҳалардаги энг долзарб масалаларни қамраб олгани билан аҳамиятли. Айниқса, Ўзбекистон раҳбарининг минтақавий интеграция, умумий бозор ташкил этиш ҳақидаги таклифлари менда катта қизиқиш уйғотди. Ўйлайманки, маърузада баён қилинган фикрлар ушбу масалаларнинг ижобий ечимига туртки беради”.

*М. ДАНЕ,
Жаҳон Божхона ташкилотининг
Бош котиби*

* * *

“Ўзбекистон раҳбариятининг мамлакатни янада демократлаштириш ва бозор иқтисодиёти асосида ривожлантириш ҳамда институ-

ционал ислоҳотларни жорий этиш йўлидаги қатъияти ва собитқадамлигини юқори баҳолайман.

Бу борада Ўзбекистон Президенти Ислон Каримовнинг демократия ва эркин жамият барпо этиш жараёнини тўхтатиб бўлмаслиги ҳақидаги сўзларини алоҳида таъкидламоқчиман. Аҳолининг ижтимоий ҳаётдаги иштирокини кенгайтириш, сиёсий масалалар бўйича қарор қабул қилишда сиёсий партиялар ҳамда фуқаролик институтларининг нуфузи ва таъсирини ошириш, нодавлат ташкилотларининг жамиятдаги ролини кучайтириш, шунингдек, Ўзбекистонда суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш мамлакатда демократлашув жараёнининг чуқурлашишига қўмаклашишини айтиб ўтмоқчиман. Шу билан бирга, Ўзбекистон раҳбариятининг хусусий секторни ривожлантириш ҳамда Марказий Осиёда ягона бозорни ташкил этиш тўғрисидаги ташаббуси, бу минтақада тинчлик ва барқарорликни сақлаш тарафдори экани ҳам алоҳида эътиборга молик.

Ишонаманки, ушбу дастурнинг амалга оширилиши сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ҳаётни демократлаштириш йўлида Ўзбекистон тараққиётига ўзининг ижобий таъсирини кўрсатади”.

*Карел Де ГЮХТ,
Бельгия ташқи ишлар вазири*

* * *

“Президентнинг кенг қамровли бу маърузаси, менимча, мамлакат раҳбариятининг жамиятни янада демократлаштириш тамойилларига содиқлигидан далолат бериб турибди”.

*Э.ЙЕГЛЕ,
Европа парламентининг Ўзбекистон
билан алоқалар бўйича ҳайъати аъзоси*

* * *

«Мен Президент Ислом Каримовнинг ушбу маърузасини катта эътибор билан ўрганиб чиқдим. У кўп жиҳатдан қизиқарли, хулоса/ва сабоқларга бой, деб ҳисоблайман. Маърузада Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсатига оид қенг кўламдаги масалалар қамраб олинган бўлиб, у узоқни кўзлайдиган ислоҳотлар дастури, қонун ва инсон ҳуқуқлари устуворлигига асосланган демократик жамият қуриш йўлидаги яна бир муҳим қадамдир.

Мен айниқса Ўзбекистонда “бошқариладиган демократия”дан воз кечилганини, шунингдек, ҳар қандай экстремистик руҳдаги фундаментал диний ва сиёсий доктриналар қаттиқ қораланганини тўла қўлаб-қувватлайман. Президент ваколатларининг бир қисми парламентга, Бош вазир ва ҳукуматга ўтказилиши Ўзбекистон ўз тараққиёт йўлининг янги босқичига кўтарилганини аңлатади. Ўзбекистон раҳбарининг суд ҳокимияти

эркинлиги ва мустақиллигини мустаҳкамлаш борасидаги қатъий позицияси айниқса диққатга сазовордир.

Маърузанинг эътиборга молик жиҳатларидан яна бири — мамлакат раҳбариятининг ўлим жазосини бекор қилиш борасида босқичма-босқич амалга ошириб келаётган саъй-ҳаракатлари Европа Иттифоқи ва Европа парламентида ўз эътирофини топади, албатта.

Сўнгги йилларда Ўзбекистон қўлга киритаётган катта иқтисодий натижалар, ялли ички маҳсулот ҳажмининг ўсиб боришига эришилаётгани мавжуд инфратузилмаларни тараққий эттиришда янада кенгроқ имкониятлар очади. Ишончим комилки, Президент Ислон Каримов бундан кейин ҳам ислоҳотларнинг иқтисодий жиҳатига жиддий эътибор қаратади. Шу маънода, Ўзбекистон раҳбариятининг Марказий Осиё минтақасида умумий бозорни шакллантириш хусусидаги таклифлари катта аҳамиятга эга, деб ўйлайман”.

*Чарльз ТАННОК,
Европа парламенти депутати,
Буюк Британия консерваторлар партиясининг
ташқи ишлар масалалари бўйича
матбуот котиби*

* * *

“Бугунги кунда Ўзбекистоннинг ижтимоий ҳаётида сиёсий партияларнинг тутган ўрни ва

аҳамияти кун сайин ортиб бораётганини кузатиш мумкин. Юртингизда фуқаролик жамияти шаклланаётган ҳозирги босқичда бу нарса ниҳоятда зарур, деб ўйлайман.

Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодларнинг бошқа манбалардан эмас, айнан давлат бюджетидан молиялаштирилиши, менимча, сайловнинг адолатли ва ташкилий жиҳатдан пухта ўтишини таъминлайди. Номзодларни бошқа маблағлар ҳисобидан молиявий таъминлаш ва моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлашнинг қонун йўли билан тақиқланиши эса демократик жамият сари бораётган мамлакатнинг изчил ривожланишини таъминлайди. Шунингдек, мен мамлакатингизда бир ўзига хосликнинг гувоҳи бўлдим. Сайловлар жараёнида мавжуд партиялардан ташқари фуқароларнинг ташаббускор гуруҳларидан ҳам номзодлар кўрсатилиши мумкин экан. Бу ҳам ўрганса арзийдиган тажриба, деб ҳисоблайман”.

*Йорган БАКЛУНД,
ЕХҲТ миссияси вакили*

* * *

“Бу сайловлар Ўзбекистон учун катта имкониятларни яратди. Энг аввало, у мамлакатингизда давлат бошқарувини такомиллаштиришга хизмат қилади. Бу жараёнда эса халқнинг, аҳолининг турли қатламлари манфаатларини қўзлаб иш тутиш учун қулай шароит яратилади. Чунки пар-

ламентнинг қўйи палатасида қонун ижодкорлиги билан шуғулланадиган халқ вакиллари, яъни депутатлар, биринчи галда, ўз сайловчиларининг фикр ва қарашлари, манфаатларини инобатга олган ҳолда иш юритади. Бу эса давлат бошқаруви ва қонун ижодкорлигининг демократик тамойиллар асосида шаклланишига хизмат қилади. Шу юртда яшаётган фуқаролар манфаатларининг инобатга олиниши эса Ўзбекистоннинг янада жадал ривожланишига хизмат қилиб, унинг иқтисодий, сиёсий ҳаётида муҳим аҳамият касб этади.

Сайловларни ўтказиш жараёни барча халқаро талаблар асосида ташкил этилган. Мен сайловчиларнинг ушбу тadbирда фаол қатнашаётганини кўрдим. Ҳамма сайлов округларида фуқаролар учун зарур шароит ва қулайликлар яратилган. Сайловнинг очиқ ва ошкора руҳда ўтиши таъминланди”.

*Владимир ЗАХАРОВ,
Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг
ижрочи котибининг ўринбосари*

* * *

“Ўзбекистоннинг икки палатали парламентга ўтиши фуқаролик жамиятини демократлаштириш сари катта қадамдир. Менинг бу ерда ўз кўзим билан кўрган жараёнлардан олган таассуротларим катта. Сайловни ўтказишга пухта ҳозирлик кўрилган. Сайлов участкалари, овоз бериш хона-

ларининг жиҳозланишида камчилик йўқ. Энг муҳими, сайловчиларнинг ўзи танлаган номзод учун эркин овоз бериш ҳуқуқига тўла амал қилинди”.

*Рон СКОТТ ФИЛИПС,
АҚШ Конгресси Вакиллар палатасининг
ҳарбий ишлар бўйича қўмитаси ходими*

* * *

“Сайловларда қонуний йўл билан кўп овозга эга бўлган сиёсий ҳаракатгина ҳақли равишда парламентда ўз ўрнига эга бўлади. Сайлов олди-дан ташкил этилган конференцияларда ана шу каби масалалар атрофлича кўриб чиқилди. Менинг назаримда, бу конференциялардан кўзланган асосий мақсад бировга маслаҳат ёки кўрсатма бериш эмас, балки долзарб масалалар юзасидан очиқ мулоқот, ўзаро ахборот алмашинувига эришиш эди ва бунга тўлиқ эришилди. Мен Ўзбекистондаги сайловлар транспарентлик, яъни ошкоралик руҳида ўтиши учун зарур шароитлар яратилганига ишонч ҳосил қилдим”.

*Элизабет РАДЗИЖЕВЕСКА,
Польша парламентининг Марказий Осиё
билан алоқалар бўйича гуруҳи раҳбари*

* * *

“Дунёнинг ривожланган мамлакатларида демократик жараёнлар бир неча юз йилдан буён

давом этиб келмоқда. Ўзбекистонда эса унинг бошланганига 10 йилдан сал кўпроқ бўлди. Бугун мамлакатда бешта партия фаолият кўрсатмоқда, уларнинг ҳар бири ўз дастурини илгари сурмоқда, бу эса аҳолининг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, унинг сайлов кампаниясида қатнашишдан ва сайлов натижаларидан манфаатдорлигини кучайтиришга хизмат қилади. Халқаро ташкилотлар фикридан қатъи назар, аввало халқнинг ўзи сайлов нечоғлиқ қонуний бўлганини белгилайди”.

*Питер ЖЕЙМС ХИКМАН,
АҚШ Миллий матбуот маркази
вице-президенти*

* * *

“Бизнинг жамғармамиз, мана, ўн йилдирки, Ўзбекистонда фаолият кўрсатиб, бу ерда амалга оширилаётган демократик ислоҳотларни қўллаб-қувватлаб келмоқда. Шу вақт ичида сайлов жараёнининг бевосита иштирокчилари бўлган сиёсий партиялар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, оммавий ахборот воситалари билан яқин ҳамкорлик ўрнатдик.

Маълумки, дунёда турлича сайлов тизимлари мавжуд, ҳар бир мамлакат, ўз шароити ва анъаналаридан келиб чиққан ҳолда, ўзига энг қулай ва мос тизимни танлайди. Ўзбекистонда икки палатали парламентни шакллантириш жамият-

ни янада демократлаштиришнинг янги босқичи бўлади”.

*Аня-Мария КЭСЕЕР,
Конрад Аденауэр жамғармасининг
Марказий Осиё ва Кавказ
бўйича минтақавий вакили*

* * *

“Ўзбекистоннинг қонунчилик базаси кейинги йилларда жиддий равишда такомиллаштирилди. Хусусан, Ўзбекистон инсон ҳуқуқларига риоя қилишга доир барча асосий халқаро ҳужжатларни ратификация қилди. Бу ҳужжатлар жамиятда демократияни ривожлантириш, қонунийликни таъминлаш, эркин сайлов ўтказиш, демократик институтлар ваколатларини кенгайтиришда асос бўлиб хизмат қиляпти. Ушбу жараённи янада ривожлантириш учун биз бундан буён ҳам Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилишга тайёрмиз”.

*Пэр НУРМАРК,
ЕХҲТнинг Тошкентдаги маркази
раҳбари вазифасини бажарувчи*

* * *

“Икки палатали парламентнинг шакллантирилиши ҳар қандай давлатнинг ривожига ижобий таъсир кўрсатади, мамлакат келажаги, унинг тараққиёт йўлини белгилаб олишда муҳим аҳамият касб этади. Шу билан бирга, бу жараёнда шаклланган янги парламентнинг икки палатаси фао-

лиятида ўзаро уйғунликнинг мавжудлиги ҳам фойдадан холи бўлмайди”.

*Райнхард КРУММ,
Ф.Эберт жамғармаси минтақавий
ваколатхонаси раҳбари, Германия*

* * *

“Икки палатали парламентга ўтишнинг ўзи демократия йўлидаги яна бир қадамдир. Профессинал депутатлар фаолиятининг беш йил бўлиши қонунчилик сифатига ижобий таъсир қилади. Депутатлар парламентда қанча узоқ ишласа, шунча яхши, чунки бу барқарорлик белгиси ҳисобланади. Ўзбекистонда палаталар ўртасидаги муносабатларнинг аниқ белгилаб қўйилгани парламентнинг самарали ишлаши учун муҳими омил бўлади. Янги қонунчиликда кўзда тутилган ўзаро чеклаш ва мувозанатни сақлаш тизими парламентда кучлар тенглигини шакллантириш имконини яратади, бу эса демократик ўзгаришларни давом эттиришда Ўзбекистон учун жуда ижобий аҳамиятга эга”.

*Ричард ГЛАУБ,
АҚШ Миллий демократик
институтининг дастурлар директори*

* * *

“Менинг Ўзбекистонга бу галги ташрифимдан олган илк таассуротим шуки, мамлакатда ривожланиш бор. Одамларнинг келажақдан умиди катта эканини сездим. Буларнинг барчаси

ижобий хусусиятга эга. Бу фикр сайловларга ҳам тааллуқлидир. Менимча, булар мамлакатингизнинг олға интилишида улкан одим бўлади.

Албатта, сайловни Ўзбекистоннинг сиёсий ҳаётидаги босқичма-босқич жараённинг узвий бир қисми дейиш мумкин. Сайловга тайёргарлик кўришда асосий эътибор ошкораликка қаратилди. Ўзбекистон бутун дунёга бу ерга келиб, сайловда эксперт сифатида иштирок этиш ва уни кузатиш мумкинлигини эълон қилди. Сайловни мамлакат ривожига босқичма-босқич жараённинг узвий бир қисми дейишимнинг яна бир сабаби шундаки, унинг муваффақиятди ўтишидан нафақат ҳукумат, балки бутун Ўзбекистон халқи манфаатдор эди.

Мен сайлов арафасида Самарқандда “Сиёсий партиялар ва сайлов: жаҳон амалиёти ва Ўзбекистон қонунчилиги” мавзуида бўлиб ўтган конференцияда иштирок этдим. Бу анжуман Ўзбекистоннинг етакчи сиёсий партияларига бағишланди. Айрим экспертлар ушбу партиялар гўёки “юқори”нинг ташаббуси билан ташкил этилган ва шу боис уларнинг келажаги йўқ, деб ҳисоблашади. Бу борада менинг фикрим мутлақо бошқача. Мен бу партияларнинг тўлақонли сиёсий ташкилотларга айланаётганини уларга ҳурматим ортган ҳолда кузатмоқдаман.

Дунёдаги давлатларнинг барчасига бир хил нуқтаи назардан қараб бўлмайди. Умумий қадриятларга эга бўлса-да, демократик тизимлар бир-бири-

дан тамомила фарқ қилади. Масалан, Франция ва Буюк Британияни олайлик. Уларнинг парламент тизимлари, бир-биридан кескин фарқ қилишига қарамай, мақбул тарзда ишламоқда. Ўзбекистон ҳам ўз сиёсий тизимини мамлакатда шаклланган шарт-шароит, минтақадаги вазиятга мувофиқ равишда қурмоқда. Қолаверса, ҳар бир жамият ўз манфаат ва аъёналарига мос келадиган парламентни, сайлов тизимини шакллантиришга ҳақлидир.

Ўзбекистон — юксак мақсадларни кўзлаётган салоҳиятли мамлакатдир. Биринчидан, у Марказий Осиёнинг юрагида жойлашган. Ҳудуди ва аҳолиси бўйича минтақанинг йирик давлати. Буюк тарихга, бой маданиятга эга бу замин шу ерда яшаётган халқларнинг азалий она юрти. Инглиз тилида бу маънони аниқ ифодаловчи сўз бор, бу — “heartland” деганидир.

Юртингиз илм-фан, маданият, технологиялар, бизнес соҳасида кўплаб имкониятларга эга. Мамлакатни бошқариш, жамиятни ривожлантириш стратегияси ва тактикасида жиддий ёндашув мавжуд. Раҳбарларингиз муаммолар билан астойдил шуғулланади. Ҳатто баъзан биз уларнинг бирон-бир ҳаракатини мақбул топмасак ҳам, бундан қатъи назар, қарорларингизни ҳурмат қиламиз, зеро бу юзаки эмас, балки чуқур ўйланган қарор эканини яхши биламиз.

Ҳукуматингиз ўз эътиборини фақат ички масалаларга қаратаётгани йўқ. У минтақа миқёсидаги муаммолар бўйича ҳам муҳим ёндашувга эга бўлиб,

бу борада ҳам муваффақиятларга эришиб келмоқда. Ўзбекистон кўп йиллик афғон можаросини ҳал этишда, айниқса, алоҳида роль ўйнади”.

*Фредерик СТАРР,
Ж.Хопкинс университетининг
Марказий Осиё ва Кавказ
институтининг директори*

* * *

“Давлат раҳбарининг мазкур маърузасини мустақил Ўзбекистон ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг дастурий ҳужжати сифатида баҳолаш лозим.

Маърузада республикадаги демократик ўзгаришларга баҳо берилибгина қолмай, яқинда фаолиятини бошлаган икки палатали парламент шароитида жамиятни янада ривожлантиришнинг аниқ истиқболлари ҳам ўз ифодасини топган.

Айниқса, мамлакатнинг демократик янгиланиш ва эркин ижтимоий тузумга хос бўлган барча асосий қадриятларни ўзида мужассам этган фуқаролик жамияти барпо этиш йўлидаги босқичма-босқич, изчил ҳаракати ҳозирги кунда ҳеч қандай куч тўхтата олмайдиган муқаррар, қонуний жараёнга айлангани хусусидаги фикрлар алоҳида эътиборга молик. Бу Ўзбекистоннинг танлаб олган йўлидан собитқадамлик билан бо раётганидан яна бир бор далолат беради”.

*Юрий КАШЛЕВ,
Россия Ташқи ишлар вазирлигининг
Дипломатия академияси проректори, профессор*

“Ўзбекистон Президентининг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида парламент ислохотлари якунидан келиб чиқадиган вазифаларнинг батафсил таҳлили билан бирга, ҳукуматнинг истиқболдаги асосий фаолият йўналишлари белгилаб берилди. Шунини таъкидлаш керакки, маъруза муаллифи — Президент Ислам Каримовнинг мустақил Ўзбекистонни ривожлантиришдаги муҳим роли, унинг мамлакат сиёсий ва иқтисодий ҳаётига доир чуқур билими ва тажрибаси ушбу ҳужжатнинг аҳамиятини янада оширади.

Қонунчилик ҳокимиятини мустақкамлаш, маҳаллий ҳокимият органларининг тобора ортиб бораётган мавқеининг тан олинishi ва бу борада Ўзбекистон ҳукумати томонидан амалга оширилаётган ишлар алоҳида эътиборга лойиқ. Мазкур жараён узоқ муддатли бўлиб, ҳаётга фақат босқичма-босқич тадбиқ этилиши мумкин. Қонунлар ва қарорлар қабул қилиш билангина бунга эришиб бўлмайди. Сиёсий ҳокимиятнинг янги шакллари халқда янгича менталитет, янгича фикрлаш тарзини тарбиялайди. Бу ҳам вақт билан боғлиқ масала ва мазкур йўналишда ҳам шошма-шошарликка йўл қўйиб бўлмайди.

Ўзбек халқининг дунёқарашини эътиборга олиш керак. Президент ўз маърузасида таъкидлаганидек, ҳамма ерда ва ҳаммаша қўлласа бўла-

диган универсал моделнинг ўзи йўқ. Ўзбек халқининг ўзига хослиги унинг қадимий тарихи, анъаналари ва урф-одатлари, диний қарашлари билан узвий боғлиқ.

Ўзбекистонда қонунчилик ҳокимиятини мустақамлаш билан бир қаторда, ҳар қандай вазиятда аниқ ва тезкор қарорлар қабул қила оладиган ва уларни бажаришга қодир ижро ҳокимиятига ҳам эҳтиёжнинг мавжудлигини эсдан чиқармаслик керак. Ижро ҳокимияти халифалик ўрнатишга уринаётган диний фундаментализмга қарши қатъий курашмоғи лозим. Террорчилик ҳаракатларини ҳеч қандай баҳона, ҳеч қандай сиёсий мақсад оқлай олмайди. Ижро ҳокимияти терроризмга қарши курашда бирлаштирувчи ва олдинга бошловчи куч бўлиши керак.

Бу эса, демократия талаблари қандай бўлишидан қатъи назар, терроризмга қарши кураш масаласи биринчи даражали аҳамиятга эга эканини англатади. Терроризм таҳдиди Европага нисбатан Марказий Осиё учун анча хавфлироқ. Чунки Европада террорчилар бегуноҳ кишиларни қурбон қилаётган бўлса, Марказий Осиёда улар мавжуд давлат тузумини тўнтаришни мақсад қилиб олган.

Ўзбекистоннинг Марказий Осиёда умумий бозорни барпо этиш ҳақидаги ташаббусига келсак, Европа ҳамжамиятининг тажрибаси шуни кўрсатдики, минтақавий интеграция — мураккаб жараён бўлиб, у давлатлардан ўзларининг айрим

манфаатларидан воз кечишни, кўплаб мураккаб масалаларнинг оқилона ечимини топишни талаб этади.

Мамлакат аҳолисининг тез ўсиб бораётгани ижобий аҳамиятга эгаллиги билан бир қаторда, муайян муаммоларни ҳам келтириб чиқаради. Ўзбекистондаги меҳнат бозори ҳар йили янги ишчи кучлари — минглаб ёшлар билан тўлмоқда. Айтилиши вақтда, республика иқтисодиёти олдида янги иш ўринлари яратиш, янги корхоналар ташкил қилиш, мамлакат экспорт салоҳияти ва сайёҳлик бизнесини ривожлантиришдек алоҳида устувор вазифалар турибди.

Мен Ўзбекистон келажагига катта ишонч билан қарайман. Бу ишонч ўзбек халқи ажойиб фазилатларга эга экани билан изоҳланади. Ўзбеклар заковатли ва меҳнаткаш, хорижликларга доимо дўстона муносабатда бўладиган халқ. Шахмат бўйича жаҳон чемпионлигини қўлга киритган Рустам Қосимжоновнинг жасорати ўзбеклар катта интеллектуал салоҳиятга эга экани, фан ва юқори технологиялар соҳаларида улкан муваффақиятларга эриша олишини яна бир бор исботлади. Ишончим комилки, ўзбек халқи ўзининг муносиб келажагини ўзи яратишга қодир”.

*Роман ЯКЕМЧУК,
Бельгиядаги Лювен католик университетининг
профессори, Европа Иттифоқи эксперти*

* * *

“Ўзбекистон раҳбарининг парламент палаталари қўшма мажлисидаги маърузасида мамлакатнинг барқарор ривожланишини таъминлаш юзасидан муҳим фикр-мулоҳазалар ўз ифодасини топган. Ўзбекистон ҳукуматининг мамлакат барча фуқароларининг муносиб равишда таълим олишига йўналтирилган сиёсати айниқса эътиборга молик. Чунки таълим одамларни истиқбол ва келажак сари етаклайди, уларнинг иқтисодий ва маданий жараёнлардаги фаол иштирокини рағбатлантиради”.

*! К.ЛАДАГА,
Нидерландиянинг Фонтис
университети профессори*

* * *

“Ўзбекистонда сайлов жараёни ўз-ўзидан, йўқ жойдан ташкил этилди, десак, янглиш бўларди. Бу борада муайян тажриба тўпланиб, тегишли пойдевор қўйилган эди. Ҳар бир давлат ўз сайлов тизимиغا эга, жумладан Ўзбекистоннинг ҳам ижтимоий-тарихий қадриятларга асосланган ўзига хос сайлов тизими мавжуд. Шу билан бирга, Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятининг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида ўз сайлов қонунчилигида халқаро меъёрларни ҳам акс эттирган”.

*С.КАРЕНДОРФ,
АҚШ юристлар ассоциацияси
минтақавий директори*

* * *

“Бизнинг мамлакатларимиз ёш демократик давлатлардир ва бу борада Россияда ҳам, Ўзбекистонда ҳам кўплаб ўхшаш жиҳатлар бор. Мамлакатингиз мана шундай босқичма-босқич иқтисодий ва сиёсий туб ўзгаришлар йўлини бежиз танламаган. Ва бу ўз самарасини бермоқда. Сайлов комиссияси ўз ишига масъулият билан қарайди, сайловда рақобат мавжуд. Бир мандатли округда битта ўринга тўрт киши тўғри келмоқда. Яъни, ўзбекистонлик сайловчиларда танлаш имконияти бор. Бу юртингизда демократия мавжудлигидан, унинг тегишлича намоён бўлаётганидан дарак беради. Сиёсий партиялар ўтган сайловларга қараганда бу галги сайловда сайловчиларга ўз позициясини етказишда катта имкониятларга эга бўлди”.

*Александр ВЕШНЯКОВ,
Россия Федерацияси Марказий
сайлов комиссияси раиси*

* * *

“Менинг таассуротларим жуда ижобий. Биз сайловга тайёргарлик ишларини ва бевосита сайлов куни овоз бериш жараёнини баҳолаш учун келдик. Мен Тошкентда ҳам, Хива ва Бухорода ҳам бўлдим. Тайёргарлик даражаси юқори савияда эканини таъкидлашни истардим. Дастлабки босқичда ва овоз бериш кунида фаоллик ва юк-

сак уюшқоқликка гувоҳ бўлганимизни қайд этмоқчиман.

Кувонарлиси, барча сайлов участкаларида, ҳамма жойда сайловчиларнинг рўйхатлари илинган. Баъзи ҳолларда ўз исм-фамилиясини рўйхатда топа олмаганларни шу заҳоти қўшимча рўйхатга ёзиб қўйишганини кўрдик. Сайловчилардан ҳеч қандай шикоятлар тушмади. Биз сайлов участкаларига кела олмайдиган одамлар сайлов куни қандай овоз бериши билан ҳам қизиқдик. Кексалар, ногиронлар ва беморлар учун уйда овоз бериш шакли кўзда тутилган. Шу боис бу масала ҳам ижобий ҳал этилган, деб айтсак бўлади. Сайловлар юқори даражада ва Ўзбекистон қонунчилигига мувофиқ ўтди.

Миссиямизга сайловларни кузатиши учун зарур бўлган барча шароит яратилди, шу боис, имкониятдан фойдаланиб, миннатдорлигимизни билдиришни истардим. Яна таъкидламоқчиманки, Ўзбекистонда иқтисодий ўсиш анча юқори. Шубҳасиз, Ўзбекистонга олдинги ва бу галги ташрифларимни қиёслаб кўряпманки, деярли бутун мамлакат бўйлаб оммавий қурилиш, бунёдкорлик ишлари авжида. Ҳамма ерда одамлар билан мулоқотда бўлиб, уларнинг кайфияти кўтаринки эканини кўрдик. Менимча, бу ўта мамнуният бағишлайдиган ҳолат”.

*Владимир РУШАЙЛО,
МДХ ижроия қўмитаси котиби*

“Ўзбекистон — Марказий Осиё минтақасида муҳим ўрин тутадиган давлат. Мамлакатингиз бой табиий ва меҳнат захираларига эгаллиги, малакали мутахассислар тайёрлашга катта эътибор бериши билан ажралиб туради.

Икки палатали парламентнинг шаклланиши Ўзбекистонда амалга оширилаётган демократик ислохотлар йўлидаги муҳим қадам экани шубҳасиз. Шунингдек, барча мамлакатлар ўз қонунчилик услуби ва йўлига эга. Бўлиб ўтган парламент сайловлари Ўзбекистонда ҳам ўзига хос қонунчилик мактаби шаклланаётганини кўрсатди.

Парламент ислохотлари ҳокимият органларини янги давр шароитига мослаштириш, уларни демократиянинг умумэътироф этилган меъёрларига мувофиқ равишда такомиллаштириш борасида, шунингдек, ҳуқуқий давлат куриш йўлидаги яна бир дадил қадамдир.

Япония жамоатчилиги юртингиздаги янгилашниш ва ўзгаришларни катта қизиқиш билан кузатиб келмоқда. Икки палатали парламент Ўзбекистонда демократик тамойилларни янада мустақамлашда, жамият ҳаётининг барча соҳаларини эркинлаштиришда муҳим омил бўлиб хизмат қилади, деб ишонаман”.

*Юичи КУСУМОТО,
Япониянинг Ўзбекистондаги
Фавқулодда ва мухтор элчиси*

* * *

“Яқинда Миср телевидениеси орқали Ўзбекистондаги парламент ислохотлари, умуман, сизнинг давлат ва жамият қурилиши соҳасидаги ибратли тажрибангиз таҳлилига бағишланган махсус кўрсатув намойиш этилди. Айтиш керакки, Ўзбекистон чиндан ҳам бу борада эътироф этса ва ўрганса арзигулик муваффақиятларга эришмоқда. Биз мамлакатингизнинг демократик тараққиёт, жаҳон ҳамжамияти билан ўзаро манфатли ҳамкорлик борасидаги саъй-ҳаракатларини айниқса юқори баҳолаймиз”.

*Ҳамди Ҳамди АБДУЛАЙНЕЙН,
Миср Араб Республикаси савдо-саноат
палатаси раиси ўринбосари*

* * *

“Ўзбекистонда икки палатали парламент тизимининг шакллантирилиши демократик жараёнларни мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутди, деб ўйлайман. Профессional парламентнинг юзага келиши олий вакиллик органининг мамлакат сиёсий ҳаётида янада фаол иштирокини таъминлаш билан бирга, халқнинг сиёсий фаоллигини ошириш ва фуқаролик жамиятини яратишда ўзига хос омил бўлади.

Шуни ҳам айтмоқчиманки, бугунги кунда парламентлараро алоқалар мамлакатларимиз ҳамкорлигининг асосий йўналишларидан бирига айланмоқда. 2003 йилнинг июнь ва ноябрь ойларида Чехия Республикаси Сенатининг ташқи алоқа-

лар, мудофаа ва хавфсизлик ҳамда иқтисодиёт, қишлоқ хўжалиги ва транспорт масалалари бўйича кўмиталарининг раислари Ўзбекистонда бўлиб, Олий Мажлис вакиллари билан учрашган эди. Бу қонунчилик соҳасидаги икки томонлама муносабатлар ривожда муҳим қадамлардан бўлди. Ўзбекистонда икки палатали парламентнинг шаклланиши эса ана шу алоқаларнинг истиқболи учун янги имкониятлар яратади”.

*Алеш ФОЙТИК,
Чехия Республикасининг Ўзбекистондаги
Фавқулодда ва мухтор элчиси*

* * *

“Мен 2001—2003 йилларда Ўзбекистонда элчи сифатида фаолият кўрсатганман. Орадан бор-йўғи бир йил вақт ўтган бўлишига қарамасдан, мамлакатингизда кўплаб ўзгаришлар юз берибди. Айниқса, қонунчилик ва ижтимоий-сиёсий соҳаларда эришилган ютуқлар диққатга сазовор. Яқинда бўлиб ўтган сайловларнинг мамлакатингиздаги қонунчилик ва халқаро андозалардан келиб чиққан ҳолда ташкил этилгани, бу жараёндаги ошкоралик ва тенг ҳуқуқлилиқ алоҳида эътиборга моликдир. Ушбу муҳим тадбирда кузатувчи сифатида иштирок этиш имкониятига эга бўлганимдан, Ўзбекистонга яна бир бор келганимдан мамнунман”.

*Чжан ЧЖИМИН,
Хитой Халқ Республикасининг
Ташқи ишлар канцелярияси
маслаҳатчилар гуруҳи аъзоси*

* * *

“Ўзбекистондаги парламент ислохотлари хусусида шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, мамлакатингизда бу борада кенг кўламдаги ишлар, салмоқли ўзгаришлар амалга ошириляпти. Ишончим комилки, бу саъй-ҳаракатлар, интилишлар яқин йилларда ўз самарасини беради.

Яна шуни ҳам айтмоқчиманки, мустақиллик йилларида мамлакатингизнинг қадимий тарихини теран ўрганиш, бой маънавий қадриятларни асраб-авайлаш масалаларига жиддий эътибор қаратилаётгани эътирофга сазовор. Қадимий цивилизация маконларидан бири бўлган Ўзбекистон келгусида ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан равнақ топиб, дунёнинг ривожланган мамлакатларидан бирига айланишига аминман”.

*Чарупат РУАНГСУВАН,
Таиланд Марказий сайлов комиссияси
раисининг ўринбосари*

* * *

“Мамлакатингизнинг икки палатали парламент тизимига ўтаётгани унинг демократик жамият қуриш йўлидан дадил бораётганидан далолат беради. Чунки бу тизим кўпгина ривожланган давлатлар тажрибасида ўзининг ижобий самарасини берган.

Мамлакатларимизни боғлаб турадиган муштарак жиҳатлар кўп. Биз Ўзбекистонни биродар юрт

сифатида яхши биламиз. Ҳар икки давлат ўртасидаги алоқаларнинг ривожланиб бораётгани қувонарли ҳол. Хусусан, халқаро терроризм ва жиноятчиликка қарши кураш борасидаги ҳамкорлик ҳар икки томон учун ҳам фойдадан холи бўлмайди. Шунингдек, сафар давомида Ўзбекистонда рўй бераётган ўзгаришлар, кенг кўламдаги ислохотлар ва бунёдкорлик ишларининг гувоҳи бўлдим”.

*Мажлад Саер ал-ЗАФИРИЙ,
Кувайт Ички ишлар вазирлиги
бош бошқармаси бошлиғи*

* * *

“Бугун Ўзбекистонда олиб борилаётган ислохотлар, икки палатали парламент тизимига ўтилиши мамлакатда фуқаролик жамиятининг шаклланаётганидан далолат беради. Бу ҳақда кўплаб хорижлик мутахассислар мендан олдин ҳам ўз фикрларини билдирган. Ўзим ҳам юртингизга келиб, бу фикрларнинг ҳақиқат эканига амин бўлдим.

Ҳозир мамлакатингизда бўлаётган тарихий воқеа, чиндан ҳам, кучли демократик фуқаролик жамиятига ўтишда асосий пойдевордир. Айниқса, ҳукумат олиб бораётган сиёсатга фуқароларнинг ўз муносабатларини ҳамжиҳатлик билан билдириши демократиянинг бир кўриниши ҳисобланади.

Дунёнинг қатор мамлакатларида бўлганман. Кўпгина давлатларнинг ислохотлар модели би-

лан яқиндан танишман. Лекин Ўзбекистонга келиб, одамлар билан суҳбатлашганимда, ўз фикр доирамни кенгайтириш имкониятига эга бўлдим. Ўзбекистон халқига менинг тилакларим кўп. Янги парламент шу халқнинг келажаги, унинг фаровон турмуши учун хизмат қиладиган қонунлар қабул қилсин”.

*Далбир Сингх,
Ҳиндистон Миллий конгресси
партияси Марказий қўмитаси котиби*

* * *

“Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятида, дунё тараққиётида ўзига хос ўрин эгаллапти, деб бемалол айтиш мумкин. Серқуёш ўлкағиз Фарб ва Шарқни бирлаштирувчи Буюк ипак йўли орқали менга яхши таниш. Ўтказилган сайловларга келсак, Франция халқи сайлов жараёнларини катта қизиқиш билан кузатиб борди. Мамлакат тарихида содир бўлаётган бу ўзгаришлар, албатта, келажакда ўз натижасини кўрсатади.

Сайлов жараёнларини кузатар эканман, одамларнинг сиёсий фаоллиги диққатимни тортди. Уларнинг баъзилари билан суҳбатлашганимда, айниқса, ёшларнинг икки палатали парламент ҳақида билдирган фикрларидан мамнун бўлдим. Ўзбекистон қадимий, шу билан бирга, демократия ривож топаётган ёш давлат. Унинг албатта тараққий этишига ишонаман”.

*Жан Пьер ДЮФО,
Ўзбекистон – Франция
дўстлик жамияти аъзоси*

* * *

“Ўзбекистонда икки палатали парламентнинг шакллантирилиши мамлакатда изчиллик билан амалга оширилаётган демократик ислохотлар йўлидаги муҳим қадамдир. Янги сайланадиган парламент қонунчиликни жамият ҳаётига имкон қадар яқинлаштириш, уни демократлаштиришга ёрдам беради. Икки палатали парламентнинг моҳияти ҳам шунда.

Мен мамлакатингизда ўтган аввалги сайлов кампаниясида ҳам қатнашган эдим. Ўтган давр мобайнида Ўзбекистон халқи улкан ўзгаришлар ва бунёдкорлик ишларини амалга оширганини кўриб, қувондим. Бундай ўзгаришлар аввало иқтисодиёт соҳасида кўзга ташланади. Бу эса хорижий сармояларни мамлакатингиз иқтисодиётига янада кўпроқ жалб этишда муҳим омил бўлмоқда”.

*Нерри Эфраим ЮШВАЕВ-КАВАЛИЕР,
Марказий осиёлик Бухоро
яхудийлари уюшмаси раиси, АҚШ*

* * *

“Ўзбекистон парламент сайловларини ўтказиш бўйича жуда тўғри йўлни танлади. Биз — МДХ мамлакатлари ҳали жуда ёш демократик давлатлармиз ва сайлов ўтказиш бўйича тажрибамиз жуда оз. Шунинг учун ҳам Ўзбекистонда сайловдан олдин ўтказилган илмий-амалий ан-

жуманлар катта аҳамиятга эга бўлди. Шу ўринда бугун Ўзбекистонда демократик давлат барпо этиш борасида олиб борилаётган ишлар ҳақида кўп ижобий фикрларни айтиш мумкин. Мамлакатингиз жуда қадим ва бой маданиятга эга. Ҳатто бугун бу ердаги сиёсий партиялар фаолиятини таҳлил қиладиган бўлсак, уларнинг дастурлари асосан давлат бошқарувини янада ривожлантиришга қаратилганига гувоҳ бўламиз. Партияларнинг бундай яратувчанлик кайфияти ва интилишлари муҳим аҳамиятга эга”.

*Валерий КИРИЧЕНКО,
МДХ ижроия қўмитаси
раисининг ўринбосари*

* * *

“Аксарият ривожланган мамлакатлар, шу жумладан Италияда ҳам икки палатали парламент мавжуд. Ўзбекистонда ҳам шундай парламент фаолият кўрсата бошлагани, шубҳасизки, мамлакатда демократик тамойилларни чуқурлаштириш, ҳаётнинг барча соҳаларини эркинлаштиришда муҳим роль ўйнайди”.

*Анжело ПЕРСИАНИ,
Италиянинг Ўзбекистондаги
Фавқулодда ва мухтор элчиси*

* * *

“Ўзбекистонда бугун янги жамият барпо этиш жараёни кечмоқда ва давлат бошқарувини де-

моқратлаштириш бунинг асоси ҳисобланади. Кейинги ўн йилда демократия дунёда энг маъқул ижтимоий қурилиш тизимига айланди. Бироқ унинг ҳамма учун бир хил модели мавжуд эмас. Ҳар бир жамият — ноёб, ўзига хос. Шунинг учун ҳам халқингиз демократияни ўз урф-одатлари, анъана ва шароитларидан келиб чиқиб, халқаро тамойилларга таянган ҳолда шакллантирмоқда. БМТ Тараққиёт дастури келгусида ҳам Ўзбекистонни демократик ислохотларни амалга ошириш, жамиятнинг сиёсий маданиятини ривожлантириш ҳамда парламент тизимини такомиллаштириш борасида қўллаб-қувватлайверади”.

*Фикрет АКЧУРА,
БМТ Тараққиёт дастурунинг
Ўзбекистон Республикасидаги доимий вакили,
БМТнинг доимий мувофиқлаштирувчиси*

* * *

“Икки палатали парламентнинг шаклланиши — Ўзбекистонда демократик жамият барпо этиш йўлида муҳим қадамдир. Ўз навбатида, ушбу парламент томонидан қабул қилинадиган қонунларнинг сифати профессионал ёндашув, ҳудудлар ва ижтимоий қатламлар манфаатларини акс эттириш, жамоатчилик назорати даражасига боғлиқ бўлади”.

*К.ОКСЮТА,
Польша Сейми депутаты*

* * *

“Мен Ўзбекистонда илгари ҳам бўлганман. У — улкан интеллектуал салоҳиятга эга бўлган бой мамлакат. Ўзбекистон ҳам, дунёнинг кўп давлатлари каби, демократия ва ижтимоий-сиёсий жараёнларни эркинлаштириш йўлини танлаган. Мамлакатингиз табиий равишда такомиллашиб борадиган ўз моделини яратмоқда. Бу — узоқ ва узлуксиз давом этадиган жараён. Фарб мамлакатларининг демократия борасидаги кўп йиллик тажрибаси Ўзбекистон учун фойдали бўлиши мумкин, бироқ бу ерда Фарб ҳам ўрганса арзигулик жиҳатлар бор. Демократик, эркин дунёнинг янги қиёфаси айнан шундай ҳамкорликда яратилади”.

*Рейн МЮЛЛЕРСОН,
БМТ инсон ҳуқуқлари бўйича
олий комиссарининг Марказий Осиё бўйича
минтақавий маслаҳатчиси*

* * *

“Ўзбекистондаги сайловлар чоғида очиқлик ва ташқи дунё билан мулоқотнинг янги йўналишларини излаш ва амалга тадбиқ этишга бўлган фаол интилишнинг гувоҳи бўлдим. Бу ҳаракат жараёнида ички миллий хусусиятлар ҳам эътибордан четда қолмаган. Ўзбек халқининг миллий ўзлигига мос равишда давлатнинг сиёсий ривожланишининг муҳим йўналишлари изчил изланмоқда. Мен эксперт, сиёсий соҳада иш юритаётган таҳлилчи сифатида мамлакатингизда, бир

томондан, ўзаро келишувнинг, иккинчи томондан эса, партиялар ўртасида жуда фаол алоқанинг мавжудлигини ҳам мамнуният билан таъкидламоқчиман. Шу билан бирга, партияларда ўз йўналишига, ўзига хос хусусиятга эга бўлиш ҳаракати ҳам кучли. Улар ўртасида Ўзбекистон тараққиётини таъминлаш учун ўзаро муштарак нуқталарни топишга бўлган умумий интилишлар ҳам йўқ эмас. Уларнинг барчаси битта умумий гоё асосида умумий манфаатлар, умумий қадриятлар учун биргаликда ва айна пайтда баҳс-мунозаралар билан ишламоқда”.

*Анатолий ГУЦАЛ,
Украина Халқаро хавфсизлик
институти директори ўринбосари*

* * *

“Беш йил олдин ЕХХТнинг демократик институтлар ва инсон ҳуқуқлари бўйича бюроси кузатувчилари Ўзбекистонда ўтказилган сайловларни кузатиб, шу асосда ўз тавсияларини билдирган эди. Бугунги кунда ушбу тавсия ва таклифлар инобатга олинаётганидан жуда хурсандман. Масалан, эндиликда Ўзбекистонда маҳаллий ҳокимият органлари сайловларда ўз номзодларини кўрсатмайди. Бугун сиёсий партияларни молиялаштиришга оид қонун ҳам мавжуд. Шунингдек, мени сайловда хотин-қизлар учун 30 фоизлик квота борлиги ҳам жуда мамнун этди. Биз Ўзбекистонда сайловларга оид тарғибот ва

ташвиқот ишларидан яхши хабардор бўлдик ва қизгин ўтган сайлов жараёнини катта қизиқиш билан кузатдик”.

*Пьер НОРМАРК,
ЕХХТнинг Ўзбекистондаги
ваколатхонаси раҳбари*

* * *

“Сайловларнинг қандай ташкил этилгани ҳар қандай мамлакатда демократия даражасининг асосий кўрсаткичи ҳисобланади. БМТ Тараққиёт дастури 116 давлатда ушбу жараённи кузатиб боради. Ўзбекистондаги сайлов кампанияси мамлакатда демократик ислоҳотлар давом этаётганидан далолат беради ва сайлов бу борада навбатдаги қадам бўлди”.

*Люккi АНДЕРСЕН,
БМТ Тараққиёт дастурининг
Ўзбекистондаги доимий вакили
вазифасини бажарувчи*

* * *

“Ўзбекистон Марказий сайлов комиссияси томонидан Россия парламенти аъзоларининг сайловда кузатувчи сифатида иштирок этиш учун таклиф қилиниши мамлакатларимиз ўртасидаги ҳамкорликка яна бир мисол бўла олади. Ўзбекистонда доимий асосда фаолият юритадиган икки палатали парламентнинг шаклланиши мамлакатнингизда амалга оширилаётган демократик ислоҳотлар йўлидаги муҳим қадамдир. Бундай ту-

зилма қонун ижодкорлиги жараёнини жамият ҳаётига имкон қадар яқинлаштиришга, уни демократлаштиришга ёрдам беради. Шунини таъкидлаш керакки, бу борада ўзбекистонлик ҳамкасбларимиздан ўрганганимиз жихатлар бор. Ўзбекистон парламенти ва Россия Давлат думаси келгусида ҳамкорликни янада ривожлантиради деган умиддаман”.

*Аҳмед БИЛОЛОВ,
Россия Давлат думасининг
МДХ ишлари ва ватандошлар билан
алоқалар бўйича қўмитаси раисининг
биринчи ўринбосари*

* * *

“Ўзбекистонда икки палатали парламент тизимининг шакллантирилиши амалга оширилаётган демократик ислохотларнинг мантиқий давомидир. Икки палатали қонунчилик тизими жамият ҳаётини эркинлаштиришда, аҳолининг сиёсий фаоллигини янада оширишда муҳим аҳамиятга эга, деб ҳисоблайман.

Ҳар бир жамият, ўз шароитидан келиб чиққан ҳолда, ўз парламент тизимини ташкил этади. Ўзбекистон хориж тажрибасини ва ўз миллий кадриятларини умумлаштирган тарзда, ўз парламенти яратмоқда. Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон ва Германия олий қонунчилик идоралари самарали ҳамкорлик қилиб келмоқда. Икки мамлакат парламентларининг қўмиталари, комиссия ва фракциялари ўртасида доимий мулоқот йўлга қўйил-

ган. Бундестагда фаолият кўрсатаётган Марказий Осиё минтақаси бўйича парламент гуруҳи йилига икки марта Ўзбекистонда бўлиб, ўзбек ҳамкасблари билан қонунчилик соҳасининг турли йўналишлари бўйича тажриба алмашиб келмоқда. Ўзбекистонда икки палатали парламентнинг шаклланиши мамлакатларимиз олий қонунчилик маҳкамалари ўртасидаги алоқалар ривожини янги босқичга кўтаришига ишончим комил”.

*Ханс Йоахим КИДЕРЛЕН,
Германия Федератив Республикасининг
Ўзбекистондаги Фавқулодда ва мухтор элчиси*

* * * !

“Ҳиндистон билан Ўзбекистоннинг дўстона алоқалари йил сайин мустаҳкамланиб бораётгани бизни қувонтиради. Отам Лаъл Баҳодир Шасстри хотирасига Ўзбекистонда алоҳида хурмат ва эҳтиром кўрсатилаётганидан беҳад мамнунман.

Икки палатали парламентга бўлган сайлов халқингизнинг демократия йўлида қўйган яна бир дадил қадами бўлди. Депутатликка номзод кўрсатишда хотин-қизлар учун 30 фоиз квота ажратилгани айниқса эътиборга сазовор. Бу имконият хотин-қизларнинг давлат ва жамият бошқарувидаги иштирокини янада кенгроқ таъминлашда муҳим омил бўлади. Жаҳондаги ривожланган мамлакатларнинг барчасида ҳам хотин-қизларнинг ҳокимият тузилмаларидаги иштирокини кенгайтиришга бу даражада улкан эътибор қаратилмаслиги сир эмас.

Айни пайтда юртингизда ёш авлод тарбиясига устувор вазифа деб қаралишига гувоҳ бўлдим. Президент Иелом Каримов ташаббуси билан ишлаб чиқилган Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг ҳаётга самарали татбиқ этилаётганини Тошкентдаги ҳинд тилига ихтисослашган 24-мактабда ўз кўзим билан кўрдим”.

*Анил ШАСТРИ,
Ҳиндистон Миллий конгресси
партияси котиби*

* * *

“Ўзбекистонга бундан 8 йил илгари ҳам келган эдим. Ўтган қисқа вақт мобайнида мамлакатингизда кўплаб ўзгаришлар амалга оширилибди. Қонунчилик ва ижтимоий-сиёсий соҳаларда эришилган ютуқлар, айниқса, диққатга сазовор.

Ўзбекистоннинг икки палатали қонунчилик тизимига ўтиш тўғрисидаги қарори муҳим воқеадир. Бу мамлакатингизнинг демократияни янада мустаҳкамлаш учун тўғри йўл танлаганидан далолат беради. Икки палатали парламент тизимининг шакллантирилиши Ўзбекистон тараққиётига янги суръат бахш этади, деб ўйлайман. Сайловнинг мамлакатингиздаги қонунчилик ва халқаро андозалардан келиб чиққан ҳолда ташкил этилгани алоҳида эътиборга лойиқдир. Сайлов жараёнидаги очиклик ва транспарентлик эса Европа жамоатчилиги томонидан қизғин қарши олинди.

Ушбу муҳим тадбирда кузатувчи сифатида ишти-
рок этиш имкониятига эга бўлганимдан хурсанд-
ман”.

*Диетмар ЛУТЦ,
Германиянинг Шлезвиг-Хольштайн федерал ери
Ички ишлар вазирлигининг қонунчилик
бошқармаси бошлиғи ҳамда Марказий
сайлов комиссияси раиси*

* * *

“Турли мамлакатлар тажрибаси, улардаги пар-
ламент тизимлари фаолиятининг энг илғор шакл-
ларини ўрганиш Ўзбекистонга ҳам халқаро де-
мократик тамойилларга, ҳам миллий манфаат-
ларга тўла жавоб берадиган ўзига хос тизимни
шакллантириш имконини бермоқда”:

*Ясуо НАКАУЧИ,
Япония парламенти юқори палатаси
режалаштириш ва келишув бўлими
директори ёрдамчиси*

* * *

“Ўзбекистон мустақилликни қўлга киритган-
нидан буён унчалик кўп вақт ўтмаган бўлса-да,
катта муваффақиятларга эришибди. Икки пала-
тали парламент тизимига ўтиш демократия йўли-
даги муҳим қадамдир. Сайловга тайёргарлик ва
уни ўтказиш жараёни ҳам бизга жуда маъқул
бўлди”.

*Даан ДИМАРИ,
Индонезия Марказий сайлов
комиссияси аъзоси*

“Аввало, мамлакатингизда сайловга тайёргарлик бўйича катта ижобий тажриба тўпланганини айтишим керак. Одамлар билан суҳбат жараёнида сайловчиларнинг сайлов қонунларидан яхши хабардор эканига амин бўлдим. Сайлов ҳақидаги ахборотлар одамларга тўлиқ ва ўз вақтида етказиб берилган. Шунинг учун ҳам мамлакатингизда сайловлар демократик тарзда ўтди. Халқингиз фаоллик билан энг муносиб номзодларни сайлаш учун жон куйдирди”.

*Петр ГАРЛЬКЕВИЧ,
МДХ ижроия қўмитаси маслаҳатчиси*

“Сайловларда одамларнинг фаоллиги эътиборимни тортди. Мен кузатув олиб борган участкада соат ўн бирлардаёқ эллик фоиз сайловчи ўз фуқаролик бурчини адо этиб бўлди. Жиддий камчиликлар кўзга ташланмади. Муайян бир етишмовчиликлар бўлиши мумкин, бу — табиий. Умуман, сайлов демократик руҳда ўтганини таъкидлаш керак.

Мен бир нарсага алоҳида эътибор бердим. Сайлов комиссиялари ва участкаларининг аксарияти коллеж ва лицейларда жойлашган. Олимпия резервлари коллежида бўлдим. Ҳоят ҳайратланарли иншоот. У ердаги нарсалар — бинонинг ўзидан бошлаб, жиҳозлар, мутахассису кадрлар —

барчаси замон талаблари даражасида. Ўрганса арзийди”.

*Сергей ЖАЛНЕРОВИЧ,
МДХ ижроия қўмитаси бўлим бошлиғи*

* * *

“Сайловлар муносабати билан сизларда қонунчиликда қатор ўзгариш ва янгиликлар юз берган. Яъни, икки палатали парламентни шакллантириш мақсадида илк маротаба қонунларга сайловларнинг демократик асосда ўтишини таъминлашга қаратилган бир қатор муҳим ўзгартишлар киритилган”.

*Олег КУЛЕБА,
МДХ ижроия қўмитаси маслаҳатчиси*

* * *

“Ҳозирги пайтда барча халқаро ҳужжатларда ўтиш давридаги мамлакатларда айнан квота бериш орқали парламентда хотин-қизлар сонини кўпайтириш мумкинлиги алоҳида кўрсатиб ўтилган. Ўзбекистонда ҳам парламент сайловларида иштирок этиш учун аёлларга 30 фоизлик квота белгиланди. Мен давлатингиз томонидан ратификация қилинган халқаро шартнома ва конвенцияларда белгиланган бу каби тавсия ва таклифлар тўлақонли бажарилаётганидан жуда хурсандман. Тўғриси айтишим керак, ўзбек хотин-қизларига жуда ҳавасим келяпти. Чунки мамла-

катингиз раҳбариятининг ташаббуси туфайли парламентда хотин-қизлар сони кўпаяди”.

*Елена БАШУН,
“Россия аёллар иттифоқи” вакиласи*

* * *

“Ўзбекистоннинг икки палатали парламентга ўтиши жамиятни демократлаштириш йўлидаги катта қадамдир. Сиёсий партиялардан кўрсатилган депутатликка номзодларнинг ўттиз фоиздан ортиғи хотин-қизлар экани ҳам аёлларнинг, ҳам жамиятнинг катта ютуғи. Ўзбекистон хотин-қизлари жуда меҳнаткаш, улар орасида фан, маданият, иқтисодиёт соҳасида фаол иш юритаётган юксак малакали мутахассислар жуда кўп. Улар мамлакатнинг янада гуллаб-яшнашига салмоқли ҳисса қўшмоқда.

Ўзбекистонга илгари ҳам келганман. Аммо бу галги ташрифим чоғида мен мамлакатингизга янада мафтун ва маҳлиё бўлиб қолдим. У — ажойиб, меҳрибон, саховатли инсонлар ватанидир. Буюк Амир Темурнинг ворислари бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас”.

*Жузеппина Лаура МАДЖИ,
Римдаги “Лимучи” халқаро маданият
гуманитар университети профессори*

* * *

“Юртингизга бир неча бор ташриф буюрганман. Ва ҳар гал Ўзбекистонга келишга оид так-

лифларни бажонидил қабул қиламан. Сафарим чоғида қатор янги ва ижобий ўзгаришларнинг гувоҳи бўламан. Одамлар сайловларда фаол қатнашмоқда. Бу уларнинг мамлакатдаги сиёсий жараёнларга бефарқ эмаслигидан дарак беради. Энг асосийси эса бу ўзгаришлар аввало одамларнинг онгу шуурида рўй бермоқда. Эркинлик, мустақиллик деган ғоялар уларнинг тафаккурида ўз аксини топганини пайқадим”.

*Жозеф ГОЛЬДБЛАТ,
Жаҳон муаммоларини тадқиқ этиш
Женева халқаро институти вице-президенти*

* * *

! “Эрта тонгданоқ ҳамма сайлов участкаларида сайловчиларни учратдим. Бу аҳолининг барча қатлами бугунги жараёнга бефарқ эмаслигидан далолат эди. Сайловни ўтказиш юқори савияда ташкил этилгани, демократия талабларига мос равишда ўтаётганидан билдимки, Ўзбекистон демократия тамойилларига амал қилмоқда. Тараққиёт сари қадам ташлаётган мамлакатнинг келажаги буюк эканига ишонч ҳосил қилдим”.

*К.ВАРИКОУ,
Жавоҳарлаъл Неру номидаги
Ҳиндистон университети профессори*

* * *

“Ўзбекистонга иккинчи бор келишим. Бугунги кунда юртингизда кенг қамровли демок-

ратик ўзгаришлар, янгиланишлар рўй бераётганининг гувоҳи бўлдим. Буни мамлакатингиз қонун чиқарувчи олий органи фаолиятидаги янгиланишлар жараёнида ҳам кўриш мумкин. Аввало, ўта муҳим сиёсий тадбир — сайловларнинг юқори савияда ўтиши учун барча шарт-шароитлар яратилганини ва унда фаол иштирок этган халқингиз ўз хоҳиш-иродасига таяниб, муносабатини эркин билдирганини таъкидламоқчиман. Ўзбекистонда икки палатали парламентнинг шаклланиши демократия сари ташланган салмоқли қадам бўлиши билан бирга, депутатларнинг қонунлар яратишдаги имкониятини янада кенгайтиради.

Ўзбекистоннинг ёрқин келажаги, авваламбор, шу юртнинг зукко, серғайрат, соғлом ва салоҳиятли ёшлари кўлида, деб биламан. Юртингизда эса иқтисодиёт, фан ва бошқа соҳаларда ҳам қобилиятли ёшлар, мутахассислар кўпчиликини ташкил этади. Бунга Тошкентдаги Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети ва бошқа ўқув даргоҳларининг талабалари билан бўлган учрашувларда амин бўлдим. Шу боис, мамлакатингиз ўтиш даври муаммоларини тез орада муваффақиятли ҳал этиб, иқтисодий ривожланишнинг янги босқичига дадил қадам қўйишига ишонаман”.

*Ширин АКИНЕР,
Лондон университетининг Шарқ ва Африка
тадқиқотлари мактаби лектори*

* * *

“Ўзбекистонда ўтказилган сайловлар нафақат мазкур давлат учун, балки бутун МДХ ва хусусан, Марказий Осиё минтақаси учун ҳам алоҳида аҳамиятга эга. Бу жараёнда мен Ўзбекистон танлаган йўлни жуда тўғри йўналиш сифатида эътироф этаман. Ҳозирги вақтда мамлакатда тинчлик ва осойишталик сақланган, сиёсий келишув таъминланган ҳолда демократик давлатлар оиласига интеграциялашув жараёни қизгин кечмоқда. Сайловларга тайёргарлик ва унинг ўтказилиши шуни кўрсатди”.

*Виталий ПАЛАМАРЧУК,
сиёсатшунос, Россия*

* * *

“Ўзбекистонда икки палатали парламентни шакллантириш мақсадида қабул қилинган янги қонунлар давлатингиз учун жуда катта муваффақият ҳисобланади. Биз бунини демократия сари қўйилган муҳим қадам сифатида баҳолаймиз ва қизгин қўллаб-қувватлаймиз”.

*Нина НИЖНИК,
Украина Президенти ҳузуридаги
Бошқарув академияси проректори*

* * *

“Президент Ислам Каримовнинг Ўзбекистон парламенти палаталарининг қўшма мажлисидаги маърузаси билан чуқур танишиб чиқдим. Унинг

асосий мазмун-моҳияти ҳақида кенг ва атрофли-
ча тўхталиш мумкин. Ўзбекистон раҳбарининг
маърузасида ўзбек жамияти ривожланишининг
асосий тамойил ва йўналишлари ўз аксини топ-
ган бўлиб, унда давлатнинг ички, ташқи ва иқти-
содий сиёсатига доир барча вазифалар қамраб
олинган”.

*Муҳаммад САЙИД,
Мисрдаги “Ал-аҳром” сиёсий
ва стратегик тадқиқотлар маркази
директорининг ўринбосари*

* * *

“Ўзбекистонда демократик сайловлар ўтказиш
учун мустақкам ҳуқуқий асос яратилди. Айни пайтда
мамлакатингизда демократик тамойиллар кўп аср-
лик тарихга эга. Улар маҳалла аталмиш ижтимоий
институт томонидан яратилган. Энди бу жараёнга
сиёсий партиялар, бутун жамият қўшилмоқда.
Бугун Ўзбекистоннинг демократик қурилиш таж-
рибаси хорижий мутахассисларда ҳам катта қизи-
қиш уйғотмоқда. Ўзбекистонда фаолият кўрсата-
ётган бешта сиёсий партия соғлом сиёсий рақо-
батни кучайтиради. Биз Ўзбекистонда сайлов
қонунчилиги меъёрлари демократик талабларга
жавоб беришига, сайловларга жиддий тайёргар-
лик кўрилганига ишонч ҳосил қилдик”.

*Андрей МИШИН,
Украина фуқаролик жамияти
муаммоларини ўрганиш маркази
мувофиқлаштирувчиси*

* * *

“Ўзбекистонда жамиятни демократлаштириш борасида амалга оширилаётган ишлар эътиборга молик. Ўзбекистоннинг сайлов қонунчилиги халқаро меъёр ва андозаларга тўлиқ жавоб беради, фуқароларнинг давлат ҳокимияти вакиллик органларини шакллантиришдаги иштироки учун кенг имкониятлар яратилган. Айни пайтда икки палатали парламент фаолиятини ташкил этишда ривожланган демократик мамлакатлар тажрибасидан ҳам кенг фойдаланилмоқда”.

*Кожу ОНО,
Япония Нагоя университети профессори*
!

* * *

“Мамлакатингиз Марказий Осиёнинг юраги ҳисобланади ва Ўзбекистондаги ҳар қандай туб ўзгаришларнинг бутун минтақадаги воқеликка таъсири бўлади. Аминманки, сайлов тизимидаги янгиликлар, уни демократик сайловларнинг халқаро стандартларига мослаштириш, икки палатали парламентга ўтиш Ўзбекистонни ижтимоий-сиёсий, социал-иқтисодий ривожлантиришда ижобий самара беради, чунки қабул қилинаётган қонунларнинг сифати ва таъсирчанлиги ортади”.

*Ирсан УЛЬКУ,
сиёсий шарҳловчи, Туркия*

“Ўзбекистонга кўп бор келганман. Эски тузум пайтида ҳам бу ерда бўлган эдим. Юртингизнинг совет давридаги қиёфаси билан бугунги куни ўртасида ер билан осмонча фарқ бор. Мустақиллик халқингизга ўзликни англаш, тарихни холис ўрганиш ва қадрлаш, ўзининг буюк истиқболини яратиш имконини берди. Истиқлол йиллари мамлакатингиз учун улкан бунёдкорлик, яратувчанлик даври бўлгани яққол намоён бўлиб турибди. Буларнинг барчасига мен ҳам гувоҳ бўлиб турганимдан ва умуман, ўзимни Ўзбекистоннинг чин дўсти деб билишимдан ғоят мамнунман.

Танишларим баъзида «Нега Ўзбекистон ҳақида кўп ёзасан, нима учун Ўзбекистонни бунча тартиб қиласан?» деб сўрайди. Шунда мен, Ўзбекистон улкан салоҳиятга эга мамлакат, унинг халқи ўз тарихини қадрлайди, эртасига ишонади, ўзбекистонликлар — у хоҳ давлат хизматчиси, хоҳ ижодкор, санъаткор, оддий фуқаро бўлсин — ўз Ватанини чин дилдан, юксак муҳаббат билан севади, деб жавоб бераман. Шундай юрт ҳақида ҳар қанча ёзса арзийди”.

*Бхушан Чанд ГУПТА,
Дехлида нашр этиладиган
«Социаллук интернейшнл»
журналининг бош муҳаррири*

“Россия оммавий ахборот воситалари вакиллари номидан фаолият юритаётган журналистлар мамлакат халқининг Ўзбекистон Конституциясида мустаҳкамлаб қўйилган сайлов ҳуқуқига ҳурмат билан ёндашади, чунки унда ҳокимият ваколатлари халқнинг энг яхши вакилларига берилиши кўзда тутилган.

Бундан ташқари, навбатдаги сайлов марафони бошланишини диққат билан кузатар эканмиз, барча иштирокчиларнинг Ўзбекистон халқига хос бўлган одоб доирасида ҳаракат қилганини мамнуният билан қайд этамиз. Менимча, қора пиарни истисно қилувчи, ўзаро ҳақоратларга йўл қўймайдиган бу фазилат ўзбек халқи менталитети, дунёқарашининг узвий бир қисми. Бу эса яна бир бор самимий ҳурмат туйғусини уйғотади”.

*Валерий БИРЮКОВ,
“Труд” газетасининг Марказий Осиё
давлатларидаги ваколатхонаси мудири*

“Ўзбекистон Президенти “Кўшнинг тинч – сен тинч” деган мақолни тез-тез тилга олади. Ўзбекистон ҳукумати бугунги кунда ҳам кўп асрлардан буён авлоддан авлодга ўтиб келаётган бу доно нақлга риоя қилиб келмоқда. Президент Ислам Каримов 2005 йилнинг 28 январь куни Тошкентда бўлиб ўтган Олий Мажлис Қонунчи-

лик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисида Ўзбекистон бундан кейин ҳам ушбу тамойилга риоя қилажagini баён этди.

Ислом Каримов Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатининг устувор йўналишларидан бири Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорликни сақлаш, минтақани хавфсизлик ҳудудига айлан-тиришдан иборат эканини таъкидлади. У интеграцион жараёнлар ва бозор ислохотларини ривожлантириш, Марказий Осиёда минтақа мамлакатларининг барқарор тараққий этиши ва гуллаб-яшнашига хизмат қиладиган, катта миқдордаги чет эл сармоялари учун йўл очадиган умумий бозорни шакллантиришга алоҳида эътибор қаратмоқда”.

Хитой халқаро радиоси

* * *

“Ўзбекистон ўз мустақиллигини қўлга киритганидан буён ўтган қисқа давр ичида иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий соҳаларда катта ижобий ўзгаришларга эришди. Икки палатали парламентнинг иш бошлаганини эса мамлакатнинг демократик жараёнлар борасидаги яна бир ютуғи, деб баҳолайман. Шу нуқтаи назардан, Президентнинг жамиятни демократлаштириш ва янгилашда оммавий ахборот воситаларининг ролини кучайтиришга доир чора-тадбирларни амалга ошириш масаласини давлат сиёсати даражасига олиб

чиққани демократия сари яна бир муҳим қадам-дир. Бу ислохотлар Ўзбекистон журналистикасининг келгусидаги ривожда туртки бўлади”.

*Йоахим ШТЕРН,
“Дипломатик депеше” журнали мухбири*

* * *

“Сўнгги вақтларда халқаро матбуотда Ўзбекистон иқтисодиётининг юксалиши ҳақида бир қатор ижобий мақолалар чоп этилганини алоҳида таъкидлаб, мамлакатда эришилган ютуқлар ислохотларнинг босқичма-босқич ўтказилиши самараси, деб баҳолайман. Президент маърузасида айтилганидек, жамиятда оммавий ахборот воситалари ролини кучайтириш, мустақил газета ва телеканалларнинг сонини кўпайтириш борасидаги ишларнинг амалга оширилиши ҳам жамиятда иқтисодий ва сиёсий ислохотларни чуқурлаштиришдек муҳим аҳамиятга эга масалалардир.

Бу эса Ўзбекистонда демократик жараёнларни тезлаштиради ва дунё ҳамжамияти олдида унинг обрў-эътиборини янада мустаҳкамлайди. Шунини ҳам айтмоқчиманки, Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсат соҳасида ўзи белгилаб олган йўлдан дадил қадамлар билан ривожланиб бораётгани жаҳон давлатлари томонидан алоҳида эътироф этилмоқда”.

*Ева БУР,
“Ост-Вест-Контакт”
журнали бош муҳаррири*

* * *

“Ўзбекистонда парламент тизимининг ислоҳ қилиниши, айниқса, Президент ваколатларининг маълум қисми Сенатга ўтказилиши, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органлари имкониятларининг кенгайтирилиши мамлакатнинг демократик жамият сари изчил бораётганидан далолат беради. Президент Ислом Каримов маърузасида кўтарилган масалалар Ўзбекистонда демократик жамиятни шакллантиришда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Ўзбекистоннинг халқаро майдонда хавфсизликни таъминлаш, терроризм ва гиёҳвандликка қарши кураш, ядро қуролини тарқатмаслик борасидаги ташаббуслари айниқса эътиборга сазовор”.

*Александр ФИТЦ,
“Русский Берлин” журнали шарҳловчиси*

* * *

“Ўзбекистонда сўнгги йилларда амалга оширилаётган ислоҳотлар ўзининг ижобий самарасини бермоқда. Хусусан, мамлакатнинг қонунчилик ҳокимиятига бўлиб ўтган сайловлар Ўзбекистонда демократик жараёнлар сари яна бир муҳим қадам қўйилганини кўрсатди. Шунингдек, Марказий Осиё минтақасида катта мавқега эга бўлган бу давлатнинг Афғонистондаги вазиятни барқарорлаштиришга салмоқли ҳисса қўшаётганини ҳам алоҳида таъкидлаш керак”.

“Ал-Вафд” газетаси, Миср

* * *

“Республика парламентида бўлиб ўтган сайловлар мамлакатда демократик ислохотлар ҳаётга амалий татбиқ этилганини яна бир намоёниш этди. Ўзбекистонда икки палатали парламентнинг ташкил этилгани Афғонистон давлати учун намуна бўлиши лозим. Президент Ислам Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенати қўшма мажлисида қилган маърузасида Ўзбекистон Республикасининг тараққиёт йўли, унинг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ҳаётида долзарб бўлиб турган вазифа ва режалар, мамлакатнинг ташқи сиёсат борасидаги устувор йўналишлари мукамал ифодаланган”.

*“Бахтар” ахборот
агентлиги, Афғонистон*

* * *

“Ўзбекистонда рўй бераётган ижобий ўзгаришларнинг сабаби мамлакатда ислохотлар ҳаётга босқичма-босқич жорий этилаётгани билан боғлиқдир. Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсат соҳасида ўз модели асосида мустақил йўл тутаётгани дунё давлатлари орасида алоҳида эътибор қозонмоқда”.

*Перта ТИЙНЭЛ,
“Wochenblatt” газетаси муҳбири*

*“Жаҳон” ахборот агентлиги материаллари
асосида тайёрланди.*

МУНДАРИЖА

- ПАРЛАМЕНТ — ЖАМИЯТ ҲАЁТИНИНГ КЎЗГУСИ.**
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг биринчи йиғилишида сўзланган нутқ, 2005 йил 27 январь 5
- БИЗНИНГ БОШ МАҚСАДИМИЗ — ЖАМИЯТНИ ДЕМОКРАТЛАШТИРИШ ВА ЯНГИЛАШ, МАМЛАКАТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯ ВА ИСЛОҲ ЭТИШДИР.**
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маъруза, 2005 йил 28 январь 21
- ЯНГИ ҲАЁТНИ ЭСКИЧА ҚАРАШ ВА ЁНДАШУВЛАР БИЛАН ҚУРИБ БЎЛМАЙДИ. 2005 йил 7 февраль** 64
- ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТ САРИ ЯНГИ ҚАДАМ.**
(Ўзбекистонда икки палатали парламентга бўлиб ўтган сайловлар ҳамда Президент Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасига халқаро ҳамжамият вакиллариининг муносабатлари) 89

Ислом Абдуганиевич Каримов

**ЎЗБЕКИСТОН
ДЕМОКРАТИК ТАРАҚҚИЁТНИНГ
ЯНГИ БОСҚИЧИДА**

Нашриёт муҳаррири К. Бўронов

Рассом Х. Кутлуков

Техник муҳаррир У. Ким

Мусахҳиҳлар Ш. Мақсудова, Н. Умарова

Компьютерда тайёрловчи Л. Абкеримова

Босишга рухсат этилди 25.04.05.

Қороз формати 84x108^{1/32}. «Таймс» гарнитураси.

Офсет босма усулида босилди. Шартли б.т. 7,56.

Нашр т. 5,07. Тиражи 25 000.

Буюртма № К-0039. Баҳоси шартнома асосида.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
«Ўзбекистон» нашриёт-матбаа ижодий уйида босилди.
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.